

2014

ÅRSRAPPORT

SPAREBANKEN SØR

Innhold

4	Året 2014
6	Styrets beretning
16	Resultatregnskap
17	Balanse
18	Endringer i egenkapital
19	Kontantstrømoppstilling
20	Noter regnskap
70	Eierstyring og selskapsledelse
75	Erklæring fra styret og daglig leder
76	Revisjonsberetning
78	Kontrollkomiteens årsmelding
79	Organisering
79	Bankens avdelinger
80	Konsernledelsen
82	Informasjon
83	Nøkkeltall konsern

Året 2014

EN BANK

1. januar 2014 var startskuddet for en ny tidsregning i bankens historie. To tradisjonsrike og veldrevne banker fusjonerte, den ene med historie fra 1824 i Kristiansand og den andre fra 1825 i Arendal. To komplementære banker, med ulikt ståsted og styrker, fant sammen. To banker som i 2013 hver for seg leverte historisk gode resultater og som med det viste at de klarte seg godt på egen kjø, men som likevel ble én bank.

Vi har nå lagt bak oss vårt første driftsår, og er godt fornøyd med regnskapet som legges frem. Resultatet er skapt av nær 500 medarbeidere som gjennom hele 2014 har stått på til beste for kunder og landsdel. For var det et forhold vi har vært klare på fra første stund, så var det at vi skulle være banken for den landsdelen vi er en del av. Dette er uttrykt gjennom vår kraftfulle ambisjon som sier at vi skal;

- Bidra til ytterligere vekst og utvikling i landsdelen gjennom å utvikle en stor og handlekraftig bank som tenker region og er regional.
- Skape et nytt finansielt senter i landsdelen med løfteevne, risikospredning, konkurransekraft og lønnsomhet.
- Utvikle en ny bank som er bedre rustet til å håndtere endrede rammebetingelser og myndighetskrav.
- Bli en ny bank med et komplett kontornett som gir kundenærhet og konkurransefortrinn.
- Skape en av landsdelens mest attraktive arbeidsplasser, med betydelig kompetanse og rom for spesialisering.

Ingen andre banker har bedre forutsetninger for å levere i tråd med denne ambisjonen.

Grunnlaget for resultatet i 2014 ble lagt gjennom et planmessig arbeid allerede i 2013. Lederkabalene ble lagt tidlig, noe som har bidratt til at bankens ledere kunne starte forberedelsene god tid i forkant av fusjonen. Videre fikk alle medarbeidere avklaring rundt arbeidsoppgaver, arbeidssted og nærmeste leder i god tid før årsskiftet. Få og dedikerte personer var involvert i arbeidet med selve fusjonen, noe som sikret at det store flertall kunne jobbe med oppfølging av kundene. Dermed var det en startklar bank som tok fatt ved inngangen til 2014.

Til grunn for fusjonen lå en forutsetning om at vi skulle bygge på det beste fra de to bankene, og det å skape ett vinnerlag av to tidligere konkurrenter har hatt høy prioritet. Gjennom de første månedene av året ble det derfor utviklet en ny profil (identitet) som alle kunne samles rundt, og etablert en felles forståelse av ståsted og retning på veien videre. Selv om vi fra utsiden og hver for oss kjente hverandres styrker,

har vi etter fusjonen blitt enda mer sikre på at det er to komplementære banker som har funnet sammen. Legger vi til at myndighetenes regulatoriske krav og behovet for å investere i teknologi også favoriserer større enheter, har vi etablert en bank som er godt rustet til å møte morgendagens utfordringer.

Gjennom første halvår kom de vesentligste forutsetninger på plass. IT systemer ble integrert og samkjørt, banken fikk en felles produktstruktur og medarbeiderne fant sammen i felles lokaler. Ny profil ble rullet ut på alle kontorer og digitale flater. Banken har i 2014 fornyet og forsterket sitt engasjement for lokale idrettslag, og gjennom avtalene med både sykkelaget Team Sparebanken Sør, fotballklubben Start og håndballaget ØIF Arendal, var banken i perioder mer omtalt i media enn de store nasjonale aktørene. Dette understreker vår ambisjon om å ta plassen som banken for landsdelen.

Den fusjonerte banken har befestet sin posisjon som regionbank for Agder og Telemark. Til tross for alt arbeidet som er lagt ned i fusjonen kan banken fremvise vekst, både i personmarkedet og bedriftsmarkedet. Konkurransen

om boliglånskunder har vært sterk gjennom året, og alle banker har sett det som nødvendig å kutte utlånsrentene for å opprettholde markedsandeler. Også i bedriftsmarkedet er konkurransen sterk, men Sparebanken Sør er konkurransedyktig. Banken har også fått fornyet tillit som samarbeidspartner for Kristen-Norges Innkjøpsfellesskap (KNIF).

Konkurransedyktig skal Sparebanken Sør også være i fortsettelsen. Et vesentlig element vil være kostnadseffektivitet, og gjennom 2014 har banken realisert en betydelig del av de gevinster som følger av fusjonen. Bemanningen har gjennom naturlig avgang, blant annet som følge av alderssammensetning, blitt redusert fra 520 til 454 årsverk siden fusjonsideen ble introdusert. Dette, sammen med det faktum at kostnadene knyttet til fusjonen er belastet i 2014, gir banken det beste utgangspunkt for kostnadseffektiv drift fremover.

Med 2014 bak oss, kan vi med visshet si at gjennomføringen av fusjonen har gått som planlagt og at de positive effektene har begynt å materialisere seg. Nye Sparebanken Sør legger bak seg et første driftsår som er svært tilfredsstillende. Det er et solid resultat banken presenterer, påvirket positivt av inntekts- og kostnadsutviklingen, og negativt av tapsavsetningene banken foretok i 3. kvartal. Med de disposisjoner banken har gjort i 2014, er den godt posisjonert for å møte en noe mer usikker omverden i 2015. Grunnlaget for den nye banken er lagt, og vi gleder oss til å bidra til ytterligere vekst og utvikling i landsdelen. 🏡

Geir Bergskaug

Adm. direktør Sparebanken Sør

Styrets beretning

VIRKSOMHETENS ART

Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør fusjonerte med virkning fra 1. januar 2014. Sparebanken Pluss var overtakende bank, og endret navn til Sparebanken Sør.

Sparebanken Sør er et uavhengig og selvstendig finanskonsern med virksomhet innenfor bank, verdipapirer og eiendomsmegling i Vest-Agder, Aust-Agder og Telemark. Konsernets virksomhet omfatter i tillegg salg av forsikring, leasing og formidling av aksjer gjennom deleide produkselskaper, og boligfinansiering gjennom det heleide datterselskapet Sparebanken Sør Boligkreditt AS. Banken har 40 salgssteder og hovedkontoret ligger i Kristiansand.

RAMMEBETINGELSER 2014

Fusjonen

I løpet av 2014 har det blitt lagt ned en betydelig innsats for å implementere fusjonen og sikre en god integrasjon. Den fusjonerte banken har befestet sin posisjon som regionbank for Agder og Telemark. Gjennomføring av fusjonen har gått som planlagt, og de positive effektene av fusjonen har begynt å materialisere seg. Samlokalisering av bankens medarbeidere er gjennomført, og realisering av fusjonsgevinster skjer raskere enn forutsatt. Det vesentligste arbeidet med fusjonen anses nå som ferdigstilt.

Svakere vekst

Kredittveksten har samlet sett fortsatt den svakt nedadgående tendensen fra 2013 også gjennom 2014. Både husholdningene og ikke-finansielle foretak har redusert sin vekst i gjeldsoptak i denne perioden. For førstnevnte har veksten gått fra å ligge i overkant av 7 prosent på årsbasis til å ligge ned mot 6 prosent. Sistnevnte har redusert kredittveksten fra om lag 4 prosent til rundt 3 prosent. I bankens markedsområde har veksten vært lavere, og siste tilgjengelige statistikk viste en utlånsvekst på 3,9 prosent totalt, henholdsvis 5,2 og 1,2 prosent for husholdninger og ikke finansielle foretak.

Styringsrenten

Svakere vekst og lave renter hos våre viktigste handelspartnere, samt et stort fall i oljeprisen og en forventet nedgang i oljeinvesteringer, er forhold som har påvirket næringslivet i 2014. Norges Banks hovedstyre kuttet styringsrenten med 0,25 prosentpoeng til 1,25 prosent på årets siste rentemøte i 2014. Dette var den første endringen i renten siden mars 2012. Som følge av markedsituasjonen, satte også Sparebanken Sør ned renten.

VIRKSOMHETSOMRÅDE

Personmarked

Personmarkedsdivisjonen er den største organisatoriske enheten i banken med vel 300 ansatte. Arbeidet i divisjonen har gjennom 2014 vært preget av fusjonen. I tillegg til organisasjonsmessige tilpasninger med blant annet fysisk samlokalisering i Mandal, Kristiansand, Grimstad og Arendal, har nye systemer og rutiner blitt tatt i bruk, og nye produkter lansert. Arbeidet gjennom fusjonsåret har utviklet en positiv organisasjon preget av godt samarbeid og stor omstillingsevne.

Banken har en sterk markedsposisjon innen personmarkedet. De digitale flatene har i større og større grad preget bankens kommunikasjons- og salgskanaler. Bruken av selvbetjeningsløsninger på mobil og web har vært sterkt økende, og kundesenteret har hatt stor pågang via elektroniske kanaler i tillegg til den tradisjonelle sentralbordtjenesten. De digitale flatene, kundesenteret og bankens brede distribusjonsnett har til sammen dannet et komplett rådgivnings- og servicetilbud til kundene.

Personmarkedet har i 2014 hatt god vekst innen spare- og plasseringsområdet. Innskuddene har økt med 11,2 prosent til 23,2 mrd. kroner, og utgjorde ved årsskiftet ca. 48 prosent av bankens totale innskuddsmasse.

Utlånsveksten inkludert lånene overført til Sparebanken Sør Boligkreditt AS, har vært på 4,5 prosent, og utlånene utgjorde 54,1 mrd. kroner ved utgangen av året. Dette utgjorde ca. 66 prosent av bankens totale utlån. Det har i 2014 vært en jevn økning i salg av forsikring, kort og investeringsprodukter.

Bedriftsmarked

Næringslivet i regionen har tatt godt imot den nye, fusjonerte banken. Gjennom fusjonen har banken styrket sin posisjon som næringslivsbank i hele Agder og Telemark. Dette har sammenheng med at bankens finansielle løfteevne har blitt fordoblet, og at kompetansemiljøene innenfor bedriftsmarkedet har blitt styrket. Banken har fremstått som et naturlig førstevalg for næringslivet i store deler av bankens virkeområde.

Banken har hatt en svært god innskuddsvekst i bedriftsmarkedet. Innskuddene har økt med 9,7 prosent til 25 mrd. kroner og utgjorde ved årsskiftet ca. 52 prosent av bankens totale innskuddsmasse.

Utlånsveksten har vært på 4,8 prosent, og utlånene utgjorde 27,5 mrd. kroner ved utgangen av året, noe som var ca. 34 prosent av bankens totale utlån.

Bankens bedriftskunder består av en balansert og solid portefølje, som har gjenspeilet næringslivet i landsdelen på en god måte.

Sparebanken Sør har fortsatt samarbeidet med Kristen-Norges Innkjøpsfelleskap og satser videre innen dette kundesegmentet i hele Norge. Disse kundene omfatter sykehus og virksomheter innenfor helsesektoren, skoler, barnehager, kirkelige virksomheter, misjonsorganisasjoner og barne- og ungdomsorganisasjoner. Gjennom dette samarbeidet har banken fått flere interessante nye kunder i 2014, og veksten innenfor segmentet har vært god. Bankens avtale med KNIF er langsiktig, og ble fornyet i 2014.

Banken tilbyr skadeforsikringer, tjenestepensjon og gruppelebensforsikring i Frende Forsikring, og leasing i Brage Finans. Banken har egne forsikringsrådgivere, mens bankens bedriftsrådgivere formidler salg av leasing til Brage Finans.

ÅRETS RESULTAT

Som følge av at Sparebanken Pluss var overtagende bank i fusjonen, er alle sammenligningstall i regnskapet historiske tall fra Sparebanken Pluss.

Sparebanken Sør oppnådde i 2014 et resultat før skatt på 1.100 mill. kroner. I resultatet inngikk negativ goodwill på 200 mill. kroner. Resultat etter skatt utgjorde 885 mill. kroner hvilket gir banken en egenkapitalrentabilitet på 13,0 prosent etter skatt. Korrigert for negativ goodwill utgjorde egenkapitalrentabiliteten 10,1 prosent.

Som følge av endrede forutsetninger for beregning av pensjonsforpliktelse, ble totalresultatet belastet med netto 93 mill. kroner. Totalresultatet utgjorde etter dette 792 mill. kroner.

Rentenetto

Rentenettoen utgjorde 1.511 mill. kroner. Det tilsvarte 1,60 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Den holdt seg stabil gjennom året til tross for to renteendringer. Konsernets finansieringskostnader har holdt seg stabile gjennom året, men med en fallende tendens mot slutten av året.

Provisjonsinntekter

Netto gebyr- og provisjonsinntekter utgjorde 284 mill. kroner. Det tilsvarte 0,30 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Provisjonsinntektene fra eiendomsmeglervirksomheten utgjorde 85 mill. kroner av dette. Inntektene har gjennomgående vist en stabil utvikling på forventet nivå gjennom hele året.

Finansielle instrumenter

Netto inntekter fra finansielle instrumenter utgjorde 184 mill. kroner, tilsvarende 0,20 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Avkastningen på konsernets aksjer

utgjorde 127 mill. kroner av dette, hvorav salget av Nets alene bidro med 71 mill. kroner. Netto inntekter fra øvrige finansielle instrumenter utgjorde 57 mill. kroner, hvorav en vesentlig del knyttet seg til verdiregulering av fastrenteutlåne.

Kostnader

Kostnadene i konsernet utgjorde 634 mill. kroner, inkl. negativ goodwill på 200 mill. kroner. Holdes denne utenom, utgjorde kostnadene 834 mill. kroner, tilsvarende 0,88 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Kostnadene inneholdt fusjonskostnader og nedskrivninger av enkelte eiendommer på til sammen 49 mill. kroner.

Bemanningen ble gradvis redusert i løpet av året som følge av naturlig avgang. Dette bidro til å legge grunnlag for en positiv kostnadsutvikling fremover.

Tap og mislighold

Netto tap er belastet regnskapet med 268 mill. kroner tilsvarende 0,33 prosent av netto utlån. Tapene fordelte seg med 9 mill. kroner i personmarkedet, og 259 mill. kroner i bedriftsmarkedet. I tillegg har individuelle nedskrivninger, identifisert ved fusjonen, økt med 104 mill. kroner til 376 mill. kroner (jfr. note 10).

Tapene i 2014 ble høyere enn forventet. I forkant av fusjonen ble det gjennomført en undersøkelse av kredittkvaliteten, som konsentrerte seg om de største engasjementene. I løpet av 2014 har det vært foretatt en omfattende gjennomgåelse av en større del av næringslivsporteføljen. Bankens har lagt ned et betydelig arbeid i å forbedre kredittkvaliteten for å begrense fremtidige tap. Basert på dette, samt erfaringstall, lokale markedsforhold og sammensetningen av porteføljen, forventes det at netto tapskostnad for 2015 vil ligge vesentlig lavere enn for 2014. For perioden 2015-2017 opprettholdes det en målsetting om at bankens totale tapsnivå skal ligge under 0,25 prosent av brutto utlån. Det vises for øvrig til Note 6, Kredittrisiko, og Note 10, Tap på utlån og garantier, for nærmere detaljer rundt risiko og tapsforhold.

Bankens individuelle nedskrivninger på utlån utgjorde 521 mill. kroner, tilsvarende 0,63 prosent av brutto utlån.

Nedskrivninger på grupper av utlån har stått uendret gjennom året og utgjorde 194 mill. kroner tilsvarende 0,24 prosent av brutto utlån.

Brutto misligholdte lån over 90 dager utgjorde 576 mill. kroner. Det tilsvarte 0,71 prosent av brutto utlån.

Regnskapsprinsipper

Regnskapet til konsernet Sparebanken Sør er satt opp i samsvar med Internasjonale standarder for finansiell rapportering, IFRS. Det er i notene til regnskapet redegjort nærmere for regnskapsprinsippene.

I årsregnskapet er forutsetningen om fortsatt drift lagt til grunn. Konsernet har hatt en betryggende egenkapital,

og etter styrets oppfatning er det ikke noe som tilsier annet enn fortsatt drift.

Tallene det refereres til i styrets beretning er konserntall, med mindre det er angitt at det gjelder morbanken.

BALANSE

Forvaltningskapital

Forvaltningskapitalen utgjorde 94,1 mrd. kroner ved utgangen av 2014, mot 45,8 mrd. kroner året før. I fusjonen mellom Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør ble det innregnet eiendeler på til sammen 48,0 mrd. kroner. Korrigert for effekten som fusjonen medførte ga dette en vekst i forvaltningskapital på 0,3 mrd. kroner. Den moderate veksten i forvaltningskapital skyldtes i all hovedsak at den fusjonerte banken har redusert beholdningen av obligasjoner og sertifikater, sett i forhold til summen av de to fusjonerte bankene ved utgangen av 2013.

Utlån

Netto utlån til kunder utgjorde 80,9 mrd. kroner mot 38,0 mrd. kroner året før. I fusjonen ble det innregnet netto utlån til kunder med 39,4 mrd. kroner. Korrigert for effekten av fusjonen, ga dette en vekst på netto utlån til kunder i 2014 på 3,5 mrd. kroner eller 4,5 prosent.

Vekst i brutto utlån til personkunder har vært 4,5 prosent i 2014. På landsbasis har husholdningenes utlånsvekst vært 6,2 prosent. Utlån til personkunder utgjorde 66 prosent av konsernets totale utlån pr 31.12.2014. Det var ved utgangen av 2014 overført lån for 20,1 mrd. kroner til Sparebanken Sør Boligkreditt AS, som er et viktig instrument for banken for å kunne tilby konkurransedyktige betingelser i personmarkedet.

I bedriftsmarkedet har banken hatt en vekst i brutto utlån på 4,8 prosent i 2014. På landsbasis har utlånsveksten til næringslivet utgjort 3,4 prosent.

Innskudd

Ved årsskiftet utgjorde totale innskudd 48,3 mrd. kroner mot 21,3 mrd. kroner året før. I fusjonen ble det innregnet innskudd med 22,5 mrd. kroner. Korrigert for effekten av fusjonen, ga dette en vekst på innskudd i 2014 på 4,5 mrd. kroner eller 10,3 prosent.

I personmarkedet har veksten vært 11,2 prosent. Innskuddene i personmarkedet har gjennom hele året vist en stabil og positiv utvikling til tross for at det er sterk konkurranse om innskuddsmidlene.

I bedriftsmarkedet har innskuddsveksten vært 9,7 prosent. Innskuddsporteføljen i bedriftsmarkedet består av færre og større enkeltinnskudd enn i personmarkedet. Erfaringsmessig kan det gi større svingninger fra periode til periode sammenlignet med personmarkedet.

Innskuddsdekningen har vært økende i 2014 som følge av større vekst på innskudd i forhold til utlån, og var ved utgangen av året 59,6 prosent.

Gjeld stiftet ved utsendelse av verdipapirer og gjeld til kredittinstitusjoner

Kundeinnskudd er bankens viktigste finansieringskilde. I tillegg finansierer banken seg i kapitalmarkedet ved utstedelse av rentebærende verdipapirer. Som følge av god innskuddsvekst i 2014, ble bankens verdipapirgjeld redusert i løpet av året og utgjorde 35,8 mrd. kroner ved årsslutt.

Forfallsstrukturen på eksternt finansiering har vært godt tilpasset bankens virksomhet og er i henhold til myndighetspålagte retningslinjer og styrevedtatte krav. Langsiktig obligasjonsfinansiering er etablert som obligasjoner med fortrinnsrett og seniorgjeld. Tilgangen på finansiering til konkurransedyktige vilkår var god gjennom 2014.

Verdipapirer

Beholdningen av sertifikater og obligasjoner utgjorde 10,4 mrd. kroner ved utgangen av året.

Beholdningen inngår i bankens likviditetsreserve, som er etablert for å sikre likviditeten under urolige markedsforhold. Verdipapirporteføljen kan inngå som pantesikkerhet for låneadgangen i Norges Bank.

Konsernet har i 2014 realisert mesteparten av sin beholdning av rentebærende verdipapirer som ikke defineres som likviditetsportefølje.

Plasseringer i aksjer og egenkapitalbevis utgjorde 445 mill. kroner, hvorav Frende utgjorde 167 mill. kroner, Eksportfinans 85 mill. kroner og Brage Finans 58 mill. kroner.

Ansvarlig kapital

Konsernet hadde ved årsskiftet en egenkapital på 7 157 mill. kroner etter tilførsel av årets resultat. Eierandelskapitalen utgjorde 891 mill. kroner og annen egenkapital 6 226 mill. kroner.

I tillegg hadde banken utstedt fondsobligasjoner tilsvarende 700 mill. kroner og ansvarlig lånekapital tilsvarende 400 mill. kroner. Netto ansvarlig kapital utgjorde 8 170 mill. kroner.

Med et risikovektet beregningsgrunnlag (Basel II standardmetoden) på 54,0 mrd. kroner ved utgangen av året, utgjorde ren kjernekapital 13,1 prosent, kjernekapitaldekningen 14,4 prosent og kapitaldekningen 15,1 prosent for konsernet Sparebanken Sør. Myndighetenes krav til ren kjernekapitaldekning var 10 prosent, kjernekapital 11,5 prosent og total kapitaldekning på minimum 13,5 prosent pr. 31.12.14. Konsernet oppfyller dermed kapitalkravene med god margin.

For morbank utgjorde tallene hhv. 13,7 prosent ren kjernekapital, 15,1 prosent kjernekapitaldekning og 15,9 prosent i total kapitaldekning.

OVERSKUDDSDISPONERING

Etter styrets mening gir det fremlagte resultatregnskapet og balansen et rettviseende bilde av konsernets og morbankens stilling og resultat. Styret kjenner heller ikke til forhold etter årsskiftet som vil endre dette synet.

Morbanken hadde et resultat på 611 mill. kroner. Resultatet inkluderte inntektsføring av negativ goodwill som oppstod i fusjonen pr. 01.01. 2014. Negativ goodwill ble i sin helhet overført til bankens utjevningfond umiddelbart etter fusjonen for å hindre en utvanning av egenkapitalbrøken. Med dette var 200 mill. kroner av morbankens resultat på 611 mill. kroner allerede disponert.

Morbankens resultat eksklusiv inntektsføring av negativ goodwill på 411 mill. kroner etter skatt er foreslått disponert som følger:

Utbytte:	47 mill. kroner
Overført til gavefond:	25 mill. kroner
Overført til utjevningfond:	11 mill. kroner
Overført til grunnfondskapital:	328 mill. kroner
Sum disponert:	411 mill. kroner

EGENKAPITALBEVIS

Oversikten over de 20 største egenkapitalbeviserne pr. 31.12.14 framgår av note 36. Resultatet pr. egenkapitalbevis ble 12,2 kroner for morbank og 20,3 kroner for konsernet. Styret vil foreslå overfor bankens forstanderskap å utdele utbytte for 2014 på 10,0 kroner pr. egenkapitalbevis, tilsvarende en utdelingsgrad på ca. 50 prosent.

DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTETE SELSKAPER

Sparebanken Sør Boligkreditt

Sparebanken Sør Boligkreditt AS er et heleid datterselskap av Sparebanken Sør, og selskapet har konsesjon som kredittforetak med tillatelse til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett. Selskapets hovedformål er å sikre konsernet stabil og langsiktig finansiering til konkurransedyktige vilkår.

Det var ved årsskiftet overført lån for 20,1 mrd. kroner til selskapet. Gjennomsnittlig belåningsgrad var 52,8 prosent. Ved årsskiftet var det utstedt obligasjoner med fortrinnsrett for 17,2 mrd. kroner. Sikkerhetsmassen utgjorde 20 mrd. kroner og fyllingsgraden var 116 prosent.

Selskapet hadde et resultat på 348 mill. kroner før skatt. Ved utgangen av året var kapitaldekningen 19,4 prosent. Selskapet har inngått leveranseavtaler med morbank, som

omfatter låneforvaltning, stabs- og treasury-funksjoner.

Sørmeglere

Sørmeglere AS startet opp 1. januar 2014, og er en vellykket fusjon mellom ABCenter og Plussmeglere. Selskapet har 13 kontorer og 60 ansatte, og er Sørlandets ledende eiendomsmegler med en markedsandel på ca. 30 prosent. I 2014 ble det åpnet nye kontorer i Kristiansand Øst og Kristiansand Vest, og Sørmeglere har etter fusjonen styrket posisjonen flere steder.

Øvrige datterselskaper

Bankens øvrige datterselskaper forvalter i hovedsak forretningseiendommer hvor banken har virksomhet. Ved utgangen av 2014 solgte banken sine aksjer i Markensgate 9 AS. På grunn av at selskapet har vært eid av banken gjennom hele året, er selskapets resultat for 2014 konsolidert inn i konsernresultatet.

DELEIDE PRODUKTSELSKAPER

Frende Forsikring

Gjennom Frende Forsikring tilbys bankens person- og bedriftskunder gode skade- og livsforsikringsprodukter. Frende Forsikring er eiet av 15 frittstående sparebanker. Sparebanken Sørs eierandel er på 10 prosent. Selskapet har fortsatt sin gode kunde- og premievekst både innen skade- og livområdene. Frende Forsikring har lagt bak seg et godt år, og leverte et resultat etter skatt på 140,8 mill. kroner etter 4. kvartal 2014.

Brage Finans

Brage Finans er et finansieringsselskap som tilbyr leasing og salgspantlån til bedrifts- og personmarkedet. Brage Finans er eiet av 10 frittstående sparebanker. Sparebanken Sørs eierandel er på 14 prosent. Selskapet har fortsatt fremgangen fra 2013 og leverte i 2014 et resultat på 15,5 mill. kroner.

Norne Securities

Norne Securities er et verdipapirforetak som tilbyr internetthandel, tradisjonelle meglertjenester og corporate finance tjenester. Selskapet er eid av 14 frittstående norske sparebanker der Sparebanken Sørs eierandel er på 17,6 prosent.

RISIKOSTYRING

Risiko er et grunnleggende trekk ved å drive bankvirksomhet, og risikostyring er vesentlig for den daglige drift av banken og for styrets oppfølging.

Bankens risikostyring og internkontroll skal bidra til at bankens risiko styres på en måte som understøtter bankens strategiske målsettinger og bidrar til å sikre bankens langsiktige verdiskaping. De overordnede retningslinjer for bankens risikostyring og rammer for risikoeksponering vurderes og fastsettes årlig av styret i forbindelse med vedlikehold av bankens interne strategi- og styringsdokumenter. Styret fastsetter rammeverk for risikoappetitt, herunder konkrete styringsmål og grenser for risikotoleranse for de ulike risikokategorier som for eksempel kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko. Det er etablert systemer og struktur for måling, styring, oppfølging og kontroll av risiko samt fullmakter som innebærer rapporteringssystemer til ledelsen og styret for de ulike risikokategorier. Bankens har et mål om å ha en lav risikoeksponering, og det er en kontinuerlig prosess for å videreutvikle og forbedre bankens risikostyring.

De vesentligste risikofaktorene kan grupperes i finansiell risiko, operasjonell risiko samt strategisk og forretningsmessig risiko.

Finansiell risiko omfatter kredittrisiko, markedsrisiko (knyttet til bankens eksponering i rente-, valuta- og aksjemarkedet) samt likviditetsrisiko. Operasjonell risiko er risiko for tap som kan oppstå som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, systemer eller eksterne hendelser. Strategisk risiko knytter seg til de strategier, planer og endringer som banken har eller legger opp til i forhold til satsing i markedet, mens forretningsmessig risiko også omfatter renommérisiko.

Banken har en løpende prosess knyttet til overvåking og vurdering av de ulike risikofaktorer. Med utgangspunkt i forskrift om risikostyring og internkontroll gjennomføres det for samtlige hovedområder internkontrollprosesser. Bankens har en egen risikostyringskomité, og etter styrets oppfatning er bankens risikostyring tilfredsstillende.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er den vesentligste risikokategori for banken, og defineres som risiko for tap som følge av at kunder eller motparter ikke oppfyller sine forpliktelser overfor banken. Som en konsekvens av dette er dermed arbeidet med kredittrisiko høyt prioritert i daglig drift og i styrets oppfølging. Styret vedtar bankens kredittstrategi og kredittpolicy. Kredittrisiko styres også gjennom kredittbehandlingsrutiner, kredittvurderingsprosesser og bevilgningsfullmakter. Styret har fastsatt målsettinger og retningsangivelse, samt kvantitative rammer som angir begrensninger og rammer for risikotoleranse. Etterlevelse av bankens kredittpolicy overvåkes av divisjon Risikostyring, som er en uavhengig enhet i forhold til kundeavdelingen.

Bankens risikoklassifiseringssystem benyttes både i kredittvurderingsprosessen og til løpende oppfølging av risiko på porteføljenivå. Kunder blir klassifisert basert på sannsynligheten for mislighold i løpet av en 12 måneders periode, hvor sannsynligheten blir beregnet ut fra ulike interne og eksterne finansielle data. Scorekort benyttes for å dele kundene inn i 10 ulike risikoklasser samt en risikoklasse for misligholdte engasjementer og engasjementer med tapsnedskrivninger som ikke er misligholdte. Risikoutvikling i porteføljen og migrasjon kartlegges ved hjelp av klassifiseringssystemet.

Markedsrisiko

Markedsrisiko omfatter risiko knyttet til resultatvariasjoner på usikrede rente-, valuta- og egenkapitalposisjoner. Tap kan oppstå som følge av bevegelser i renter inkl. kredittspread, valuta- og aksjekurser.

Sparebanken Sør skal ha en lav markedsrisiko. Aktivitet i finansielle instrumenter skal i hovedsak være knyttet til avdekking av bankens eksponering som oppstår som følge av operasjonelle forhold knyttet til bankens ordinære kundeaktivitet og ved finansiering av virksomheten.

Styret har fastsatt styringsmål for investering i aksjer, obligasjoner og posisjoner i rente- og valutamarkedet. Etterlevelse av styringsmålene følges opp løpende og rapporteres til konsernledelse og styre.

Renterisikorammen er fastsatt som en øvre ramme for hvor stort tapet på uavdekkede renteposisjoner kan være ved en renteendring på 2 prosent poengs parallelt skift i rentekurven. Renterisiko som oppstår ved konsernets ordinære virksomhet i form av fastrente kundeutlån, fastrente plasseringer og finansiering, avdekkes løpende. Det er ikke fastsatt særskilte rammer for egenhandel. Ved årsskiftet 2014-2015 var konsernets netto renterisiko 16 mill. kroner.

Utover rammen for renterisiko er det fastsatt en øvre risikotoleranse for resultateffekter som følge av generell markedsendring i kredittspread, som kan medføre verdiendringer på konsernets rentebærende verdipapirportefølje. For beregning av risikoeksponeringen benyttes Finanstilsynets stresstestmodell for kredittspreadrisiko. Bankens kredittspread-eksponering er i hovedsak knyttet til likviditetsporteføljen. Ved utgangen av 2014 var 53 prosent av styrevedtatt ramme benyttet.

Konsernet blir påvirket av svingninger i valutamarkedet gjennom sin aktivitet i valutamotkunder. Valutaeksponeringen avdekkes ved bruk av instrumenter i og utenfor balansen (valutaterminer og swapper). Valutaeksponeringen måles ved en 10 prosent kursendring på valutaposisjonen. Det er fastsatt rammer for eksponering i enkeltvalutaer. Total valutarisikoramme er 20 mill. kroner.

Konsernets samlede aksjeinvesteringer utgjorde ved årsslutt 445 mill. kroner. Blant de største enkeltpostene var Eksportfinans samt eierandeler i produktselskapene Frende Forsikring, Norne Securities og Brage Finans.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser, eller ikke har evne til å finansiere ordinær utlånsvekst.

Likviditetsrisiko styres gjennom konsernets likviditetsstrategi, overordnede retningslinjer og rutiner, samt ved etablerte bevilgningsfullmakter. Viktige operative styringsparametere er krav til innskuddsdekning, indikatorverdi for langsiktig finansiering, stressindikator for likviditetsutgang innenfor 30 dager (LCR), og i tillegg retningslinjer for overlevelsessevne i situasjoner uten tilgang på markedsfinansiering. Likviditetsrisikoen styres også ved å sikre fordeling av innlån fra kapitalmarkedet på ulike løpetider, innlånskilder og instrumenter.

Innskudd fra kunder er bankens mest stabile finansieringskilde. Styret legger vekt på at forholdet mellom innskudd fra kunder og utlån skal være tilpasset konsernets samlede finansieringssituasjon. Konsernets innskuddsdekning utgjorde 59,6 prosent ved årsskiftet.

I tillegg representerer Sparebanken Sør Boligkreditt AS et viktig finansieringsinstrument, som sikrer tilgang til langsiktig finansiering gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett. For å kunne utstede obligasjoner med fortrinnsrett var det i 2014 overført boliglån fra bank til boligkredittselskapet tilsvarende 42 prosent av total boliglånsmasse.

Styrevedtatte målkrav for bankens likviditetsrisiko følger retningslinjer gitt av Finanstilsynet. Ved årsskiftet var indikatorverdiene for Sparebanken Sør innenfor disse krav. Likviditetsindikatoren for langsiktig finansiering var 105,5 prosent. Tilgjengelig likviditetsbuffer innebar at konsernet med normal drift hadde kunnet overleve i 12 måneder uten tilførsel av nye innlån fra markedet.

Konsernet har en omfattende likviditetsreserve i form av likvide rentebærende verdipapirer. I tillegg har banken boliglån som er klagjort for overføring til boligkredittselskapet. Bankens rentebærende likviditetsportefølje består av statspapirer, andre null-vektede papirer, obligasjoner med fortrinnsrett og kommunepapirer. Disse utgjorde 10,0 mrd. kroner ved årsskiftet.

Bankens kortsiktige likviditetsrisiko styres blant annet ved bruk av et myndighetspålagt likviditetskrav, Liquidity Coverage Requirement (LCR). Ved utgangen av 2014 var LCR-indikatoren for Sparebanken Sør tilstrekkelig til å innfri alle prognostiserte likviditetsforfall innenfor de nærmeste 30 dagene under et stressscenario. Myndighetene legger opp til en gradvis innfasing av kravet, med 60 prosent oppfyllelse med virking fra 1. oktober 2015.

Konsernets likviditetsrisiko følges opp gjennom periodisk rapportering til konsernledelse og styre.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risiko for tap fra ulike potensielle tapskilder knyttet til den løpende drift av banken. Dette kan oppstå som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne rutiner og prosesser, menneskelig svikt eller utilstrekkelig kompetanse, svikt i IKT-systemer, kriminalitet eller interne misligheter, feil fra underleverandører m.m.

Banken har rutiner som dekker alle vesentlige områder. Med risikostyring og internkontroll menes prosessen for å identifisere, analysere, håndtere og følge opp risikoene slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med strategiske mål, og sikre at gjeldende lover og forskrifter, samt interne rutiner og retningslinjer etterleves. Internkontroll er et viktig redskap for å redusere den operasjonelle risikoen, både for avdekking og oppfølging.

Compliance

Konsernet er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Compliance-risiko er risiko for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, tap av konsesjoner, økonomiske tap, eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover, forskrifter og bransjestandarder. Det arbeides fortløpende med å vurdere beste tilpasning til nye reguleringer og nytt regelverk for både å ivareta etterlevelsen og effektiviteten i organisasjonen. Nye reguleringer og nytt regelverk som påvirker konsernets drift, implementeres i bankens rutiner og retningslinjer.

Bankens compliancefunksjon ivaretas av divisjon Risikostyring, og funksjonen er organisert uavhengig av forretningsenhetene. Risikostyring har det overordnede ansvaret for rammeverk, oppfølging og rapportering innenfor området.

Eierisiko

Eierisiko er risiko for at konsernet blir påført negative resultater fra eierposter i strategisk eide selskaper og/eller må tilføre ny egenkapital i disse selskapene. Eierskap defineres som selskaper hvor Sparebanken Sør har en vesentlig eierandel eller innflytelse.

Ledelse og styrer i datterselskaper blir ivaretatt iht. aksjelovens bestemmelser. I flere av selskapene benyttes ledere og/eller ansatte fra konsernet i styret eller i andre funksjoner.

Bankens eierisiko vurderes som lav.

Kapitalstyring

Kapitalstyringen skal sørge for at konsernet har en kapitaldekning som ivaretar regulatoriske krav, og som sikrer god finansiell stabilitet og en tilfredsstillende avkastning i forhold til bankens risikoprofil.

Det foretas en årlig vurdering av bankens kapitalbehov med utgangspunkt i en beregnet totalrisiko. Den interne kapitalvurderingsprosess (ICAAP) bidrar til at banken har god risikostyring og oversikt over de risikoer som banken er eksponert for og sikrer samtidig at tilstrekkelig ansvarlig kapital er etablert til en hver tid.

Banken har som målsetting å være godt kapitalisert slik at markedsmessige muligheter kan utnyttes og forretningsmessige ambisjoner gjennomføres. Samtidig skal kapitalstrukturens robusthet sikre at banken har en kapitalbuffer til å opprettholde ordinær drift også under lavkonjunkturer.

Konsernet er godt posisjonert for å møte myndighetenes kapitalkrav. Bankens kapitalstruktur er solid og ren kjernekapitaldekning overstiger myndighetenes krav. I tillegg ivaretar bankens kapitalplaner nye myndighetspålegg med hensyn til så vel omfang som kvalitet på annen ansvarlig kapital.

Sparebanken Sør er ikke definert som systemviktig og er således ikke direkte pålagt de strengeste bufferkravene til ren kjernekapital som myndighetene har pålagt de største bankene. I den løpende kapitaltilpasningen vil banken likevel vurdere ratingselskapenes og markedets forventninger til kapitalnivå.

I kapitaldekningsberegningen benytter Sparebanken Sør standardmetoden for kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko. Banken har iverksatt en prosess for å konsekvens-vurdere en søknad om godkjenning fra Finanstilsynet til å benytte interne beregningsmodeller for kredittrisiko (IRB).

Konsernets kapitaldekning følges opp gjennom periodisk rapportering til konsernledelse og styre.

RATING

For å kunne utvide mulighetene for finansiering både internasjonalt og fra ulike investorer, har banken internasjonal rating fra Moody's, som er et av verdens mest anerkjente ratingbyråer. I tillegg til at selve ratingresultatet har en verdi for banken, vurderer styret at også selve ratingprosessen og vedlikeholdet av ratingen har en verdi i form av kvalitetsheving på ulike prosesser og rutiner.

Sparebanken Sør har internasjonal rating fra Moody's, og fikk i mars 2014 bekreftet langsiktig rating på A2 med «Stable Outlook». I likhet med 82 andre europeiske banker ble imidlertid utsiktene nedjustert til «Negative Outlook» ultimo mai 2014.

Alle obligasjoner med fortrinnsrett som utstedes av Sparebanken Sør Boligkreditt AS er også ratet av Moody's og har en rating på Aaa.

EIERSTYRING OG SELSKAPSLLEDELSE

Sparebanken Sørs prinsipper og policy for eierstyring og selskapsledelse bygger på Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse, utarbeidet av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES). Finanstilsynets modul for evaluering av overordnet styring og kontroll, som reflekterer prinsipper fra European Banking Authority (EBA), benyttes så langt disse er relevante for konsernet. Se forøvrig den fullstendige redegjørelsen i årsrapporten.

ORGANISASJON

Banken har gjennom fusjonsåret hatt stor fokus på å få plass ny organisasjon og etablere gode arbeidsmiljøer. Gjennom fusjonen ble det innført en divisjonalisert organisasjonsstruktur med Bedriftsmarked, Personmarked og Kapitalmarked på den forretningsmessige siden, og med Forretningsutvikling, Risiko og Konsernstab innenfor stabs- og støtteområdene. I tillegg har fusjonssekretariatet vært organisert som en egen enhet og har hatt et særskilt ansvar for å følge opp implementeringen av fusjonsavtalen.

En viktig faktor ved fusjonen har vært å bygge på bankenes tidligere erfaringer og kompetanse. Gjennom organisering og tilpasning av arbeidsprosesser og rutiner har det vært et mål å basere utviklingen på den beste praksisen fra de to bankene. Dette har i stor grad lyktes takket være ansattes evne og vilje til sammen å finne de beste løsningene for den nye banken.

Ved fusjonen ble de klassiske stabsfunksjonene lokalisert ved hovedkontoret i Kristiansand, mens støttefunksjoner som kundesenter, depot, regnskap og IT drift ble plassert i Arendal. Videre ble personmarkedsdivisjonens hovedsete lagt til Arendal, mens det tilsvarende for bedriftsmarkedet ble lagt til Kristiansand. Samordningen av funksjoner ved hovedkontoret i Kristiansand og ved avdelingen i Arendal har medført endret arbeidssted for en del ansatte. For å avhjelpe situasjonen for pendlerne vedtok banken en ordning med tilrettelagt arbeidstid og en økonomisk kompensasjon.

Ved utgangen av 2014 har den nye organisasjonen funnet sin form og er godt rustet for å møte marked og kunder.

Innenfor HMS-området har det vært avholdt rans- og sikkerhetsøvelser. Etablerte systemer og rutiner er i samsvar med de krav som stilles i "Forskrift om Helse, Miljø og Sikkerhet". Samarbeidet mellom hovedverneombud, bedriftshelsetjenesten og konsernets HR-avdeling har vært godt, og saker som har vært fremmet er forsøkt løst på lavest mulig nivå og raskest mulig. Det gjennomføres årlige medarbeidersamtaler. Gjennom disse samtalene får banken viktige innspill i utviklingen av organisasjonen og den enkelte ansatte.

Personale og arbeidsmiljø

Ved utgangen av 2014 hadde banken 454 årsverk i arbeid, og 508 årsverk i konsernet. Bemanningen i banken er redusert med 35 årsverk fra inngangen av 2014, og med hele 66 årsverk siden fusjonsplanen ble kjent på nyåret 2013.

Det har vært en betydelig satsing på kompetanseutvikling i 2014. Dette har i stor grad vært opplæring på produkter, systemer og rutiner.

Sykefraværet har vært på et stabilt lavt nivå. I 2014 utgjorde det 4,1 prosent, og det vesentligste av dette var langtidsfravær.

Sparebanken Sør er IA bedrift, og banken søker å ivareta interessene i diskrimineringsloven. Banken har lagt til rette for ansatte med nedsatt funksjonsevne. Nybygg og ombygginger har fått såkalt universell utforming som innebærer at bygninger er tilrettelagt slik at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte så langt det er mulig, uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler.

Likestilling

Sparebanken Sør har som langsiktig mål å få relativ lik fordeling av kjønn på alle stillingsnivåer. Banken hadde ved årsskiftet i alt 493 ansatte, fordelt på 263 kvinner og 230 menn. Det var en kvinneandel på 32,6 prosent blant bankens ledere. I bankens styrende organer var kvinneandelen i forstanderskapet 27 prosent og i styret 50 prosent.

Banken har som mål å øke andelen kvinner i ledende stillinger. Ved rekruttering skal alltid beste kvinnelige søker vurderes opp mot beste mannlige søker. I tillegg skal alltid beste søker med etnisk minoritetsbakgrunn vurderes opp mot beste mannlige og beste kvinnelige søker.

Forskning og utvikling

Konsernet driver ikke forskningsvirksomhet.

SAMFUNNSANSVAR

Det har de siste årene vært en økende bevissthet om at næringslivet har et ansvar i samfunnet utover å skape bedriftsøkonomisk overskudd. Både interesseorganisasjonene Finans Norge, Sparebankforeningen og Næringslivets Hovedorganisasjon har samfunnsansvar høyt på dagsorden.

Sparebanken Sørs samfunnsansvar kommer til uttrykk i bankens idegrunnlag om å bidra til vekst og utvikling i landsdelen. Bankens bidrar gjennom sin virksomhet til verdiskaping og vekst for mennesker og næringsliv. Sparebanken Sør gir også deler av overskuddet tilbake i form av gaver og tiltak til beste for lokalsamfunnene. Med andre ord: Verdien banken skaper forblir i hovedsak lokale, til landsdelens beste.

Klimautfordringer og ytre miljø

Banken anvender ikke innsatsfaktorer eller produksjonsmetoder som direkte forurensar det ytre miljøet. Bankens utarbeider årlig en klimarapport for å kunne identifisere utslipp, tallfeste forurensing og gjøre banken i stand til å iverksette målrettede tiltak. Rapporten er basert på den internasjonale standarden "A Corporate Accounting and Reporting Standard", som er utviklet av "the Greenhouse Gas Protocol Initiative" - GHG protokollen. Rapporteringen dekker forbruk knyttet til transport, energi, avfall og flyreiser. Bankens kjenner ikke til annen miljøpåvirkning ut over forbruket som kan omregnes til CO₂, og har derfor ingen rapportering på utslipp til jord, vann, eller støy. Det tilstrebes en miljøbevisst holdning i forhold til papirbruk, avfallshåndtering og gjenvinning. For å redusere utslipp og kostnader i forbindelse med reiser til og fra møter, er det investert i teknologi for å gjennomføre videomøter ved 5 avdelinger. I tillegg har alle kontorer teknologi som muliggjør PC-støttede telefonmøter.

Banken har en differensiert næringslivsportefølje. Flere av bankens bedriftskunder driver virksomhet som vil ha påvirkning på det ytre miljø. Gjennom kredittgivingen har konsernet indirekte påvirkningsmuligheter på det ytre miljøet.

Menneskerettigheter

Sparebanken Sør har all sin virksomhet innenlands og har ingen ansatte eller kunder av betydning med adresse utenfor Norge. De få bedriftskundene som er registret med NUF eller Ltd blir gjenstand for en spesiell gjennomgåelse.

Bankens forhold til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold følger det som er standard og som kreves for norske virksomheter og ansatte i disse, geografisk plassert i Norge. Bankens er medlem av Finansnæringsens Arbeidsgiverforening og er bundet av tariffavtaler innenfor dette tariffområdet. Bankens har også inngått en egen tariffavtale (bedriftsavtale) med tillitsvalgte i bedriften.

Hvitvasking og terrorfinansiering

Bankens har egne rutiner for tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Bankens hvitvaskingsansvarlig leder dette arbeidet, og alle ansatte i kundeoppløsing har gjennomgått kurs og opplæring i anti-hvitvasking. Hvitvaskingsrutinene regulerer forhold til kunder og det foretas en rekke kontroller og rapporteringer til Økokrim i løpet av året. Bankens har også strenge krav med hensyn til legitimasjon ved opprettelse av nye kundeforhold.

I løpet av 2014 ble det innrapportert 54 saker til Økokrim.

Etiske retningslinjer og tiltak mot korrupsjon

I henhold til bankens etiske retningslinjer skal medarbeiderne opptre med aktsomhet og redelighet. Man skal tilstrebe en atferd som er tillitvekkende og i henhold til de normer, lover og regler som gjelder i samfunnet. Dette skal prege alle aktiviteter slik at banken oppnår tillit i markedet og sikrer sin konkurransekraft og sitt omdømme. De etiske retningslinjene viser hvilke forventninger og krav Sparebanken Sør stiller til sine ansattes handlemåte og opptreden. Både ledere, medarbeidere, tillitsvalgte, vikarer og innleide konsulenter omfattes av de etiske retningslinjene. Enhver som er omfattet av disse normene skal opptre slik at tilliten til Sparebanken Sør ikke blir svekket. Ansatte er pålagt å føre eventuelle gaver fra kunder/andre eksterne aktører inn i egen gavebok. Reiser, spesielt utenlands, kontrolleres med hensyn til mulig «smøring» og skattemessige følger. Reiser for ansatte initiert av leverandører til banken skal godkjennes av overordnet. Det er ikke rapportert brudd på de etiske retningslinjene i 2014. Det er heller ikke meldt inn saker som kan defineres som korrupsjon.

GAVER TIL ALLMENNYTTIGE FORMÅL

Sparebanker kan med hjemmel i sparebankloven sette av deler av overskuddet etter skatt og utbytte til allmenntilgunnige formål. Sparebanken Sør har definert gavevirksomheten som et strategisk satsingsområde. Ved tildelingene er banken opptatt av at prosjektene som får allmenntilgunnige midler skal gi samfunnsmessig avkastning. På den måten gir gavevirksomheten mulighet til å påvirke vekst og utvikling i samfunns- og næringsliv. Et bærekraftig samfunns- og næringsliv vil igjen danne grunnlag for bankens fremtidige økonomiske resultater. Gavevirksomheten gir banken et konkurransefortrinn, og er viktig for byggingen av bankens omdømme.

Fra regnskapene for Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør for 2013 ble det tilført 12,5 mill. kroner fra hver bank til bankens gavefond, totalt 25 mill. kroner.

Styret har vedtatt ny gavestrategi for banken og etablert gavekomite. Gjennom 2014 har gavekomiteen behandlet 547 saker og bevilget gaver for i alt 29.269.000 kroner. Barn og unge har vært en prioritert målgruppe og tildelingene har i særlig grad vært rettet mot prosjekter innen oppvekst, idrett og kultur. Bredde har vært prioritert fremfor smale målgrupper, og lag fremfor enkeltutøvere. Av bankens resultat for 2014 foreslår styret å avsette 25 mill. kroner til utdeling i 2015.

UTSIKTENE FREMOVER

Styret er tilfreds med resultatet for 2014. Konsernet har oppnådd en god inntektsutvikling samtidig som kostnadene justert for fusjonseffekter, viste en nominell nedgang. Banken har lagt ned et betydelig arbeid i å forbedre kredittkvaliteten for å begrense fremtidige tap. Basert på dette, samt erfaringstall, lokale markedsforhold og sammensetningen av porteføljen, forventes det at netto tapskostnad for 2015 vil ligge vesentlig lavere enn for 2014. Dette sammen med realisering av fusjonsgevinster gjennom blant annet nedbemanning raskere enn forutsatt i fusjonen, gjør banken godt posisjonert for å levere et godt resultat også i 2015.

Med fallet i oljeprisen og reduserte investeringer på norsk sokkel, vil veksten i norsk økonomi trolig avta i 2015. Banken har lav direkte eksponering mot oljesektoren. Vedvarende lave oljepriser og -aktivitet vil imidlertid kunne føre til en noe lavere vekst i landsdelen fremover. Samtidig vil forventninger om høyere internasjonal vekst og den svake kronen påvirke eksportindustrien positivt, og dermed kunne dempe eventuelle negative ringvirkninger for regionen.

I løpet av de siste par årene har det skjedd en betydelig endring i kundeatferd i bankmarkedet, med tiltagende bruk av digitale kanaler og redusert besøk i bankkontorene. Sparebanken Sør vil på dette grunnlag vurdere hvordan den fremover best kan innrette seg i forhold til distribusjon av sine produkter og tjenester, herunder vurdere fremtidig kontorstruktur. En effektiv kontorstruktur bemannet med kompetente rådgivere, kombinert med utvidet tilgjengelighet i kundesenter og gode selvbetjeningsløsninger, vil være bankens tilpasning til endringene i kundenes preferanser. Samtidig vil dette kunne legge grunnlaget for en kostnadseffektiv bank med god konkurransekraft.

Styret presiserer at det normalt er stor usikkerhet knyttet til vurderingen av fremtidige forhold.

AVSLUTTENDE BEMERKNINGER

Styret vil rette en takk til bankens ansatte for viktige bidrag til det som er blitt et godt år for den fusjonerte banken. Samtidig vil styret takke bankens kunder, egenkapitalbeveiere og øvrige forbindelser for oppslutningen om banken, og for den tillit de har vist banken i året som er gått. 🏠

Styret

Foran fra venstre: Siss Ågedal, Jill Akselsen, Stein A. Hannevik, Torstein Moland, Marit Kittilsen

Bakerste rekke fra venstre: Per A. Bentsen, Erling Holm, Trond Bjørnenak, Bente Pedersen

Inger Johansen var ikke tilstede da bildet ble tatt.

Kristiansand, 31. desember 2014 / 3. mars 2015

Stein Hannevik
styrets leder

Torstein Moland
styrets nestleder

Erling Holm

Siss Ågedal

Inger Johansen

Trond Bjørnenak

Marit Kittilsen

Jill Akselsen

Per Adolf Bentsen

Bente Pedersen

Geir Bergskaug
adm. direktør

Resultatregnskap

MORBANK		MILLIONER KRONER		KONSERN	
2013	2014		Noter	2014	2013
1 294	2 798	Renteinntekter	14	3 593	1 657
905	1 714	Rentekostnader	14	2 082	1 055
389	1 084	Netto renteinntekter	5,14	1 511	602
96	284	Provisjonsinntekter	15	331	91
11	46	Provisjonskostnader		47	11
85	238	Netto provisjonsinntekter		284	80
9	11	Utbytte		11	9
28	204	Netto inntekter fra andre finansielle instrumenter	11,12,16	173	10
37	215	Netto inntekter fra finansielle instrumenter		184	19
15	15	Andre driftsinntekter		23	11
526	1 552	Sum netto inntekter		2 002	712
142	380	Personalkostnader	17,34	438	142
14	48	Av- og nedskr. på varige driftsmidler og immat. eiendeler	29	52	15
	-200	Negativ goodwill	37	-200	
109	332	Andre driftskostnader	18	344	114
265	560	Sum driftskostnader før tap	5	634	271
261	992	Resultat før tap		1 368	441
28	268	Tap på utlån og garantier	10	268	28
233	724	Resultat før skattekostnad	5	1 100	413
60	113	Skattekostnad	19	215	111
173	611	Resultat for regnskapsåret		885	302
		Minoritetsinteresser			
173	611	Majoritetsinteresser		885	302
10,3	12,2	Resultat / utvannet resultat pr. egenkapitalbevis		20,3	18,1

UTVIDET RESULTATREGNSKAP

MORBANK		MILLIONER KRONER		KONSERN	
2013	2014		Noter	2014	2013
173	611	Resultat for regnskapsåret		885	302
		Elementer som ikke vil bli reklassifisert til resultatet			
-25	-127	Estimatavvik pensjoner	17	-127	-25
7	34	Skatteeffekt estimatavvik pensjoner	17,19	34	7
155	518	Totalresultat for regnskapsåret		792	284

Note 1 til 38 er en integrert del av konsernregnskapet.

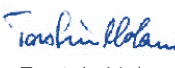
Balanse

MORBANK		MILLIONER KRONER		KONSERN		
31.12.2013	31.12.2014		Noter	31.12.2014	31.12.2013	
Eiendeler						
1 340	595	Kontanter og fordringer på sentralbanker		595	1 340	
579	1 510	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	28	180	50	
26 667	60 880	Netto utlån til kunder	5,6,7,8,9,13,20,21,33,35	80 913	37 987	
0	2	Overtatte eiendeler		2	0	
7 620	10 059	Obligasjoner og sertifikater	20,21,22	10 359	5 783	
98	445	Aksjer	20,21,23	445	98	
203	751	Finansielle derivater	20,21,26	906	203	
525	1 258	Eierinteresser i konsernselskaper	24			
2	12	Eierinteresser i tilknyttede selskaper	25	12	2	
9	17	Immaterielle eiendeler	29	20	9	
2	11	Eiendel ved utsatt skatt	19	17	2	
255	475	Varige driftsmidler	29	503	255	
30	71	Andre eiendeler		110	30	
37 330	76 086	SUM EIENDELER	5,13	94 062	45 759	
Gjeld og egenkapital						
2 027	627	Gjeld til kredittinstitusjoner	28	614	2 027	
21 264	48 269	Innskudd fra kunder	5,13,20,21,30,32	48 250	21 264	
9 799	18 414	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	13,20,21,27,32	35 775	17 935	
241	517	Finansielle derivater	21,26	521	241	
71	83	Betalbar skatt	19	178	123	
81	194	Annen gjeld	31	231	83	
76	236	Avsetninger for forpliktelser	17	236	76	
899	1 100	Ansvarlig lånekapital	4,13,20,21	1 100	899	
34 458	69 440	Sum gjeld	13	86 905	42 648	
204	891	Eierandelskapital	4,36	891	204	
2 668	5 755	Annen egenkapital	4	6 266	2 907	
2 872	6 646	Sum egenkapital	4	7 157	3 111	
37 330	76 086	SUM GJELD OG EGENKAPITAL	5	94 062	45 759	

Note 1 til 38 er en integrert del av konsernregnskapet.

Kristiansand, 31. desember 2014 / 3. mars 2015

Stein Hannevik
styrets leder

Torstein Moland
styrets nestleder

Erling Holm

Siss Ågedal

Inger Johansen

Trond Bjørnenak

Marit Kittilsen

Jill Akselsen

Per Adolf Bentsen

Bente Pedersen

Geir Bergskaug
adm. direktør

Endringer i egenkapital

MILLIONER KRONER	Egenkapital bevis	Overkurs fond	Utjevnings fond	Grunnfonds kapital	Gavefond	Annen egenkapital	Minoritets interesser	SUM
KONSERN								
Balanse 31.12.2012	125	34	46	2 493	32	123		2 853
Utdelt utbytte for 2012						-13		-13
Resultat 2013				147	13	142		302
Resultatført estimatavvik pensjoner			-2	-23				-25
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner			1	6				7
Disponert av gavefond					-13			-13
Balanse 31.12.2013	125	34	45	2 623	32	252	0	3 111
Egenkapital tilført ved fusjon	349	141		2 795	13	2	7	3 307
Balanse 01.01.2014	474	175	45	5 418	45	254	7	6 418
Utdelt utbytte for for 2013						-13		-13
Resultat 2014			210	328	25	321		885
Resultatført estimatavvik pensjoner			-18	-109				-127
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner			5	29				34
Andre endringer						-4	-7	-11
Disponert av gavefond					-29			-29
Balanse 31.12.2014	474	175	242	5 667	41	558	0	7 157
MORBANK								
Balanse 31.12.2012	125	34	46	2 493	32	13		2 743
Utdelt utbytte for 2012						-13		-13
Resultat 2013				147	13	13		173
Resultatført estimatavvik pensjoner			-2	-23				-25
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner			1	6				7
Disponert av gavefond					-13			-13
Balanse 31.12.2013	125	34	45	2 623	32	13	0	2 872
Egenkapital tilført ved fusjon	349	141		2 795	13			3 298
Balanse 01.01.2014	474	175	45	5 418	45	13	0	6 170
Utdelt utbytte for 2013						-13		-13
Resultat 2014			210	328	25	47		611
Resultatført estimatavvik pensjoner			-18	-109				-127
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner			5	29				34
Disponert av gavefond					-29			-29
Balanse 31.12.2014	474	175	242	5 667	41	47	0	6 646

Note 1 til 38 er en integrert del av konsernregnskapet.

Vises til note 36 vedrørende egenkapitalbevis, eierandelskapital og foreslått utbytte.

Kontantstrømoppstilling

MORBANK		MILLIONER KRONER	KONSERN	
31.12. 2013	31.12.2014		31.12.2014	31.12.2013
1 254	2 791	Renteinnbetalinger	3 575	1 614
-921	-1 774	Renteutbetalinger	-2 147	-1 072
119	399	Andre innbetalinger	435	111
-266	-695	Driftsutbetalinger	-784	-272
2	5	Inngått på konstaterte tap	5	2
-82	-135	Betalt periodeskatt	-211	-115
-10	-32	Betalte gaver	-32	-10
	-6	Betalt konsernbidrag		
1 870	4 524	Endring innskudd fra kunder	4 521	1 870
-1 608	-6 591	Endring utlån til kunder	-3 572	-2 365
358	-1 514	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	1 790	-237
16 409	18 216	Innbetaling vedr. verdipapirer	11 188	13 679
-12 464	-12 002	Utbetaling vedr. verdipapirer	-9 111	-12 389
	28	Innbetaling vedr. salg konsernselskaper		
1	32	Innbetaling vedr. salg av driftsmidler	178	1
-8	-42	Utbetaling vedr. kjøp av driftsmidler	-44	-8
1	34	Endring andre eiendeler	-10	1
3 939	6 266	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	2 201	1 284
-5	554	Endring utlån til kredittinstitusjoner	155	-30
-3 278	-4 031	Endring innskudd fra kredittinstitusjoner	-2 879	-3 278
2 501	3 990	Innbetalinger obligasjonsgjeld	7 240	8 529
-3 039	-6 331	Utbetalinger obligasjonsgjeld	-9 573	-5 794
401		Innbetalinger ansvarlig lånekapital		401
-13	-42	Utbetaling utbytte	-42	-13
1	-18	Endring annen gjeld	-18	3
-3 432	-5 878	Netto kontantstrøm fra finansieringsvirksomhet	-5 117	-182
865	-1 126	Netto endring likvider	-1 126	865
	1 340	Likviditetsbeholdning 31.12.2013	1 340	
	381	Likviditetsbeholdning tilført ved fusjon	381	
475	1 721	Likviditetsbeholdning 01.01	1 721	475
1 340	595	Likviditetsbeholdning 31.12	595	1 340

Kontantstrømanalysen viser innbetalinger og utbetalinger av kontanter og kontantekvivalenter gjennom året. Oppstillingen er utarbeidet i henhold til direkteметоден. Kontantstrømmene er klassifisert som operasjonelle aktiviteter, investeringsaktiviteter eller finansieringsaktiviteter. Kontanter er definert som kontanter og fordringer på sentralbanker.

Note 1 til 38 er en integrert del av konsernregnskapet.

Noter 2014 - Sparebanken Sør

Note 1	Generell informasjon	s. 21
Note 2	Regnskapsprinsipper	s. 21
Note 3	Risikostyring	s. 27
Note 4	Kapitaldekning	s. 30
Note 5	Segmentrapportering	s. 32
Note 6	Kredittområdet og kreditt risiko	s. 32
Note 7	Utlån fordelt på utlånstyper	s. 36
Note 8	Utlån fordelt etter geografisk område, sektor og næring	s. 36
Note 9	Misligholdte lån	s. 38
Note 10	Tap på utlån og garantier	s. 39
Note 11	Valutarisiko	s. 40
Note 12	Renterisiko	s. 41
Note 13	Likviditetsrisiko	s. 41
Note 14	Renteinntekter og rentekostnader	s. 45
Note 15	Provisjonsinntekter	s. 45
Note 16	Inntekter fra finansielle instrumenter	s. 46
Note 17	Lønnskostnader og pensjon	s. 46
Note 18	Andre driftskostnader	s. 49
Note 19	Skatt	s. 50
Note 20	Finansielle instrumenter etter kategori	s. 51
Note 21	Virkelig verdi av finansielle instrumenter	s. 53
Note 22	Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	s. 57
Note 23	Aksjer	s. 58
Note 24	Eierinteresser i konsernselskaper	s. 59
Note 25	Tilknyttede selskaper	s. 59
Note 26	Finansielle derivater	s. 60
Note 27	Obligasjonsgjeld og ansvarlig lånekapital	s. 60
Note 28	Utlån og gjeld til kredittinstitusjoner	s. 61
Note 29	Varige driftsmidler	s. 62
Note 30	Innskudd fra kunder	s. 63
Note 31	Annen gjeld	s. 63
Note 32	Gjennomsnitt rentesatser	s. 64
Note 33	Opplysninger om nærstående parter	s. 64
Note 34	Godtgjørelser og liknende	s. 65
Note 35	Pantstillelser og garantiansvar	s. 67
Note 36	Egenkapitalbevis, eierandelskapital og foreslått utbytte	s. 67
Note 37	Virksomhetssammenslutning	s. 68
Note 38	Hendelser etter balansedagen og betingede utfall	s. 69

Note 1 – Generell informasjon

Konsernet Sparebanken Sør består av morbanken Sparebanken Sør og datterselskapene Sparebanken Sør Boligkreditt AS, Sørmeqleren Holding AS, Bankbygg AS, AS Eiendomsvekst, Prosjektutvikling AS og Rettighetskompaniet AS. Konsernet driver bankvirksomhet på 40 steder og eiendomsmeqlervirksomhet på 13 steder i Agderfylkene og Telemark.

Banken kan innenfor rammene av vedtektene og den lovgivning som til enhver tid gjelder, utføre alle forretninger og tjenester som banker på generell basis har konsesjon til å utføre. Banken har konsesjon som verdipapirforetak. I konsernet Sparebanken Sør inngår Sparebanken Sør Boligkreditt AS som er et heleid datterselskap. Sparebanken Sør Boligkreditt AS ble etablert for å tilby lån med pant i bolig innenfor 75 % av boligens verdi.

Sparebanken Sør er en egenkapitalbevisbank. Banken og eiendomsmeqlervirksomheten har sitt forretningskontor i Kristiansand.

Konsernregnskapet for 2014 ble avlagt av styret 3. mars 2015, og skal endelig fastsettes av forstanderskapet 26. mars 2015. Forstanderskapet er bankens øverste organ.

Note 2 – Regnskapsprinsipper

1. GRUNNLAG FOR UTARBEIDELSE AV REGNSKAPET

Anvendelse av IFRS

Konsernregnskapet og morselskapsregnskapet er utarbeidet i samsvar med International Reporting Standards (IFRS) som er vedtatt av EU, samt norske opplysningskrav som følger av regnskapsloven. Sparebanken Sør avlegger regnskapet i norske kroner (NOK) som er konsernets funksjonelle valuta. Om ikke annet er angitt avrundes verdiene i regnskapet til nærmeste million. Målegrunnlaget for både morbank- og konsernregnskapet er historisk kost med unntak av de finansielle eiendeler og forpliktelser, herunder derivater, som vurderes til virkelig verdi med verdiendring over resultat.

Konsolidering og konsernselskaper

Konsernregnskapet omfatter morbanken og datterselskaper hvor banken alene eller sammen med datterselskaper har bestemmende innflytelse, normalt som følge av eierandel på mer enn 50 %. Interne transaksjoner og mellomværender blir eliminert.

Ved kjøp av datterselskaper elimineres kostprisen på aksjer i morselskapet mot egenkapitalen i datterselskapet på kjøpstidspunktet. Forskjellen mellom kostpris og netto bokført verdi av eiendeler i datterselskapet på kjøpstidspunktet, tillegges de eiendeler merverdien knytter seg til innenfor markedsverdien av disse eiendelene. Den delen av kostprisen som ikke kan tillegges spesifikke eiendeler, representerer goodwill. I den grad verdien av de overtatte eiendelene overstiger kostprisen, inntektsføres differansen.

I morbankens regnskap føres eierandelene i konsernselskapene ved første gangs innregning til kostpris. Andelene testes årlig for verdifall, og nedskrivning foretas om nødvendig til gjenvinnbart beløp.

Tilknyttet foretak

Tilknyttet foretak er foretak der banken har betydelig innflytelse. Betydelig innflytelse foreligger normalt når banken har en eierandel mellom 20 % og 50 %. Tilknyttet foretak innregnes etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. Det innebærer at eierandelene ved første gangs innregning føres til kostpris og justeres deretter for bankens andel av resultatet i det tilknyttede selskapet.

I morbankens regnskap føres eierandelene ved første gangs innregning til kostpris. Andelene testes årlig for verdifall, og nedskrivning foretas om nødvendig til gjenvinnbart beløp.

2. INNTEKTSFØRING

Renteinntekter og -kostnader knyttet til eiendeler og forpliktelser, som måles til amortisert kost, resultatføres løpende basert på en effektiv rentemetode. Alle gebyrer knyttet til rentebærende innlån og utlån inngår i beregningen av effektiv rente og amortiseres dermed over forventet løpetid. Renteinntekter og -kostnader knyttet til instrumenter, som måles til virkelig verdi over resultatet, presenteres som en del av netto renteinntekter. Verdiendringer, herunder verdiendringer knyttet til renteelementet, føres som netto inntekter fra andre finansielle instrumenter.

Provisjonsinntekter og -kostnader som er en direkte betaling for utførte tjenester, tas til inntekt når tjenesten er levert. Gebyrer for etablering av låneavtaler amortiseres over lånets forventede løpetid. Gebyrer knyttet til utlån som måles til virkelig verdi resultatføres direkte.

Utbytte inntektsføres i det året det avsettes for utbytte fra datterselskaper. Utbytte fra andre inntektsføres når det utbetales.

3. SKJØNNMESSIGE VURDERINGER, ESTIMATER OG FORUTSETNINGER

Utarbeidelse av konsernregnskapet medfører at ledelsen gjør estimater og skjønnmessige vurderinger. Områder som i stor grad inneholder slike skjønnmessige estimater, har høy grad av kompleksitet og hvor forutsetninger og estimater er vesentlige for morbank- og konsernregnskapet, er presentert under i punktene 3.2 og 3.3.

3.1. Generelt

Ved anvendelse av konsernets regnskapsprinsipper har bankens ledelse på enkelte områder utøvd skjønn og lagt til grunn antagelser om fremtidige hendelser som grunnlag for regnskapsføringen. Det vil naturlig nok være en iboende usikkerhet knyttet til regnskapsposter som bygger på bruk av skjønn og forutsetninger om fremtidige hendelser. Ved utøvelse av skjønn og fastsettelse av forutsetninger om fremtidige hendelser, vil ledelsen se hen til tilgjengelig informasjon på balansedagen, historisk erfaring med lignende vurderinger, samt markedets og tredjeparters vurdering av de aktuelle forholdene. Selv om ledelsen legger til grunn sitt beste skjønn og bygger på de beste estimater som er tilgjengelig, må man påregne at faktiske utfall i enkelte tilfeller kan avvike vesentlig fra det som legges til grunn for regnskapsføringen. Estimater, antakelser og forutsetninger som representerer en betydelig risiko for vesentlige endringer i balanseført verdi på eiendeler og gjeld i løpet av neste regnskapsår, drøftes nedenfor.

3.2. Nedskrivninger på utlån

Vurdering av individuelle- og gruppemessige nedskrivninger vil alltid baseres på en betydelig grad av skjønn. Prediksjoner basert på historisk informasjon kan vise seg å bli feil fordi man aldri kan vite med sikkerhet hvilken relevans historiske data har som beslutningsgrunnlag. Når sikkerhetsverdier er knyttet til spesielle objekter eller bransjer som er i krise, vil sikkerhetene måtte realiseres i lite likvide markeder, og vurdering av sikkerhetsverdier vil i slike situasjoner være beheftet med betydelig usikkerhet.

3.3. Virkelig verdi av finansielle instrumenter

Virkelig verdi av finansielle instrumenter er til dels beregnet basert på forutsetninger som ikke er observerbare i markedet. Dette gjelder særlig ved fastsettelse av relevant påslag for kredittrisiko, ved virkelig verdifastsettelse for fastrentepapirer i form av innlån, utlån og verdipapirer utstedt av andre. Ledelsen har i slike tilfeller basert sine vurderinger på den informasjon som er tilgjengelig i markedet kombinert med et beste skjønn. Slik informasjon vil blant annet være kredittvurderinger gjennomført av ledende markedsaktører.

4. FINANSIELLE INSTRUMENTER

4.1 Innregning og fraregning

Finansielle eiendeler og forpliktelser balanseføres når banken blir part i instrumentets kontraktsmessige bestemmelser.

En finansiell eiendel fraregnes når de kontraktsmessige rettene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller banken overfører den finansielle eiendelen på en slik måte at risiko- og fortjenestepotensialet ved den finansielle eiendelen i det alt vesentlige blir overført. En finansiell forpliktelse fraregnes når den finansielle forpliktelsen er oppfylt, kansellert eller utløpt.

4.2 Motregning

Finansielle eiendeler og forpliktelser motregnes og presenteres med et nettobeløp i balansen, kun i de tilfeller hvor selskapet har en juridisk håndhevbar rett til å motregne, samt har til hensikt å realisere eiendelen og gjøre opp forpliktelsen under ett.

4.3 Klassifisering

Finansielle instrumenter klassifiseres i en av følgende kategorier ved førstegangs innregning.

- Finansielle instrumenter pliktig til virkelig verdi med verdiendringer over resultat
- Finansielle derivater utpekt som sikringsinstrumenter.
- Finansielle instrumenter frivillig kategorisert til virkelig verdi med verdiendringer over resultat
- Utlån og fordringer til amortisert kost
- Andre forpliktelser til amortisert kost

4.3.1 Finansielle instrumenter pliktig til virkelig verdi / finansielle derivater

Finansielle derivater skal vurderes til virkelig verdi med verdiendring over resultat. Sparebanken Sør har tatt følgende finansielle derivater i bruk: rentebytteavtaler (swap), valutaterminer og valutabytteavtaler. Finansielle derivater balanseføres til virkelig verdi og verdiendringer føres over resultat.

4.3.2 Finansielle derivater utpekt som sikringsinstrumenter

Kategorien omfatter renteswapper som er benyttet som sikringsinstrumenter for virkelig verdisikring av obligasjoner utstedt med fast rente. Sikringsbokføring er videre omtalt i punkt 5.

4.3.3 Finansielle instrumenter som frivillig vurderes til virkelig verdi

Konsernet velger ved førstegangs innregning å definere noen eiendeler eller forpliktelser til virkelig verdi med verdiendring over resultat dersom;

Klassifiseringen reduserer en mismatch i måling eller innregning som ellers ville ha oppstått som følge av ulike regler for måling av eiendeler og forpliktelser. Dette gjelder fastrenteutlån som er rentesikret ved hjelp av derivater.

De finansielle instrumentene inngår i en portefølje som løpende måles og rapporteres til virkelig verdi. Her inngår sertifikater og obligasjoner, fastrenteutlån og aksjer.

4.3.4 Utlån og fordringer til amortisert kost

Kategorien omfatter utlån og fordringer som måles til amortisert kost.

4.3.5 Andre forpliktelser til amortisert kost

Kategorien omfatter innlån og forpliktelser som måles til amortisert kost.

4.4 Måling ved førstegangs innregning

Alle finansielle eiendeler og forpliktelser innregnes i balansen til virkelig verdi. For instrumenter som ikke er derivater eller måles til virkelig verdi over resultatet, tillegges transaksjonskostnader som er direkte henførbare til anskaffelsen eller utstedelsen av den finansielle eiendelen eller den finansielle forpliktelsen.

4.5 Etterfølgende måling

4.5.1 Måling til virkelig verdi

Virkelig verdi er den pris som ville blitt oppnådd ved salg av en eiendel eller betalt for å overføre en forpliktelse i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet.

4.5.1.1 Måling av finansielle instrumenter som omsettes i et aktivt marked

Finansielle instrumenter med omsetning i et aktivt marked verdsettes til observerte markedspriser.

4.5.1.2 Måling av finansielle instrumenter som ikke omsettes i et aktivt marked

For finansielle instrumenter, som ikke omsettes i et aktivt marked, fastsettes den virkelige verdien ved hjelp av en egnet verdsettelsesmetode. Verdsettelsesmetodene baserer seg på nylig inngåtte transaksjoner mellom uavhengige parter, referanse til instrumenter med tilnærmet samme innhold eller ved diskontering av kontantstrømmer. Verdsettelsene baserer seg så langt som mulig på eksternt observerte parameterverdier.

Virkelig verdi på rentebærende verdipapirer fastsettes på bakgrunn av etablerte markedsverdier rapportert fra ledende eksterne markedsaktører, eller ved at virkelig verdi

kalkuleres på grunnlag av markedets aktuelle rentekurve og kredittspredkurve til enhver tid.

Ved beregning av virkelig verdi på inngåtte renteswapper legges markedets til enhver tid aktuelle interbank rentekurve til grunn.

For aksjer som ikke er børsnoterte eller handles aktivt, bygger verdifastsettelsen i hovedsak på verdsettelse utført av andre. Dersom dette ikke er tilgjengelig, verdsettes aksjene eller andelene med utgangspunkt i tilgjengelig regnskapsinformasjon.

Fastrenteutlån omsettes ikke i et aktivt marked. Banken må derfor fastsette en markeds-spread for å estimere en virkelig verdi på lånene. For fastrenteutlån i privatmarkedet er priser opplyst på www.finansportalen.no benyttet som markedsrenter.

4.5.2 Måling av finansielle garantier

Finansielle garantier vurderes til virkelig verdi ved førstegangsinnregning. Ved etterfølgende målinger vurderes utstedte finansielle garantier til det høyeste beløp av mottatt vederlag for garantien med fradrag for eventuelle resultatførte amortiseringer og beste estimat ved en eventuell innfrielse av garantien.

4.5.3 Måling til amortisert kost

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi, måles til amortisert kost. Inntektene beregnes da etter instrumentets effektive rente.

Amortisert kost er definert som balanseført verdi ved førstegangs måling, justert for mottatte/betalte avdrag, eventuell akkumulert periodisering av gebyrer, provisjoner og lignende, samt eventuelle nedskrivninger.

Effektiv rentemetode er en metode som beregner amortisert kost og som periodiserer renteinntekter/kostnader til relevant periode. Renteinntekter inntektsføres etter effektiv rentes metode. Den effektive rentesatsen er den renten som ved neddiskontering av lånets kontantstrømmer over forventet løpetid, gir en verdi lik lånets amortiserte kost på etableringstidspunktet. Det innebærer at en eventuell forskjell mellom lånets opprinnelige balanseførte verdi og påløpte verdi blir periodisert over lånets forventede løpetid.

4.5.4 Nedskrivning av finansielle eiendeler

Tap på utlån beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdi av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med effektiv rente. Bruk av effektiv rentes metode innebærer at det foretas regnskapsføring av renteinntekter på engasjement som er nedskrevet. For slike lån inntektsføres internrenten på etableringstidspunktet korrigert for renteendringer frem til tidspunktet for nedskrivning. Det inntektsføres renter basert på lånets nedskrevne verdi.

I balansen reduseres nedskrivninger på utlån engasjementenes balanseførte verdi. I resultatregnskapet består posten tap på utlån av konstaterte tap, endringer i nedskrivninger på lån og avsetninger på garantier, samt inngang på tidligere konstaterte tap. Tap på utlån er basert på en vurdering av bankens utlåns- og garantiportefølje i henhold til IAS 39. Banken fastsetter tap på utlån og garantier på kvartalsvis basis. Misligholdte og tapsutsatte engasjementer følges opp med løpende vurderinger.

4.5.4.1 Verdireduksjon på utlån og individuelle tapsnedskrivninger

Nedskrivning for tap foretas når det foreligger objektive indikasjoner for at et utlån har verdifall som følge av kreditttap. En nedskrivning blir reversert når tapet er redusert og objektivt kan knyttes til en hendelse inntruffet etter nedskrivningstidspunktet. Alle utlån som anses som vesentlige blir vurdert for å se om det foreligger objektive indikasjoner på svekket kredittverdighet, og om den objektive indikasjonen med stor sannsynlighet vil medføre redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet. Objektive indikasjoner vil kunne være mislighold, konkurser, gjeldsordning, illikviditet eller andre vesentlige finansielle problemer.

4.5.4.2 Gruppenedskrivninger

Utlån som ikke har vært gjenstand for individuelle nedskrivninger inngår i gruppenedskrivninger. Utlånene inndeles i grupper med tilnærmet like risikoegenskaper mht. betjeningsevne. Gruppenedskrivninger beregnes på undergrupper av utlån der det foreligger objektive hendelser som viser at den fremtidige kontantstrøm for betjening av engasjementene er svekket. Gruppenedskrivninger foretas for å dekke forventede kreditttap forårsaket av inntrufne hendelser og skal ta høyde for tap som ligger i porteføljen på måletidspunktet, men som ennå ikke er identifisert på enkeltengasjementsnivå. Objektive hendelser vil kunne være negativ utvikling i risikoklassifisering, negativ utvikling i sikkerhetsverdier eller negativ bransjeutvikling.

4.5.4.3 Konstaterte tap

Når det er overveiende sannsynlig at tap er endelige, bokføres disse som konstaterte tap. Dette omfatter tap hvor banken har mistet sitt krav overfor debitor ved konkurs, ved stadfestet akkord, ved utleggsforretning som ikke har ført frem, ved rettskraftig dom og ved gjeldsettergivelse. Dette gjelder også i de tilfeller banken på annen måte har innstilt inndrivelse eller gitt avkall på deler av eller hele engasjementer. Noen konstaterte tap vil være dekket gjennom tidligere foretatte individuelle tapsnedskrivninger, og konstateringen vil da føres mot tidligere avsetning. Konstaterte tap uten dekning i individuell tapsnedskrivning, samt over- eller underdekning i forhold til tidligere tapsnedskrivninger, resultatføres.

4.6 Presentasjon i balanse og resultatregnskap

4.6.1 Utlån

Utlån balanseføres enten som utlån og fordringer på kredittinstitusjoner eller som netto utlån til kunder. Renter inngår i resultatregnskapet under renteinntekter. Verdiendringer, som skyldes nedskrivninger, føres i resultatet under tap på utlån og garantier.

Verdiendringer på fastrenteutlån, som er valgt målt til virkelig verdi, inngår i resultatet under netto inntekter fra finansielle instrumenter.

4.6.2 Obligasjoner og sertifikater

I balanseposten inngår konsernets sertifikat og obligasjonsbeholdning. Alle verdiendringer føres i resultatregnskapet under netto inntekter fra finansielle instrumenter.

4.6.3 Aksjer

I balanseposten inngår konsernets aksjer som føres til virkelig verdi. Alle verdiendringene føres i resultatregnskapet under netto inntekter fra finansielle instrumenter.

4.6.4 Finansielle derivater (eiendeler og gjeld)

I balanseposten inngår finansielle derivater. Verdiendringer knyttet til derivatene føres i resultatregnskapet under netto inntekter fra finansielle instrumenter.

4.6.5 Gjeld til kredittinstitusjoner og innskudd fra kunder

I balanseposten inngår forpliktelser til kredittinstitusjoner og kunder. Renter inngår i resultatregnskapet under rentekostnader.

4.6.6 Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer

I balanseposten inngår utstedt verdipapirgjeld. Renter inngår i resultatregnskapet under rentekostnader. Ved førtidig innfrielse eller tilbakekjøp av utstedte obligasjoner føres evt. gevinst og tap under netto inntekter fra finansielle instrumenter.

4.6.7 Ansvarlig lånekapital

I balanseposten inngår utstedte ansvarlige lån og fondsobligasjoner. Renter inngår i resultatregnskapet under rentekostnader.

5. SIKRINGSBOKFØRING

Sparebanken Sør benytter sikringsbokføring når det gjelder bankens funding til fastrentevilkår. Sikringen dekker renterisikoen i obligasjonene.

Bankens kriterier for å klassifisere et derivat som et sikringsinstrument er:

- Sikringen er forventet å være svært effektiv ved at den motvirker endringer i virkelig verdi til obligasjonen som utstedes.
- Sikringseffektiviteten må være forventet å være effektiv innenfor intervallet 80 % til 125 %.
- Effektiviteten til sikringen kan måles pålitelig.
- Det er etablert tilfredsstillende dokumentasjon ved inngåelse av sikringen som blant annet viser at sikringen er effektiv og forventes å være effektiv hele løpetiden.

Sparebanken Sør benytter virkelig verdisikring. Sikringen måles og dokumenteres hvert kvartal for å påse at sikringen er effektiv. Som metode for å måle effektiviteten av sikringen, benyttes dollar-offset metode.

Når sikringen er etablert og effektiv, vil renteswap balanseføres til virkelig verdi og resultatføres under netto inntekter fra finansielle instrumenter.

Sikringsobjektet balanseføres til amortisert kost. Endring i virkelig verdi knyttet til den sikrede risikoen regnskapsføres som et tillegg eller fradrag i balanseført verdi av obligasjonsgjelden og resultatføres under netto inntekter fra finansielle instrumenter.

Dersom det skulle inntreffe forhold som gjør at sikringen ikke er effektiv, vil banken/konsernet amortisere verdiendringen knyttet til sikringsobjektet over gjenværende løpetid. Tilhørende sikringsinstrument vil fortsatt være pliktig til virkelig verdi med verdiendringer over resultat.

6. REGNSKAPSFØRING AV VALUTAKURSEFFEKTER

Inntekter og kostnader i valuta er omregnet til norske kroner etter kursene på transaksjonstidspunktet.

Balanseposter i valuta er sikret ved tilsvarende poster på motsatt side i balansen eller ved gjennomføring av sikringshandler. Valutaderivater (valutaterminer) handlet mot kunder avdekkes på tilsvarende måte mot annen ekstern motpart. Eiendeler og gjeld i fremmed valuta er omregnet til norske kroner etter bankenes midtkurser på balansedagen. Alle verdiendringer føres i resultatregnskapet under netto inntekter fra andre finansielle instrumenter.

7. VARIGE DRIFTSMIDLER

Varige driftsmidler føres i balansen til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Ordinære avskrivninger er beregnet lineært over driftsmidlenes forventede økonomiske levetid. Det foretas årlig en revurdering av resterende levetid og restverdier for hvert driftsmiddel.

Ved hvert rapporteringstidspunkt blir det vurdert om det foreligger indikasjoner på verdifall. Dersom det er indikasjoner på verdifall på en eiendel, innhenter banken takster eller så beregnes eiendelens bruksverdi. Eiendelen nedskrives til høyeste verdi av virkelig verdi og bruksverdi. Grunnlaget for tidligere nedskrivninger vurderes samtidig.

Det er foretatt dekomponering av fast eiendom ved at det er beregnet verdi av tomt, tekniske installasjoner og bygning. Tomter avskrives ikke. Bygninger og tekniske anlegg avskrives over antatt levetid uten utrangeringsverdi. Påkostninger og periodisk vedlikehold avskrives over antatt levetid.

8. PENSJONSKOSTNADER OG – FORPLIKTELSER

Ytelsesbasert ordning

I tråd med IAS 19 er både forpliktelser knyttet til kollektive ordninger i livsforsikringsselskap og usikrede forpliktelser inntatt i regnskapet i samsvar med beregninger utført av ekstern aktuar. Årets netto pensjonskostnad består av nåverdien av årets pensjonsopptjening og rentekostnad på pensjonsforpliktelsen, fratrukket forventet avkastning på pensjonsmidlene. Netto pensjonskostnad inngår i posten personalkostnader. Endringer i estimatavvik regnskapsføres mot utvidet resultatregnskap og planendringer blir resultatført løpende. De kollektive ytelsesordningene i livsforsikringsselskap er lukket.

Innskuddsbasert ordning

Ordningen innebærer at banken ikke gir løfte om en fremtidig pensjon. Bankens betaler et årlig innskudd til de ansattes kollektive pensjonssparing. Innbetalinger til ordningen blir kostnadsført direkte.

9. INNTEKTSSKATT

Inntektsskatt periodiseres som en kostnad uavhengig av betalingstidspunktet. Skattekostnaden reflekterer således årets og fremtidig betalbar skatt som følge av årets aktivitet. Inntektsskatt, som ventes utlignet på årets resultat, inngår i årets skattekostnad og benevnes betalbar skatt. Utsatt skatt beregnes på bakgrunn av forskjeller mellom rapporterte skattemessige og regnskapsmessige resultater som vil utlignes i fremtiden. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller innenfor samme tidsintervall utlignes mot hverandre.

Eventuell netto utsatt skattefordel føres opp som en eiendel i balansen når det er sannsynlig at de skattereduserende forskjellene vil kunne realiseres.

Formueskatt er beregnet og inngår i andre driftskostnader i resultatregnskapet og i betalbar skatt i balansen.

10. EGENKAPITAL

Sparebanken Sør har utstedte egenkapitalbevis på Oslo Børs. Egenkapitalen er splittet opp i egenkapitalbevis, overkursfond, utjevningfond, sparebankens fond (grunnfondet), gavefond og annen egenkapital.

For å beregne egenkapitalbrøken skal egenkapitalbevis, overkursfond og utjevningfond divideres på sum egenkapital fratrukket annen egenkapital.

Gavefondet er en del av egenkapitalen. Når gaver innvilges i bankens gavekomité belastes bankens gavefond og det føres opp som en forpliktelse i balansen.

Foreslått utdeling av utbytte presenteres som annen egenkapital inntil endelig vedtak av utdelingen har funnet sted. Utdeling presenteres deretter som avsatt utbytte inntil utbetaling har funnet sted.

Sparebanken Sør eier 31 600 egne egenkapitalbevis pr. 31.12.2014.

11. LEIEAVTALER

Leieavtaler hvor det vesentlige av risiko og avkastning som er forbundet med at eierskap av eiendelen ikke er overført, klassifiseres som operasjonelle leieavtaler. Leiebetalinger klassifiseres som driftskostnad og resultatføres lineært over levetid. Sparebanken Sør har ikke inngått finansielle leieavtaler.

12. SEGMENTER / SEGMENTREGNSKAP

Segmentrapporteringen er inndelt i forhold til hvordan ulike virksomhetsområder rapporteres og følges opp internt av ledelsen og styret.

Sparebanken Sør har 2 driftssegmenter;

- PM – Personmarked, inkludert Sparebanken Sør Boligkreditt AS.
- BM - Bedriftsmarked

Bankens egne investeringsaktiviteter og eiendomsmegling er ikke et separat rapporterbart segment og kommer inn under posten ufordelt.

13. KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Kontantstrømoppstillingen viser innbetalinger og utbetalinger av kontanter og kontantekvivalenter gjennom året. Kontanter og kontantekvivalenter er definert som kontanter og fordringer på sentralbanker

14. ENDRINGER I REGNSKAPSPRINSIPPER OG NOTE-OPPLYSNINGER

Anvendte regnskapsprinsipper er konsistent med prinsippene anvendt i foregående regnskapsperiode, med unntak av de endringene i IFRS som har blitt implementert av konsernet i inneværende regnskapsperiode. Nedenfor er det listet hvilke endringer som har vært relevant for konsernet i IFRS med virkning for 2014 regnskapet. Konsernet har ikke endret regnskapsprinsipper i 2014.

IAS 32 Finansielle instrumenter – presentasjon

IAS 32 er endret for å klargjøre innholdet i “currently has a legally enforceable right to set-off” og også klargjøre anvendelsen av IAS 32s motregningskriterier for oppgjørssystemer som eksempelvis clearing house-systemer som anvender mekanismer for bruttooppgjør som ikke skjer samtidig (simultaneously).

IAS 39 – innregning og måling

IASB har vedtatt endringer i sikringsbokføringsreglene under IFRS. Endringene innebærer at man ikke vil måtte avslutte sikringsbokføringen i de tilfeller der derivater utpekt i sikringsforhold må overføres for å gjennomføre clearing med en sentral motpart (central counterparty - CCP) som følge av lov eller annen regulering, gitt at nærmere angitte kriterier er oppfylt.

15. VEDTATTE, IKKE IKRAFTTRÅDTE STANDARDER OG FORTOLKNINGER

Følgende nye standarder og fortolkninger til eksisterende standarder er offentliggjort og vil være obligatoriske for selskaps- og konsernregnskap i fremtidige regnskapsperioder, men uten at ledelsen har valgt tidliganvendelse:

IFRS 9 Finansielle instrumenter

I juli 2014 publiserte IASB det siste delprosjektet i IFRS 9 og standarden er nå ferdigstilt. IFRS 9 innebærer endringer knyttet til klassifisering og måling, sikringsbokføring og nedskrivning. IFRS 9 vil erstatte IAS 39 Finansielle instrumenter - innregning og måling. De delene av IAS 39 som ikke er endret som ledd i dette prosjektet er overført og tatt inn i IFRS 9.

Standarden er foreløpig ikke godkjent av EU. For regnskapspliktige utenfor EU/EØS, vil endringen gjelde med virkning fra regnskapsår som starter 1. januar 2018 eller senere. Konsernet vil evaluere potensielle effekter av IFRS 9 i samsvar med de øvrige fasene, så snart endelig standard, inkludert alle fasene er publisert.

IFRS 15 Inntekter fra kundekontrakter

Omhandler inntektsføring. Standarden fordrer en inndeling av kundekontrakten i de enkelte ytelsesplikter. En ytelsesplikt kan være en vare eller en tjeneste. Inntekt regnskapsføres når en kunde oppnår kontroll over en vare eller tjeneste, og dermed har muligheten til å bestemme bruken av og kan motta fordelene fra varen eller tjenesten. Standarden erstatter IAS 18 Driftsinntekter og IAS 11 Anleggskontrakter og tilhørende tolkninger. Standarden trer i kraft for regnskapsåret 2017, men tidliganvendelse er tillatt. Konsernet har ikke ferdigstilt noen vurdering vedrørende virkningen av IFRS 15.

I tillegg til ovennevnte nye standarder og fortolkninger er det også endringer i andre standarder som vil kunne påvirke konsernets fremtidige rapportering. Effekten av endringene i disse standardene er av ledelsen vurdert å ha liten betydning for selskaps- og konsernregnskapet.

Note 3 – Risikostyring

Sparebanken Sør skal maksimere sin langsiktige verdiskaping, og med dette mål er det en forutsetning at risiko er undergitt en aktiv og tilfredsstillende styring. En del av konsernets forretningsstrategi er å holde en lav til moderat risikoprofil i all virksomhet. Å ta risiko er et grunnleggende trekk ved bankvirksomhet, og risikostyring er dermed et sentralt område i så vel daglig drift som i styrets løpende arbeid. Det vises forøvrig til bankens Pilar 3 dokument som er tilgjengelig på bankens hjemmesider.

ORGANISERING

Styret

Styret har det overordnede ansvar for bankens totale risikostyring, og skal påse at banken har hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll. Styret fastsetter risikostrategier, rammeverk for risikoappetitt, risikoprofil og risikotoleranse. Styret fastsetter også strategi og retningslinjer for kapitalplan og sammensetning av kapitalen og godkjenner prosessen for å sikre tilstrekkelig kapitalnivå til enhver tid (ICAAP).

Revisjonsutvalg og risikoutvalg

Styret har oppnevnt et eget revisjonsutvalg og risikoutvalg som underutvalg av styret. Formålet er å foreta mer grundige vurderinger av relevante saksområder, herunder styrke arbeidet med finansiell rapportering og internkontroll.

Bankens ledelse

Administrerende direktør og øvrig ledelse har ansvaret for å implementere risikostyring og internkontroll. Administrerende direktør har etablert en ledergruppe og en risikostyringskomité som møtes jevnlig. Saker som vedrører

endringer eller implementering av ny policy og strategier i konsernet, skal alltid fremlegges ledergruppen for diskusjon og beslutning. Ledelsen vurderer risikosituasjonen kontinuerlig, og minst en gang årlig behandles den totale risikosituasjon og det tilhørende kapitalbehovet. Denne vurderingen legges deretter frem for styret.

Administrerende direktør har delegert oppgaver i henhold til det formelle ansvar for intern kontroll og risikostyring. Ansvaret for gjennomføring av den årlige vurderingen av risikosituasjonen og kapitalbehovet er delegert til divisjon Risikostyring. Denne analysen skal være samordnet og integrert med øvrig planleggings- og strategiarbeid i banken. Det er videre delegert kontrolloppgaver til de enkelte linjeansvarlige innenfor rammer og vedtatte prinsipper, instruksjoner og fullmakter.

Risikostyring dekker hele konsernet og utfører ikke aktiviteter som det er intensjon om at kontrollfunksjonen skal overvåke. Avdelingen skal identifisere, måle og vurdere bankens totalrisiko, samt ha ansvar for compliance.

Risikostyringskomité

Risikostyringskomitéen skal behandle saker og gi innspill vedrørende bankens styring og kontroll av totalrisiko.

Risikostyringskomitéen skal ta stilling til bankens totale risikoeksponering og avstemme denne i forhold til bankens kapitalbehov. Risikostyringskomitéen har ansvaret for revisjon av bankens ICAAP-dokument og innstiller på eventuelle endringer i ICAAP-prosessen.

Internrevisor

Banken har ansatt internrevisorer. Dette er en overvåkingsfunksjon som uavhengig av administrasjonen for øvrig, foretar risikovurderinger, kontroller og undersøkelser av bankens internkontroll og styringsprosesser for å vurdere om de virker hensiktsmessig og betryggende.

Risikostyringsprosessen

Det foreligger forsvarlige og hensiktsmessige strategier og prosesser for risikostyring og vurdering av kapitalbehov og hvordan dette kan opprettholdes. Samlebetegnelsen for dette er ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process).

RISIKOKATEGORIER

Alle risikoer styres gjennom et rammeverk for risikoappetitt og med risikotoleranse. Det finnes mål for de ulike risikoparametre. Sparebanken Sør opererer med følgende risikokategorier:

Kredittrisiko / motpartsrisiko

Kredittrisiko er risiko for tap som skyldes at konsernets motparter eller kunder ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine betalingsforpliktelser overfor konsernet Sparebanken Sør. Kredittrisiko vedrører alle fordringer på motparter/kunder.

I hovedsak er dette utlån og kreditter, men også ansvar i henhold til utstedte garantier, verdipapirer samt motpartsrisiko som oppstår gjennom derivater og valutakontrakter.

Kredittrisiko er en funksjon av to faktorer (hendelser), betjeningsevne og betjeningsvilje, samt verdi på underliggende sikkerheter. Begge hendelser må inntreffe med negativt utfall for at det skal kunne oppstå tap. Den første er manglende betjeningsevne eller betjeningsvilje hos debitor, og den andre er at verdien av underliggende sikkerheter ikke er tilstrekkelig til å dekke bankens krav ved eventuelt mislighold og påfølgende realisasjon av sikkerheten.

Kredittrisiko er definert som en vesentlig risiko, og bankens målsetting er at kredittrisikoeksponering skal være lav til moderat. Styret vedtar konsernets kredittstrategi og kredittpolitikk, og kredittrisiko styres etter fastsatte toleranserammer og mål knyttet til risikoprofil og eksponering på porteføljnivå.

Styret, ledelsen og kontrollorganer mottar jevnlig rapportering av kredittrisiko. Sentralt i denne sammenhengen er utviklingen i utlån fordelt på ulike risikoklasser og bevegelse mellom klassene.

Oppgjørssisiko

Oppgjørssisiko er en form for kredittrisiko ved at kontraktmotpart ikke oppfyller sine forpliktelser med hensyn til oppgjør i form av kontanter eller verdipapirer etter at banken har gitt beskjed om betaling eller overførsel av et verdipapir eller sikkerhet. Oppgjørssisiko som konsernet er eksponert mot vurderes som lav.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at konsernet ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser, eller ikke evner å finansiere sine eiendeler, samt at finansiering ikke kan oppnås uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger, i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av finansiering til et kostnadsnivå utover det normale. Likviditetsrisiko omfatter også risikoen for at finansielle markeder som banken ønsker å benytte, ikke fungerer.

Sparebanken Sør skal ha en likviditetsrisiko i henhold til myndighetspålagte krav. Risikoen skal være moderat og tilpasset bankens virksomhet for øvrig. Bankens tilpasning skal positivt kunne sammenholdes med sammenliknbare banker og møte krav fra investorer i bankens verdipapirer. Overvåkingen skjer ved kontroll av eksponering i forhold til vedtatte rammer og kontroll av kvalitative krav.

Markedsrisiko

Markedsrisiko omfatter risiko knyttet til resultatvariasjoner på usikrede rente-, valuta- og egenkapitaltransaksjoner som følge av endringer i rente- og valutakursnivå samt ved justeringer i aksjekurser, og kan inndeles i renterisiko, valutarisiko, aksjerisiko og kredittspreadrisiko. Sparebanken Sør skal ha en lav markedsrisiko

Renterisiko

Renterisiko er risiko for inntjeningsmessig tap som oppstår ved endringer i rentenivået hvis rentebindingstiden for bankens forpliktelser og fordringer på og utenfor balansen, ikke er sammenfallende. Renterisikorammen er fastsatt som en øvre ramme for hvor stort tapet på uavdekkede renteposisjoner kan være ved et 2 % poengs parallelt skift i rentenivået.

Valutarisiko

Risiko for det økonomiske (inntjeningsmessige) tap som oppstår ved ufordelaktig endring i verdien på aktiva- og passivaposter (på og utenfor balansen) målt i basisvaluta (NOK) som følge av endring i valutakurser. Eksponering måles som størrelsen på tapspotensialet i et stress-scenario hvor valutakursene endrer seg med 10 %, og valutarisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert valutaposisjon. Det er fastsatt rammer for eksponering i enkeltvalutaer.

Aksjerisiko

Består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende. Eksponering måles som størrelsen på tapspotensialet hvor markedsverdien av aksjene faller med 30 %, og kursrisiko reguleres av rammer for maksimal aggregert posisjon i en aksjeportefølje.

Spreadrisiko

Spreadrisiko defineres som risiko for endringer i markedsverdien på et rentebærende verdipapir som følge av en generell endring i kredittmargin. En generell økning i kredittmarginer vil medføre en verdireduksjon på den portefølj av rentebærende verdipapirer. Endringer i kredittmargin er en konsekvens av endringer i investors krav til risikopåslag for skift i forventet kredittrisiko og/eller endringer i andre markedsforhold. Bankens kredittspreadeksponering er i hovedsak knyttet til likviditetsporteføljen.

Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risiko for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd. Forretningsrisiko kan også oppstå som følge av myndighetenes reguleringer. Risikoen omfatter også omdømme- eller renommérisiko som er risikoen knyttet til økte tap, reduserte inntekter og /eller økte kostnader som en følge av at bankens renommé har blitt skadet.

Strategisk risiko

Strategisk risiko er definert som interne forhold hvor den strategiske risiko knytter seg til de strategier, planer og endringer som banken har eller legger opp til.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen som konsernet har for økonomisk tap eller tap av omdømme som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko inkluderer mislighetsrisiko. Eksempler på operasjonelle risikoforhold kan være flere typer uønskede handlinger og hendelser, som blant annet hvitvasking, korrupsjon, underslag, innsidehandel, bedrageri, ran, trusler mot ansatte, fullmaktsbrudd og brudd på vedtatte rutiner, svikt i IT-systemer med mer.

Overvåking av operasjonell risiko skjer ved jevnlig kvalitative vurderinger. Det beregnes kapitalbehov for operasjonell risiko i henhold til basismetoden, og det vurderes i ICAAP om disse kapitalberegningene er tilstrekkelige. Det vurderes at konsernet har en lav operasjonell risiko.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko er kredittrisiko som oppstår ved høy samlet eksponering på en enkelt motpart eller utsteder av sikkerhet, tilknyttede grupper av motparter, motparter med virksomhet innen samme bransje eller geografiske område og foretak som benytter samme form for sikkerhet, handler med samme vare eller har samme type virksomhetsområde.

For kredittrisiko er det et siktemål å unngå større risikokonsentrasjoner, herunder store engasjementer med enkeltkunder eller kundegrupper og grupper av engasjementer innenfor klasser med høy risiko, næringer eller geografiske områder.

Merrisikoen som følge av debitor-konsentrasjon er etter bankens oppfatning til stede, men representerer ikke en vesentlig risiko for konsernet. Dette er en følge av lav kredittrisikoeksponering når man tar hensyn til kvaliteten på sikkerhetene. Et tilsvarende resonnement kan gjøres i forhold til konsentrasjon på leietakersiden.

Den største sektorkonsentrasjonen for Sparebanken Sør er knyttet til "Utleie av næringseiendom". Dermed vil denne del av porteføljen være eksponert mot risikofaktorer som påvirker eiendomsselskaper spesifikt. Disse risikofaktorene er først og fremst arealledighet, leiepriser og rentenivå. Sistnevnte er en generell makrovariabel, men eiendomsselskaper er tyngre eksponert mot rentenivået enn mange andre bransjer som følge av høy låneandel og fordi eiendom er en eiendel med lang levetid.

På enkeltengasjementsnivå vil det være store variasjoner i forhold til følsomhet mot disse faktorene, og hvordan engasjementet dermed bidrar til porteføljens konsentrasjonsrisiko. Dette avhenger bl.a. av leieforhold, eiendommens beliggenhet og type bygg. I tillegg vil debitors finansielle situasjon ha stor betydning.

Banken har avsatt ekstra kapital under ICAAP for å dekke opp for konsentrasjonsrisiko.

SIKRINGSINSTRUMENTER

Konsernet benytter følgende sikringsinstrumenter:

- Rentebytteavtaler (swapper) - avtaler om å bytte rentebetingelser for et bestemt nominelt beløp over et bestemt antall perioder.
- Valutaterminer - avtale om kjøp eller salg av fremmed valuta med oppgjør på et bestemt fremtidig tidspunkt.

Formålet med bruk av rente- og valutainstrumenter er å sikre fremtidige rentevilkår eller motvirke effekten av kurssvingninger.

Note 4 – Kapitaldekning

Sparebanken Sør har en målsetting om å maksimere sin langsiktige verdiskaping. Konsernet har også en målsetting om at risikoprofilen skal være moderat til lav. Dette innebærer at god risiko- og kapitalstyring er et sentralt strategisk element.

Sparebanken Sør har etablert en strategi og prosess for risikomåling, -styring og -kontroll som gir oversikt over de risikoer banken er eksponert for. Dette gir dermed grunnlag for vurdering og beregning av bankens totalkapitalbehov, og hvordan dette kan opprettholdes for å dekke de aktuelle risikoer på en tilstrekkelig måte. Prosessen betegnes som ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) eller "Totalkapitalvurderingsprosessen". Vurderingen av kapitalbehovet inkluderer størrelse, sammensetning og fordeling av den ansvarlige kapitalen tilpasset nivået på de risikoer som banken er eller kan bli utsatt for, med bakgrunn i gjennomførte stresstester som viser hvilke endringer i makrovariabler som kan påføre banken større tap.

Styret fastsetter kapitalplan som skal sikre at banken til enhver tid har en kapitaldekning som ivaretar myndighetskrav og omgivelsenes forventninger. For å ha stor handlefrihet i forhold til strategiske valg og forretningsmessige muligheter velger banken å ha en større kapital enn det behovet som beregnes ut fra ICAAP.

Det er vedtatt lovendring som innebærer nye minstekrav til kapitaldekning for banker, kredittforetak og morselskap i bankkonsern. Med virkning fra 01.07.2014 er minstekravet til ren kjernekapitaldekning på 10 %. Krav til kjernekapital vil være 11,5 % og krav til total kapitaldekning vil være 13,5 %.

Sparebanken Sør benytter standardmetoden for kreditt- og markedsrisiko og basismetoden for operasjonell risiko for å beregne kapitaldekning i henhold til gjeldende kapitaldekningsregler - Basel II.

Det er iverksatt en prosess med å vurdere om banken skal søke Finanstilsynet om godkjenning for å kunne bruke IRB-metode.

MORBANK		MILLIONER KRONER	KONSERN	
31.12.2013	31.12.2014		31.12.2014	31.12.2013
125	474	Egenkapitalbevis	474	125
34	175	Overkursfond	175	34
2 624	5 667	Grunnfondskapital	5 667	2 624
31	41	Gavefond	41	31
44	242	Utjevningsfond	242	44
13	47	Annen egenkapital	558	253
-13	-48	- Fradrag for utbytte som inngår i annen egenkapital	-48	-13
0	-17	- Fradrag for immatrielle eiendeler og utsatt skattefordel	-17	0
2 858	6 581	Sum ren egenkapital	7 092	3 098
500	700	Hybridkapital	700	500
-11	0	- Fradrag for immatrielle eiendeler og utsatt skattefordel	0	-12
3 347	7 281	Sum kjernekapital	7 792	3 586
		Tilleggskapital utover kjernekapital:		
400	400	Ansvarlig lånekapital	400	400
400	400	Sum tilleggskapital	400	400
-11	-22	- Fradrag i kjerne- og tilleggskapitalen	-22	-10
3 736	7 659	Netto ansvarlig kapital	8 170	3 976
		Minimumskrav ansvarlig kapital Basel II beregnet etter standardmetoden:		
3	3	Engasjement med lokale og regionale myndigheter	3	3
199	181	Engasjement med institusjoner	62	18
770	1 192	Engasjement med foretak	1 192	770
338	810	Engasjement med massemarked	947	341
414	1 087	Engasjement med pantesikkerhet i eiendom	1 618	753
23	91	Engasjement som er forfalt	91	23
2	0	Engasjement som er høyrisiko	0	2
38	200	Engasjement i obligasjoner med fortrinnsrett	62	23
0	0	Engasjement i verdipapirfond	0	0
51	62	Engasjement øvrig	62	51
1 838	3 626	Kapitalkrav for kreditt- og motpartsrisiko	4 037	1 984
0	4	Kapitalkrav for posisjons-, valuta- og varerisiko	4	0
81	193	Kapitalkrav for operasjonell risiko	233	93
	27	CVA tillegg	45	
-9	0	Fradrag i kapitalkravet	0	-9
1 910	3 850	Sum minimumskrav til ansvarlig kapital	4 319	2 068
23 875	48 125	Risikovektet balanse (beregningsgrunnlag)	53 988	25 850
11,9 %	13,7 %	Ren kjernekapitaldekning i %	13,1 %	11,9 %
14,0 %	15,1 %	Kjernekapitaldekning i %	14,4 %	13,8 %
15,6 %	15,9 %	Kapitaldekning i %	15,1 %	15,4 %

Note 5 – Segmentrapportering

Sparebanken Sør har 2 driftssegmenter, personmarked (PM) og bedriftsmarked (BM). Bankens egne investeringsaktiviteter er ikke et separat rapporterbart segment og kommer inn under posten ufordelt. Det vises til ytterligere omtale i regnskapsprinsipper om segmentene.

De ulike segmentene inntektsfører og kostnadsfører faktiske inntekter og kostnader knyttet til utlån og innskudd i balansen. Alle ansatte er knyttet til de ulike segmentene.

Ved likviditetsmessige underdekning i de ulike segmentene så betales det en rentekostnad utfra en mellomregningsrente som fastsettes månedlig.

Konsernets avdelingskontorer er geografisk lokalisert i Agderfylkene og Telemark. Konsernet har også kunder i andre geografiske områder som betjenes via de etablerte kontorene. Utlån er i note 8 fordelt geografisk på områder.

Ingen av konsernets kunder står enkeltvis for mer enn 10 % av omsetningen. Dette gjelder både i 2014 og 2013.

Rapportering pr. segment	KONSERN 31.12.2014				KONSERN 31.12.2013			
	PM	BM	Ufordelt og elimin.	Totalt	PM	BM	Ufordelt og elimin.	Totalt
MILLIONER KRONER								
Netto renteinntekter	964	513	34	1 511	486	221	-105	602
Netto andre driftsinntekter	158	59	274	491	161	24	-75	110
Sum kostnader	352	91	191	634	117	26	128	271
Resultat før tap pr. segment	770	481	117	1 368	530	219	-308	441
Tap på utlån og garantier	9	259	0	268	18	11	-1	28
Resultat før skatt pr. segment	761	222	117	1 100	512	208	-307	413
Netto utlån til kunder	53 913	26 876	124	80 913	25 372	11 600	1 015	37 987
Andre eiendeler			13 149	13 149			7 772	7 772
Sum eiendeler pr. segment	53 913	26 876	13 273	94 062	25 372	11 600	8 787	45 759
Innskudd fra kunder	24 980	18 682	4 588	48 250	11 853	6 594	2 817	21 264
Mellomregn./annen gjeld	28 933	8 194	1 528	38 655	13 519	5 006	2 859	21 384
Sum gjeld pr. segment	53 913	26 876	6 116	86 905	25 372	11 600	5 676	42 648
Egenkapital			7 157	7 157			3 111	3 111
Sum gjeld og egenkapital pr. segment	53 913	26 876	13 273	94 062	25 372	11 600	8 787	45 759

Konsernet Sparebanken Sør rapporterer ikke segmenter i morbanken særskilt. Sparebanken Sør Boligkreditt AS er en integrert del av personmarkedet i konsernet og følgelig blir det misvisende å rapportere segmenter på morbank alene.

Note 6 – Kredittområdet og kredittrisiko

Kredittrisiko representerer det største risikoområdet for konsernet. Styret fastsetter konsernets kredittstrategi som sammen med kredittpolitikk og retningslinjer for kredittprosessene skal sikre at kundeporteføljen har en akseptabel risikoprofil og bidrar til at konsernet kan maksimere sin langsiktige verdiskaping.

Sparebanken Sør har Agderfylkene og Telemark som sitt hovedmarked. I tillegg vil banken ha et nasjonalt markedssegment mot organisasjoner som inngår i KNIF (Kristen-Norges Innkjøpsfellesskap) og deres ansatte.

Utlån fordelt på risikoklasser

Det benyttes modeller som er basert på interne og eksterne data for beregning av sannsynlighet for mislighold (PD) og forventet tap (EL) på kunde- og porteføljenivå. Både personkunder og næringslivskunder scores månedlig, og deles inn i 11 klasser (A – K) ut fra sannsynlighet for mislighold. Klasse K er misligholdte lån og engasjementer med individuelle nedskrivninger. Tabellen under viser intervaller på de ulike risikoklasser basert på misligholdssannsynlighet.

Bankens risikoklasser er følgende:

Misligholdsklasse	Nedre grense for mislighold, %	Øvre grense for mislighold, %
A	0,00	0,10
B	0,10	0,25
C	0,25	0,50
D	0,50	0,75
E	0,75	1,25
F	1,25	2,00
G	2,00	3,00
H	3,00	5,00
I	5,00	8,00
J	8,00	99,99
K	100,00	

Sannsynlighet for mislighold	
Lav risiko (A-D)	0,00 - 0,75%
Middels risiko (E-G)	0,76 - 3,00 %
Høy risiko (H-J)	3,01 - 99,99 %
Mislighold (K)	100 %

TOTALENGASJEMENT FORDELT PÅ RISIKOGRUPPER

I totalengasjement inngår saldo på innvilgede lån og kreditter til kunder, ubenyttet andel av innvilgede kreditter, samt garantirammer og etablerte garantier.

MORBANK 31.12.2014		MILLIONER KRONER	KONSERN 31.12.2014	
		Personkunder:		
28 886	75,9 %	Lav risiko	47 580	78,6 %
7 591	19,9 %	Middels risiko	11 056	18,3 %
1 155	3,0 %	Høy risiko	1 494	2,5 %
37 632		Sum ikke forfalt eller nedskrevet	60 130	
420	1,1 %	Misligholdte og nedskrevne engasjementer	420	0,7 %
38 052	100 %	Sum personkunder	60 550	100 %
		Næringslivskunder:		
15 542	48,1 %	Lav risiko	15 565	48,4 %
11 250	34,8 %	Middels risiko	11 079	34,4 %
3 846	11,9 %	Høy risiko	3 851	12,0 %
30 638		Sum ikke forfalt eller nedskrevet	30 495	
1 674	5,2 %	Misligholdte og nedskrevne engasjementer	1 674	5,2 %
32 312	100 %	Sum næringslivskunder	32 169	100 %
70 364		Sum totalengasjement	92 719	

BRUTTO UTLÅN FORDELT PÅ RISIKOGRUPPER

MORBANK 31.12.2014		MILLIONER KRONER	KONSERN 31.12.2014	
		Personkunder:		
25 475	74,3 %	Lav risiko	42 068	77,8 %
7 302	21,3 %	Middels risiko	10 456	19,3 %
1 133	3,3 %	Høy risiko	1 470	2,7 %
33 909		Sum ikke forfalt eller nedskrevet	53 993	
359	1,0 %	Misligholdte og nedskrevne engasjementer	83	0,2 %
34 268	100 %	Sum personkunder	54 076	100 %
		Næringslivskunder:		
12 476	45,9 %	Lav risiko	12 629	46,1 %
9 622	35,4 %	Middels risiko	9 671	35,3 %
3 560	13,1 %	Høy risiko	3 565	13,0 %
25 659		Sum ikke forfalt eller nedskrevet	25 865	
1 519	5,6 %	Misligholdte og nedskrevne engasjementer	1 519	5,5 %
27 178	100 %	Sum næringslivskunder	27 384	100 %
143		Påløpte renter	168	
61 589		Sum brutto utlån	81 628	

Banken endret i 2014 modell for risikoklassifisering. For 2013 ble følgende skala for risikoklasser benyttet:

Misligholdsklasse	Nedre grense for mislighold, %	Øvre grense for mislighold, %
A	0,00	0,10
B	0,11	0,25
C	0,26	0,50
D	0,51	0,75
E	0,76	1,25
F	1,26	2,00
G	2,01	3,00
H	3,01	5,00
I	5,01	10,00
J	10,01	100,00

Sannsynlighet for mislighold	
Lav risiko (A-D)	0,00 - 0,75%
Middels risiko (E-F)	0,76 - 2,00 %
Høy risiko (G-J)	2,01 - 100 %

TOTALENGASJEMENT FORDELT PÅ RISIKOGRUPPER

MORBANK 31.12.2013		MILLIONER KRONER	KONSERN 31.12.2013	
Personkunder:				
7 512	56,9 %	Lav risiko	17 705	67,6 %
3 390	25,7 %	Middels risiko	5 488	21,0 %
2 105	15,9 %	Høy risiko	2 707	10,3 %
199	1,5 %	Uklassifisert	202	0,8 %
13 206		Sum ikke forfalt eller nedskrevet	26 102	
0	0,0 %	Misligholdte og nedskrevne engasjementer	83	0,3 %
13 206	100 %	Sum personkunder	26 185	100 %
Næringslivskunder:				
10 654	59,3 %	Lav risiko	10 720	59,4 %
4 948	27,5 %	Middels risiko	4 948	27,4 %
1 873	10,4 %	Høy risiko	1 873	10,4 %
231	1,3 %	Uklassifisert	231	1,3 %
17 706		Sum ikke forfalt eller nedskrevet	17 772	
262	1,5 %	Misligholdte og nedskrevne engasjementer	262	1,5 %
17 968	100 %	Sum næringslivskunder	18 034	100 %
31 174		Sum totalengasjement	44 219	

BRUTTO UTLÅN FORDELT PÅ RISIKOGRUPPER

MORBANK 31.12.2013		MILLIONER KRONER	KONSERN 31.12.2013	
Personkunder:				
6 147	51,6 %	Lav risiko	14 974	64,7 %
3 509	29,4 %	Middels risiko	5 332	23,0 %
2 137	17,9 %	Høy risiko	2 661	11,5 %
44	0,4 %	Uklassifisert	111	0,5 %
11 837		Sum ikke forfalt eller nedskrevet	23 078	
83	0,7 %	Misligholdte og nedskrevne engasjementer	83	0,4 %
11 920	100 %	Sum personkunder	23 161	100 %
Næringslivskunder:				
8 480	57,2 %	Lav risiko	8 546	57,4 %
4 148	28,0 %	Middels risiko	4 148	27,8 %
1 714	11,6 %	Høy risiko	1 714	11,5 %
231	1,6 %	Uklassifisert	231	1,6 %
14 573		Sum ikke forfalt eller nedskrevet	14 639	
262	1,8 %	Misligholdte og nedskrevne engasjementer	262	1,8 %
14 835	100 %	Sum næringslivskunder	14 901	100 %
80		Påløpte renter	93	
26 835		Sum brutto utlån	38 155	

FORSKYVNING MELLOM RISIKOGRUPPER GJENNOM ÅRET

For konsernet er det i personmarkedsporteføljen en svak positiv migrasjon i porteføljen. Samlet risiko for personmarkedsporteføljen vurderes som meget tilfredsstillende.

For næringslivsporteføljen har det også vært en svak positiv migrasjon i porteføljen for 2014. Volumet på klasser med lav og middels risiko utgjør ca. 83 % av porteføljen.

Klassifiseringen tar ikke hensyn til sikkerhetsverdier, men kun betalingsevne.

Sikkerheter

Konsernet benytter ulike sikkerheter for å redusere risiko avhengig av marked og type transaksjon. Hovedprinsipp for vurdering av sikkerheter er at realisasjonsverdi estimeres slik den antas å være når konsernet har behov for sikkerheten. Med unntak av engasjementer hvor det er

foretatt nedskrivninger, er sikkerhetens verdi beregnet under forutsetning om fortsatt drift. Ved verdivurdering av sikkerhet tas det hensyn til estimerte salgskostnader. Hovedtyper av sikkerheter som benyttes er pant i fast eiendom (bolig/næringsbygg), kausjoner (forbrukerkausjoner og selvskyldnerkausjoner), registrerbart løsøre (varelager, driftstilbehør) og fordringer. Estimert verdi av boliger som er sikkerheter for lån som er overført til Sparebanken Sør Boligkreditt AS oppdateres kvartalsvis, mens sikkerheter for øvrige lån minimum oppdateres ved behandling av nye kredittsaker eller ved engasjementsoppfølging. Konsernets utlån har gjennomgående meget god sikkerhet.

Sikkerheter personmarked

Den vesentligste delen av personmarkedsporteføljen er sikret med pant i bolig, og konsernets boliglånsportefølje har følgende fordeling av belåningsgrader (Loan to Value - LTV).

Belåningsgrad (LTV) for lån med pant i bolig pr. 31.12.2014

LTV 31.12.2014	MORBANK		KONSERN	
	MILLIONER KRONER	%	MILLIONER KRONER	%
Under 40 %	2 443	8,7 %	7 469	15,6 %
41 - 50 %	1 771	6,3 %	4 673	9,7 %
51 - 60 %	2 642	9,5 %	6 435	13,4 %
61 - 70 %	6 044	21,6 %	11 468	23,9 %
71 - 75 %	4 234	15,2 %	5 963	12,4 %
76 - 80 %	2 872	10,3 %	3 538	7,4 %
81 - 85 %	2 437	8,7 %	2 688	5,6 %
86 - 90 %	1 865	6,7 %	1 975	4,1 %
91 - 95 %	1 275	4,6 %	1 346	2,8 %
96 - 100 %	1 281	4,6 %	1 332	2,8 %
Over 100 %	1 066	3,8 %	1 110	2,3 %
SUM	27 930	100 %	47 997	100 %

Belåningsgrad (LTV) for lån med pant i bolig pr. 31.12.2013

LTV 31.12.2013	MORBANK		KONSERN	
	MILLIONER KRONER	%	MILLIONER KRONER	%
LTV 0 - 60%	2 629	26,4 %	7 817	36,7 %
LTV 61 - 70%	2 108	21,1 %	4 941	23,2 %
LTV 71 - 75%	1 425	14,3 %	3 269	15,4 %
LTV 76 - 80%	970	9,7 %	1 989	9,3 %
LTV 81 - 85%	730	7,3 %	1 155	5,4 %
LTV 86 - 90%	618	6,2 %	618	2,9 %
LTV 91 - 100%	942	9,5 %	942	4,4 %
LTV > 100%	547	5,5 %	547	2,6 %
SUM	9 968	100 %	21 279	100 %

Det understrekes at LTV-fordelingen er basert på en tradisjonell fordeling hvor hele lånet plasseres i det intervall hvor "den siste delen" av lånet hører til. Dette innebærer at reell LTV-fordeling vil være lavere enn det som fremgår av tabellen. For et lån som er innplassert med høy belåningsgrad vil reelt sett bare en del av dette lånevolumet ligge i intervallet med høy belåningsgrad, mens størstedelen av lånet vil ligge i de lavere intervaller.

Sikkerheter næringslivsmarkedet

Beregning og vurdering av sikkerhetsverdier for næringslivsengasjementer er mer kompleks enn for personmarkedet, og det vil hefte større usikkerheter ved estimerer på porteføljenivå. Banken foretar imidlertid hyppige vurderinger av engasjementenes sikkerheter på individuell basis.

Note 7 – Utlån fordelt på utlånstyper

MORBANK			KONSERN		
31.12.2013	31.12.2014	MILLIONER KRONER	31.12.2014	31.12.2013	
		Utlån vurdert til amortisert kost			
3 185	9 819	Kasse-, drifts- og brukskreditter	16 027	8 571	
2 295	3 510	Byggelån	3 510	2 295	
15 831	41 348	Nedbetalingslån	55 154	21 753	
21 311	54 677	Sum utlån vurdert til amortisert kost	74 691	32 619	
		Utlån utpekt til virkelig verdi over resultatregnskapet			
5 443	6 769	Fastrenteutlån	6 769	5 443	
5 443	6 769	Sum utlån utpekt til virkelig verdi over resultatregnskapet	6 769	5 443	
80	143	Opptjente renter	168	92	
26 834	61 589	SUM BRUTTO UTLÅN	81 628	38 154	
167	709	Nedskrivninger på utlån	715	167	
26 667	60 880	SUM NETTO UTLÅN	80 913	37 987	

For nedskrivninger se note 10 Tap på utlån, garantier mv.

Note 8 – Utlån fordelt etter geografiske områder, sektorer og næringer

Brutto utlån fordelt på geografiske områder

MORBANK					KONSERN				
31.12.2013		31.12.2014		MILLIONER KRONER	31.12.2014		31.12.2013		
17 434	65,0 %	29 725	48,3 %	Vest-Agder	38 275	46,9 %	24 805	65,0 %	
3 912	14,6 %	15 290	24,8 %	Aust-Agder	21 506	26,3 %	5 926	15,5 %	
		6 378	10,4 %	Telemark	8 149	10,0 %			
2 611	9,7 %	4 661	7,6 %	Oslo	6 128	7,5 %	3 335	8,7 %	
619	2,3 %	1 105	1,8 %	Akershus	1 799	2,2 %	964	2,5 %	
684	2,5 %	1 268	2,1 %	Rogaland	1 639	2,0 %	905	2,4 %	
1 494	5,6 %	3 019	4,8 %	Øvrig	3 964	4,9 %	2 127	5,7 %	
80	0,3 %	143	0,2 %	Opptjente renter	168	0,2 %	92	0,2 %	
26 834	100,0 %	61 589	100,0 %	SUM BRUTTO UTLÅN	81 628	100,0 %	38 154	100,0 %	

Geografisk fordeling er basert på kundens bosteds-/forretningsadresse.

Utlån fordelt på sektorer og næringer

MORBANK			KONSERN		
31.12.2013	31.12.2014	MILLIONER KRONER	31.12.2014	31.12.2013	
11 911	34 268	Personkunder	54 076	23 155	
3	22	Offentlig forvaltning	22	3	
122	688	Primærnæring	709	133	
209	808	Industri	819	211	
2 300	4 217	Bygg og anlegg	4 283	2 314	
141	548	Transport og kommunikasjon	579	141	
549	1 001	Varehandel	1 037	558	
79	370	Hotell og restaurant	378	79	
8 321	14 186	Eiendom	14 152	8 322	
401	1 506	Finansiell/forretningsmessig tjenesteyting	1 537	411	
2 718	3 832	Annet/øvrige næringer	3 868	2 735	
80	143	Opptjente renter	168	92	
26 834	61 589	SUM BRUTTO UTLÅN	81 628	38 154	
167	709	Nedskrivninger på utlån	715	167	
26 667	60 880	SUM NETTO UTLÅN	80 913	37 987	

Garantier fordelt på sektorer og næringer

MORBANK			KONSERN	
31.12.2013	31.12.2014	MILLIONER KRONER	31.12.2014	31.12.2013
29	38	Personkunder	38	29
1	0	Offentlig forvaltning	0	1
1	3	Primærnæring	3	1
82	195	Industri	195	82
313	414	Bygg og anlegg	414	313
16	86	Transport og kommunikasjon	86	16
48	147	Varehandel	147	48
4	7	Hotell og restaurant	7	4
243	171	Eiendom	171	243
22	50	Finansiell/forretningsmessig tjenesteyting	50	22
5	28	Annet/øvrige næringer	28	5
764	1 139	SUM GARANTIER	1 139	764

Ubenyttede kreditter fordelt på sektorer og næringer

MORBANK			KONSERN	
31.12.2013	31.12.2014	MILLIONER KRONER	31.12.2014	31.12.2013
1 029	3 746	Personkunder	6 016	2 759
302	392	Offentlig forvaltning	392	302
20	162	Primærnæring	164	20
139	195	Industri	198	139
638	600	Bygg og anlegg	611	638
26	72	Transport og kommunikasjon	76	26
174	381	Varehandel	385	174
3	42	Hotell og restaurant	42	3
832	1 111	Eiendom	1 115	832
78	165	Finansiell/forretningsmessig tjenesteyting	176	78
200	770	Annet/øvrige næringer	777	200
3 441	7 636	SUM BEVILGNING	9 952	5 171

Engasjement fordelt på sektorer og næringer

MORBANK			KONSERN	
31.12.2013	31.12.2014	MILLIONER KRONER	31.12.2014	31.12.2013
12 969	38 052	Personkunder	60 130	25 943
306	414	Offentlig forvaltning	414	306
143	853	Primærnæring	876	154
430	1 198	Industri	1 212	432
3 251	5 231	Bygg og anlegg	5 308	3 265
183	706	Transport og kommunikasjon	741	183
771	1 529	Varehandel	1 569	780
86	419	Hotell og restaurant	427	86
9 396	15 468	Eiendom	15 438	9 397
501	1 721	Finansiell/forretningsmessig tjenesteyting	1 763	511
2 923	4 630	Annet/øvrige næringer	4 673	2 940
80	143	Opptjente renter	168	92
31 039	70 364	SUM ENGASJEMENT	92 719	44 089

Note 9 – Misligholdte lån

En kundes engasjement vurderes som misligholdt dersom en termin ikke er betalt innen 30 dager etter forfall, eller en rammekreditt har vært overtrukket i mer enn 30 dager. Mislighold ansees også å foreligge når det er åpnet

gjeldsforhandlinger eller konkurs, eller det er foretatt rettslige skritt for å inndrive fordringen. Når en kunde har ett eller flere misligholdte lån, er det kundens totale debetengasjement som rapporteres som misligholdt og ikke det enkelte lån.

Når det foreligger mislighold, er dette et objektivt bevis som innebærer at behovet for tapsnedskrivning skal vurderes.

Sum misligholdte lån / kreditter

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14	MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
49	147	Brutto mislighold 31-60 dager	147	49
1	58	Brutto mislighold 61-90 dager	58	1
213	576	Brutto mislighold > 90 dager	576	213
263	781	Misligholdte engasjementer	781	263
55	180	- Individuelle nedskrivninger	180	55
208	602	Netto misligholdte engasjementer	602	208
20,4 %	23,0 %	Avsetningsgrad misligholdte lån	23,0 %	20,4 %
0,79 %	0,94 %	Brutto misligholdte > 90 dager i % av brutto utlån	0,71 %	0,56 %

Næringslivmarkedet

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14	MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
29	53	Brutto mislighold 31-60 dager	53	29
1	36	Brutto mislighold 61-90 dager	36	1
182	443	Brutto mislighold > 90 dager	443	182
212	532	Misligholdte engasjementer	532	212
50	143	- Individuelle nedskrivninger	143	50
162	389	Netto misligholdte engasjementer	389	162
23,6 %	26,8 %	Avsetningsgrad misligholdte lån	26,8 %	23,6 %

Personmarkedet

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14	MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
20	94	Brutto mislighold 31-60 dager	94	20
-	22	Brutto mislighold 61-90 dager	22	-
31	133	Brutto mislighold > 90 dager	133	31
51	249	Misligholdte engasjementer	249	51
4	37	- Individuelle nedskrivninger	37	4
48	212	Netto misligholdte engasjementer	212	48
7,2 %	14,8 %	Avsetningsgrad misligholdte lån	14,8 %	7,2 %

Virkelig verdi på tilhørende pantstillelser på misligholdte lån til kunder utgjorde pr. 31.12.2014 904 mill. kroner, og pr. 31.12.2013 210 mill. kroner.

Øvrige tapsutsatte engasjementer

Engasjementer som ikke er misligholdte, men hvor kundens økonomiske situasjon gjør at banken har foretatt individuelle tapsnedskrivninger, eller det er overveiende sannsynlig at banken må foreta tapsnedskrivninger, klassifiseres som tapsutsatte.

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14	MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
90	870	Øvrige tapsutsatte engasjementer	870	90
21	341	- Individuelle nedskrivninger	341	21
69	529	Netto tapsutsatte engasjementer	529	69
23,3 %	39,2 %	Avsetningsgrad tapsutsatte engasjementer	39,2 %	23,3 %

Brutto misligholdte engasjementer fordelt på sektorer og næringer

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14	MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
51	249	Personkunder	249	51
212	532	Næringslivskunder	532	212
263	781	Sum misligholdte engasjement	781	263
0	0	Offentlig forvaltning	0	0
0	0	Primærnæringer	0	0
0	25	Industri	25	0
7	8	Bygg og anlegg	8	7
0	4	Transport og kommunikasjon	4	0
2	10	Varehandel	10	2
0	8	Hotell og restaurant	8	0
202	367	Eiendom	367	202
1	100	Finansiell / forretningsmessig tjenesteyting	100	1
0	10	Annet / øvrige næringer	10	0
212	532	Sum næringslivskunder	532	212

Note 10 – Tap på utlån og garantier

Tap på utlån

De forskjellige elementene som inngår i tap og nedskrivninger på utlån, er omtalt under Regnskapsprinsipper. Det vises også til note om Risikostyring i Sparebanken Sør og til note om Kredittområdet og kredittrisiko.

Individuelle nedskrivninger

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14	MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
52	73	Individuelle nedskrivninger ved periodestart	73	52
0	376	Individuelle nedskrivninger identifisert ved fusjon	376	0
2	142	- Per. konst. tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	142	2
7	57	+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	57	7
21	180	+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	180	21
5	24	- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	24	5
2		+ Amortiserte utlån		2
75	521	= Individuelle nedskrivninger ved periodeslutt	521	75

Nedskrivning på grupper av utlån

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14	MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
92	92	Nedskrivning på grupper av utlån ved periodestart	92	92
0	96	Nedskrivning på grupper av utlån identifisert ved fusjon	102	0
0	0	+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	0	0
92	188	= Nedskrivning på grupper av utlån ved periodeslutt	194	92

Periodens tapskostnad

MORBANK			KONSERN	
2013	2014	MILLIONER KRONER	2014	2013
22	72	Periodens endring i individuelle nedskrivninger	72	22
0	0	+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	0	0
2	142	+ Per. konst. tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	142	2
1	55	+ Per. konst. tap som det tidligere år ikke er foretatt ind. nedskrivning for	55	1
5	4	+ Inntektsført som renter	4	5
2	5	- Periodens inngang på tidligere konstatert tap	5	2
28	268	= Periodens tapskostnad	268	28

Individuelle nedskrivninger fordelt på sektorer og næringer (morbank = konsern)

MILLIONER KRONER	2014	2013
Personkunder	67	9
Næringslivskunder	454	66
Sum individuelle nedskrivninger	521	75
Offentlig forvaltning	0	0
Primærnæringer	4	2
Industri	31	2
Bygg og anlegg	65	4
Transport og kommunikasjon	6	
Varehandel	62	1
Hotell og restaurant	10	0
Eiendom	132	56
Finansiell / forretningsmessig tjenesteytting	145	1
Annet / øvrige næringer	1	
Sum næringslivskunder	454	66

Forventet årlig gjennomsnittlig netto tap

Det er 521 mill. kroner i individuelle nedskrivninger pr. 31.12.2014 (75 mill. kroner pr. 31.12.2013). Gruppenedskrivningene på 194 mill. kroner pr. 31.12.2014 (92 mill. kroner pr. 31.12.2013) er relatert til ulike risikoklasser.

Alle engasjementer til bedriftsmarkedet prises individuelt basert på blant annet risiko, krav til lønnsomhet og konkurransesituasjonen. Prisingen gjenspeiler derfor blant annet risikoen i engasjementet og oppnådde marginer er gjennomgående større ved høyere risiko.

Boliglån prises basert på en prismatrise hvor både låneutmåling og risikoklassifisering gjenspeiles.

Tapene i 2014 ble høyere enn forventet. I forkant av fusjonen ble det gjennomført en undersøkelse av kredittkvaliteten, som konsentrerte seg om de største engasjementene. I løpet av 2014 har det vært foretatt en omfattende gjennomgåelse av en større del av næringslivsporteføljen. Banken har lagt ned et betydelig arbeid i å forbedre kredittkvaliteten for å begrense fremtidige tap. Basert på dette, samt erfaringstall, lokale markedsførhold og sammensetningen av porteføljen, forventes det at netto tapskostnad for 2015 vil ligge vesentlig lavere enn for 2014. For perioden 2015-2017 opprettholdes det en målsetting om at bankens totale tapsnivå skal ligge under 0,25 prosent av brutto utlån.

Note 11 – Valutarisiko

Tabellen angir netto valutaposisjon for Sparebanken Sør medregnet finansielle derivater. I henhold til bankens interne regelverk skal nettoposisjoner i hver enkelt valuta ikke overstige 20 mill. kroner og maksimal resultateffekt ved 10 % kursbevegelse skal maksimalt utgjøre 20 mill. kroner.

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14	MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
8	17	Netto samlet valutaposisjon	17	8
1	2	Resultateffekt ved 10 % endring	2	1

Note 12 – Renterisiko

Renterisiko oppstår i forbindelse med bankens ordinære utlåns- og innlånsvirksomhet og i tilknytning til aktiviteter i norske og internasjonale penge- og kapitalmarkeder. Renterisiko er et resultat av at rentebindingstiden for bankens aktiva- og passivside, samt for ikke balanseførte poster, ikke er sammenfallende. Bankens styre har vedtatt rammer for maksimal renterisiko, målt ved resultateffekten av en parallellforskyvning av hele rentekurven på to prosentpoeng. Banken har kvartalsvis rapportering til styret. Bankens renterisiko var ved årsskiftet godt innenfor vedtatte rammer. Konsernets renteposisjon innebar at en eventuell renteøkning ble anslått til å kunne gi et positivt

resultatbidrag tilsvarende 15,5 mill. kroner pr. 31.12.2014. For banken er tilsvarende tall 9,7 mill. kroner.

Renterisiko styres ved valg av rentebinding på eiendels- og gjeldsposter og ved bruk av finansielle derivater.

Rentefølsomhet

Tabellen angir effekten på bankens resultat ved 2 prosentpoengs parallell rentestigning for bankens totale renteposisjoner. I henhold til bankens interne regelverk skal denne effekten utgjøre maksimalt 100 mill. kroner. Tabellen viser utgangen av de siste 2 årene.

MORBANK

31.12.13

31.12.14

MILLIONER KRONER

12

10

Renter +/- 2 % poeng

KONSERN

31.12.14

31.12.13

16

12

Note 13 – Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser, eller ikke har evne til å finansiere ordinær utlånsvekst.

Likviditetsrisiko styres gjennom konsernets likviditetsstrategi, overordnede retningslinjer og rutiner, samt ved etablerte bevilgningsfullmakter. Viktige operative styringsparametere er krav til innskuddsdekning, indikatorverdi for langsiktig finansiering, stressindikator for likviditetsutgang innenfor 30 dager (LCR), og i tillegg retningslinjer for overlevelsessevne i situasjoner uten tilgang på markedsfinansiering. Likviditetsrisikoen styres også ved å sikre fordeling innlån fra kapitalmarkedet på ulike løpetider, innlånskilder og instrumenter.

Innskudd fra kunder er bankens mest stabile finansieringskilde. Styret legger vekt på at forholdet mellom innskudd fra kunder og utlån skal være tilpasset konsernets samlede finansieringssituasjon. Konsernets innskuddsdekning utgjorde 59,6 prosent ved årsskiftet 2014-2015.

I tillegg representerer Sparebanken Sør Boligkreditt AS er et viktig finansieringsinstrument, som sikrer tilgang til langsiktig finansiering gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett. For å kunne utstede obligasjoner med fortrinnsrett var det i 2014 overført boliglån fra bank til boligkredittselskapet tilsvarende 42 prosent av total boliglånsmasse.

Styrevedtatte målkrav for bankens likviditetsrisiko følger retningslinjer gitt av Finanstilsynet. Ved årsskiftet var indikatorverdiene for Sparebanken Sør innenfor styrevedtatte krav. Likviditetsindikatoren for langsiktig finansiering var 105,4 prosent. Tilgjengelig likviditetsbuffer innebar at konsernet med normal drift hadde kunnet overleve i 12

måneder uten tilførsel av nye innlån fra markedet.

Konsernet har en omfattende likviditetsreserve i form av likvide rentebærende verdipapirer. I tillegg har banken boliglån som er klargjort for overføring til boligkredittselskapet. Bankens rentebærende likviditetsportefølje består av statspapirer, andre null-vektede papirer, obligasjoner med fortrinnsrett og kommunepapirer utgjorde 10,0 mrd. kroner ved årsskiftet.

Bankens kortsiktige likviditetsrisiko styres blant annet ved bruk av et myndighetspålagt likviditetskrav, Liquidity Coverage Requirement (LCR). Ved utgangen av 2014 var LCR-indikatoren for Sparebanken Sør tilstrekkelig til å innfri alle prognostiserte likviditetsforfall innenfor de nærmeste 30 dagene under et stressscenario. Myndighetene legger opp til en gradvis innfasing av kravet, med 60 prosent oppfyllelse med virkning fra 1. oktober 2015.

Konsernets likviditetsrisiko følges opp gjennom periodisk rapportering til konsernledelse og styre.

BALANSEPOSTER FORDELTE ETTER GJENSTÅENDE LØPETID

Tabellen nedenfor spesifiserer konsernets finansielle eiendeler og forpliktelser klassifisert i henhold til forfallsstrukturen. Kreditter og fleksilån presenteres som utlån og fordringer på kunder med likviditetsforfall innenfor 1 måned som følge av at det ikke er avtalt nedbetalingstid på lånene. På samme måte presenteres innskudd fra kunder uten avtalt løpetid i kolonnen for likviditetsforfall innenfor 1 måned. Alle beløp er udiskonterte kontantstrømmer. Tabellen inkluderer ikke fremtidige rentebetalinger utover påløpt rente på balansedagen. I den løpende styringen av likviditetsrisiko legges andre forutsetninger til grunn med hensyn på forfallstidspunktet for disse balansepostene.

Restløpetid for hovedpostene i balansen pr. 31.12.2014 – konsern

MILLIONER KRONER	SUM	Inntil 1 mnd.	Fra 1 mnd. til 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 1 år	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år	Udefinert
Eiendeler							
Kontanter og fordringer på sentralbanker	595	487					108
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	180	40			140		
Netto utlån til kunder	81 295	20 103	1 033	2 673	9 601	47 885	
Obligasjoner og sertifikater	10 359	19	440	681	8 355	864	
Øvrige eiendeler	1 510						1 510
Sum eiendeler	93 939	20 649	1 473	3 354	18 096	48 749	1 618
Gjeld / ikke derivative forpliktelser							
Gjeld til kredittinstitusjoner	614	1			400		213
Innskudd fra kunder	48 250	46 612	1 638				
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	35 086	236	983	3 648	24 417	5 802	
Øvrig gjeld	1 855	83	67	218	5	241	552
Ansvarlig lånekapital	1 100		200	300	600		
Sum gjeld	86 216	46 932	2 888	4 166	25 422	6 043	765
Derivative forpliktelser							
Finansielle derivater brutto oppgjør							
Utbetalinger	-2 012	-497	-1 247	-258	-10		
Innbetalinger	1 928	496	1 166	256	10		
Sum derivative forpliktelser	-84	-1	-81	-2	0	0	0

Ubenyttet låneadgang på innvilgede kreditter, kredittkort og garantirammer var på 9 952 mill. kroner, samt utstedte garantier på 1 139 mill. kroner pr. 31.12.2014.

Restløpetid for hovedpostene i balansen pr. 31.12.2014 – morbank

MILLIONER KRONER	SUM	Inntil 1 mnd.	Fra 1 mnd. til 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 1 år	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år	Udefinert
Eiendeler							
Kontanter og fordringer på sentralbanker	595	487					108
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 510	1 370			140		
Netto utlån til kunder	60 504	13 127	948	2 285	7 610	36 534	
Obligasjoner og sertifikater	10 059	19	140	681	8 355	864	
Øvrige eiendeler	2 565						2 565
Sum eiendeler	75 233	15 003	1 088	2 966	16 105	37 398	2 673
Gjeld / ikke derivative forpliktelser							
Gjeld til kredittinstitusjoner	627	1			400		226
Innskudd fra kunder	48 269	46 631	1 638				
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	17 875	186	616	2 096	12 025	2 952	
Øvrig gjeld	1 569	80	65	123	5	241	516
Ansvarlig lånekapital	1 100		200	300	600		
Sum gjeld	68 901	46 898	2 519	2 519	13 030	3 193	742
Derivative forpliktelser							
Finansielle derivater brutto oppgjør							
Utbetalinger	-2 012	-497	-1 247	-258	-10		
Innbetalinger	1 928	496	1 166	256	10		
Sum derivative forpliktelser	-84	-1	-81	-2	0	0	0

Ubenyttet låneadgang på innvilgede kreditter, kredittkort og garantirammer var på 7 636 mill. kroner, samt utstedte garantier på 1 139 mill. kroner pr. 31.12.2014.

Restløpetid for hovedpostene i balansen pr. 31.12.2013 – konsern

MILLIONER KRONER	SUM	Inntil 1 mnd.	Fra 1 mnd. til 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 1 år	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år	Udefinert
Eiendeler							
Kontanter og fordringer på sentralbanker	1 340	1 302					38
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	50	50					
Netto utlån til kunder	37 987	11 209	660	958	4 356	20 805	
Obligasjoner og sertifikater	5 783	37	1 343	189	3 826	387	
Øvrige eiendeler	131						131
Sum eiendeler	45 291	12 598	2 003	1 147	8 182	21 192	169
Gjeld / ikke derivative forpliktelser							
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 027	1	1 235		600		191
Innskudd fra kunder	21 264	19 667	1 597				
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	17 835	107		1 730	13 198	2 800	
Øvrig gjeld	205	14	12	137	3		39
Ansvarlig lånekapital	900					400	500
Sum gjeld	42 232	19 789	2 844	1 867	13 801	3 200	731
Derivative forpliktelser							
Finansielle derivater brutto oppgjør							
Utbetalinger	-1 975	-939	-851	-185			
Innbetalinger	1 971	936	850	185			
Sum derivative forpliktelser	-4	-3	-1	0	0	0	0

Ubenyttet låneadgang på innvilgede kreditter, kredittkort og garantirammer var på 3 747 mill. kroner, samt utstedte garantier på 764 mill. kroner pr. 31.12.2013.

Restløpetid for hovedpostene i balansen pr. 31.12.2013 – morbank

MILLIONER KRONER	SUM	Inntil 1 mnd.	Fra 1 mnd. til 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 1 år	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år	Udefinert
Eiendeler							
Kontanter og fordringer på sentralbanker	1 340	1 302					38
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	579	579					
Netto utlån til kunder	26 667	5 792	627	802	3 598	15 849	
Obligasjoner og sertifikater	7 620	37	1 343	303	5 549	387	
Øvrige eiendeler	656						656
Sum eiendeler	36 862	7 710	1 970	1 105	9 147	16 236	694
Gjeld / ikke derivative forpliktelser							
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 027	1	1 235		600		191
Innskudd fra kunder	21 264	19 667	1 597				
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	9 695	95		1 700	6 900	1 000	
Øvrig gjeld	154	14	12	85	3		39
Ansvarlig lånekapital	900					400	500
Sum gjeld	34 040	19 777	2 844	1 785	7 503	1 400	731
Derivative forpliktelser							
Finansielle derivater brutto oppgjør							
Utbetalinger	-1 975	-939	-851	-185			
Innbetalinger	1 971	936	850	185			
Sum derivative forpliktelser	-4	-3	-1	0	0	0	0

Ubenyttet låneadgang på innvilgede kreditter, kredittkort og garantirammer var på 2 016 mill. kroner, samt utstedte garantier på 764 mill. kroner pr. 31.12.2013.

Forfallsstruktur på utstedte obligasjoner pr. 31.12.2014

MILLIONER KRONER

ISIN Nummer	Ticker	Pålydende	Innregnet verdi	Virkelig verdi	Referanserente	Avdragsstruktur	Siste forfall
NO0010563794	SOR05 PRO	104	104	104	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	04.02.2015
NO0010629124	SOR23 PRO	512	514	515	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	18.02.2015
NO0010601404	SOR09 PRO	550	573	574	Fastrente	Avdragsfritt	29.05.2015
NO0010585284	SOR06 PRO	530	532	533	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	16.09.2015
NO0010580533	SOR17 PRO	800	822	830	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	25.09.2015
NO0010629165	SOR11 PRO	215	221	222	Fastrente	Avdragsfritt	23.11.2015
NO0010302425	SOR03	900	959	964	Fastrente	Avdragsfritt	19.02.2016
NO0010605454	SOR20 PRO	800	861	872	Fastrente	Avdragsfritt	30.03.2016
NO0010609720	SOR21 PRO	800	801	812	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	09.05.2016
NO0010599731	SOR18 PRO	1 000	1 067	1 084	Fastrente	Avdragsfritt	11.08.2016
NO0010624703	SOR10 PRO	900	914	920	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	05.09.2016
NO0010598535	SOR08 PRO	700	778	788	Fastrente	Avdragsfritt	20.01.2017
NO0010634801	SOR12 PRO	930	956	964	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	16.03.2017
NO0010664956	SOR24 PRO	1 000	1 002	1 027	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	30.11.2017
NO0010635055	SOR13 PRO	1 000	1 138	1 160	Fastrente	Avdragsfritt	26.01.2018
NO0010672793	SOR25 PRO	500	501	509	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	05.03.2018
NO0010649338	SOR14 PRO	1 000	1 118	1 144	Fastrente	Avdragsfritt	11.05.2018
NO0010692643	SOR27 PRO	1 000	1 003	1 017	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	29.10.2018
NO0010675358	SOR15 PRO	400	430	444	Fastrente	Avdragsfritt	17.06.2019
NO0010680093	SOR26 PRO	1 000	1 061	1 099	Fastrente	Avdragsfritt	16.09.2019
NO0010708019	SOR02 PRO	1 500	1 500	1 504	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	19.03.2020
NO0010708027	SOR01 PRO	650	707	729	Fastrente	Avdragsfritt	19.03.2020
NO0010724081	SOR29 PRO	500	511	529	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	24.11.2020
NO0010692189	SOR16 PRO	300	338	354	Fastrente	Avdragsfritt	28.04.2021
Utstedt av Morbank		17 591	18 414	18 700			
NO0010520406	SORB14	11	11	11	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	16.03.2015
NO0010633415	SORB05	356	356	357	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	23.03.2015
NO0010572118	SORB11	249	250	251	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	23.04.2015
NO0010503410	SORB18	7	7	7	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	28.09.2015
NO0010625841	SORB03	356	358	359	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	05.10.2015
NO0010575210	SORB12	327	328	330	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	26.11.2015
NO0010593437	SORB13	612	613	616	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	14.12.2015
NO0010512502	SORB17	2	2	2	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	14.12.2015
NO0010515406	SORB16	142	142	143	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	16.03.2016
NO0010605801	SORB19	1 000	1 000	1 006	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	30.03.2016
NO0010614688	SORB01	1 200	1 200	1 208	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	29.06.2016
NO0010641624	SORB20	1 000	1 001	1 011	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	28.03.2017
NO0010623945	SORB02	1 200	1 202	1 214	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	24.08.2017
NO0010649056	SORB06	1 250	1 262	1 272	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	20.06.2018
NO0010673296	SORB21	2 000	2 007	2 019	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	14.09.2018
NO0010699341	SORB23	800	801	807	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	13.03.2019
NO0010679806	SORB10	2 000	2 012	2 021	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	22.05.2019
NO0010689680	SORB22	1 000	1 000	1 010	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	18.09.2019
NO0010664659	SORB07	800	803	812	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	27.11.2019
NO0010714058	SORB24	2 000	2 000	2 006	NIBOR 3 mnd	Avdragsfritt	24.06.2020
NO0010671597	SORB09	350	406	421	Fastrente	Avdragsfritt	13.02.2023
NO0010670409	SORB08	500	601	632	Fastrente	Avdragsfritt	24.01.2028
Utstedt av Datterselskap		17 161	17 361	17 515			
Sum Obligasjoner		34 752	35 775	36 214			

Sparebanken Sør Boligkreditt AS har anledning til å forlenge løpetiden med 1 år på alle utstedte obligasjoner. Virkelig verdi er inkludert påløpt renter for å være sammenliknbart med innregnet verdi.

Forfallsstruktur på utstedt ansvarlig lånekapital pr. 31.12.2014

MILLIONER KRONER

ISIN Nummer	Ticker	Pålydende	Innregnet verdi	Virkelig verdi	Referanserate		Siste forfall
NO0010697063	SOR28.PRO	400	400	405	NIBOR 3 mnd + 1,80%	Ansvarlig lån	27.11.2023
NO0010641459	Not listed	200	199	208	NIBOR 3 mnd + 4,75%	Fondsobligasjon	30.03.2099
NO0010592348	SOR07	200	201	201	NIBOR 3 mnd + 3,60%	Fondsobligasjon	29.03.2099
NO0010293970	Not listed	300	300	296	NIBOR 3 mnd + 1,00%	Fondsobligasjon	15.12.2099
Utestedt av Morbank		1 100	1 100	1 109			

Likviditetsindikator

Sparebanken Sør (konsern) beregner likviditetsindikatorer etter Finanstilsynets normer og disse rapporteres til styret som en del av risikorapporteringen.

Modellen beregner hvor stor andel av illikvide eiendeler som er langsiktig finansiert, dvs. med gjenstående løpetidslengde over 1 år (likviditetsindikator 1). Indikator 2 inkluderer i tillegg finansiering med likviditetsforfall fra 1 måned til 1 år. Beregningsmodellen er som følger:

$$\text{Likviditetsindikator 1(2)} = \frac{\text{Finansiering med gjenstående løpetid over 1 år (1 mnd.)}}{\text{Illikvide eiendeler}}$$

MORBANK			KONSERN	
31.12.2013	31.12.2014		31.12.2014	31.12.2013
116,2	111,9	Likviditetsindikator 1	105,5	108,6
126,1	116,9	Likviditetsindikator 2	111,3	116,3

Note 14 – Renteinntekter og rentekostnader

MORBANK			KONSERN	
2013	2014	MILLIONER KRONER	2014	2013
11	70	Renter av fordringer på kredittinstitusjoner	33	11
1 061	2 430	Renter av utlån til kunder	3 306	1 514
222	298	Renter av sertifikater og obligasjoner	254	131
		Andre renteinntekter		1
1 294	2 798	Sum renteinntekter	3 593	1 657
21	52	Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	40	21
515	1 091	Renter på innskudd fra kunder	1 092	515
331	487	Renter på utstedte verdipapirer	866	481
24	48	Renter på ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	48	24
14	36	Avgift Bankenes Sikringsfond	36	14
905	1 714	Sum rentekostnader	2 082	1 055
389	1 084	Netto renteinntekter	1 511	602

Note 15 – Provisjonsinntekter

MORBANK			KONSERN	
2013	2014	MILLIONER KRONER	2014	2013
8	25	Garantiprovisjon	21	8
9	14	Verdipapirromsetning og forvaltning	14	4
55	166	Betalingsformidling	166	55
10	32	Forsikringstjenester	32	10
		Eiendomsomsetning og forvaltning	83	
14	47	Annen virksomhet	15	14
96	284	Sum provisjonsinntekter	331	91

Note 16 – Inntekter fra finansielle instrumenter

MORBANK			KONSERN	
2013	2014	MILLIONER KRONER	2014	2013
-48	226	Verdiendringer fastrenteutlån - utpekt til virkelig verdi over resultat	226	-48
39	-160	Verdiendringer derivater fastrenteutlån - pliktig til virkelig verdi over resultat	-160	39
-9	66	Netto fastrenteutlån	66	-9
13	30	Gevinst (tap) og verdiendring sertifikater og obligasjoner	30	-5
9	11	Utbytte aksjer	11	9
21	116	Gevinst (tap) og verdiendring aksjer	116	21
43	157	Sertifikater, obligasjoner og aksjer - utpekt til virkelig verdi over resultat	157	25
62	-254	Verdiendring obligasjoner med fast rente - sikringsbokføring	-480	62
-62	245	Verdiendring derivater fastrenteobligasjoner - pliktig til virkelig verdi over resultat	469	-62
0	-9	Netto verdiendring utstedte verdipapirer med fast rente - sikringsbokføring	-10	0
0	-15	Gevinst (tap) ved tilbakekjøp egne obligasjoner - amortisert kost	-45	0
-3	14	Valutagevinster (tap)	14	-3
6	4	Andre finansielle derivater - pliktig til virkelig verdi over resultat	4	6
3	2	Netto andre finansielle instrumenter og derivater	-28	3
37	215	Netto inntekter fra finansielle instrumenter	184	19

Verdiendringer på fastrenteutlån inkluderer verdiendringer knyttet til endringer i rentenivå og endring i marginer. Viser til note 21 for ytterligere informasjon.

Note 17 – Lønnskostnader og pensjon

MORBANK			KONSERN	
2013	2014	MILLIONER KRONER	2014	2013
110	297	Lønn og honorarer til tillitsvalgte (1)	348	110
18	36	Arbeidsgiveravgift	43	18
11	33	Pensjonskostnader	33	11
3	14	Andre personalkostnader	14	3
142	380	Sum personalkostnader	438	142
178	454	Antall årsverk	508	178
180	472	Gjennomsnittlig antall årsverk	527	180

(1) Banken har en ordning med prestasjonslønn. Ordningen omfatter alle ansatte, unntak er leder og nestleder i internrevisjonen. Avhengig av måloppnåelse kan bonusordningen gi en utbetaling på maksimalt 1 månedslønn pr. ansatt (1,5 månedslønn i 2013). Styrets medlemmer inngår ikke i bonusordningen.

Alle ansatte kan låne inntil 5x brutto årslønn med 1,5 % lavere rente enn bankens til enhver tid gjeldende boliglånsrente. Dette forutsetter at lånet er innenfor 85 % av markedsverdi.

Pensjon

Banken har pensjonsforsikring for sine ansatte gjennom Nordea Liv og Storebrand Livsforsikring. Konsernet opererer med 2 pensjonsordninger, ytelsesordning og innskuddsordning. Ytelsesordningen er lukket og alle aktive medlemmer av ytelsesordningen fikk anledning til å bytte over til innskuddsordning. Allenyansattemeldes inn i innskuddspensjonsordningen.

Innskuddspensjonsordningen omfatter 53 personer pr. 31.12.2014.

Sikret ytelsespensjonsordningen omfatter 746 personer hvorav 311 mottok pensjon pr. 31.12.2014. Banken har dessuten pensjonsforpliktelser som gjelder 50 personer som ikke er dekket av forsikringsordningen i forbindelse med førtidspensjonering og tilleggspensjoner. Disse pensjonsordningene anses som ytelsesplaner. Estimaterendringer og -avvik føres direkte mot utvidet resultatregnskap. Ordningen med avtalefestet rett til førtidspensjonering fra fylte 62 år (AFP) er hensyntatt i

pensjonsforpliktelsen. Den nye AFP ordningen som ble innført i 2010, er behandlet som en innskuddsordning pr. 31.12.2014.

Pensjonsforsikringene oppfyller kravene etter lov om obligatorisk tjenestepensjon.

Banken endret med virkning fra 31.12.2012 referanserate for

diskonteringsrente fra 10 årig statsobligasjon til OMF rente. Markedet for disse obligasjonene anses å være tilstrekkelig likvid på balansedagen.

I beregningen, som ekstern aktuar har gjennomført vedrørende pensjoner er følgende forutsetninger lagt til grunn:

	2014	2013
Diskonteringsrente	2,30 %	4,10 %
Forventet lønnsregulering	2,75 %	3,75 %
Forventet regulering av løpende pensjoner	0,00 %	0,60 %
Forventet regulering av folketrygdens grunbeløp	2,50 %	3,50 %
Forventet avkastning på pensjonsmidler	2,30 %	4,10 %
Frivillig avgang	0,00 %	0,00 %
Andel som benytter seg av AFP ordningen	0,00 %	0,00 %

Ved beregning av pensjonskostnaden for 2014 er forutsetningene pr. 31.12.2013 lagt til grunn.

De økonomiske forutsetningene er vurdert i en lang tidshorisont. Forutsetningene er like Norsk Regnskapsstiftelses anbefalinger. Beregningen er pr. 31.12.2014 og 31.12.2013 basert på den ordinære tabell K2013.

Sammensetning av årets pensjonskostnad

MILLIONER KRONER	2014		2013	
	Sikret	Usikret	Sikret	Usikret
Årets pensjonsopptjening	24	4	7	1
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	23	2	6	
Resultatført avkastning på pensjonsmidler	-21		-6	
Sum pensjonskostnader ytelsesordninger	26	6	7	1
Ny AFP og premie innskuddspensjon	5		2	
Sum pensjonskostnader ført over resultatregnskapet	31	6	9	1
Estimatavvik ført over totalresultatet	109	18	25	
Totale pensjonskostnader	140	24	34	1
Bevegelse pensjonsforpliktelse				
Forpliktelse ved periodens begynnelse	199	34	177	33
Forpliktelse tilført ved fusjon	364	18		
Forpliktelse 01.01.2014	563	52	177	33
Årets pensjonsopptjening	24	4	7	1
Rentekostnad på pensjonsforpliktelsene	23	2	6	
Aktuarielt tap/gevinst	91	18	13	
Pensjonsutbetalinger	-15	-5	-4	
Pensjonsforpliktelse ved periodens slutt	686	71	199	34
Bevegelse pensjonsmidler				
Pensjonsmidler ved periodens begynnelse	157		150	
Pensjonsmidler tilført ved fusjon	357			
Pensjonsmidler 01.01.2014	514	-	150	-
Avkastning på pensjonsmidler	21		6	
Aktuarielt tap/gevinst	-18		-8	
Innbetaling av pensjonsmidler	19		13	
Pensjonsutbetalinger	-15		-4	
Pensjonsmidler ved periodens slutt	521	-	157	-
Netto pensjonsforpliktelse ved periodens slutt	165	71	42	34

Sammensetning av pensjonsmidlene	2014	2013
Aksjer	8 %	8 %
Eiendom	15 %	17 %
Anleggsobligasjoner	34 %	40 %
Omløpsobligasjoner	38 %	33 %
Annet	5 %	2 %
Sum pensjonsmidler	100 %	100 %

Pensjonsmidlene er ikke investert i egne finansielle instrumenter eller andre eiendeler i selskapet. Pensjonsmidler forvaltes av forsikringsselskapene Nordea Liv og Storebrand Livsforsikring.

Aktive personer i de ulike ordningene

	2014	2013
Aktive medlemmer i sikrede ytelsesordninger	435	148
Pensjonister og uføre i ordningene	311	91
Sum personer som er med i sikrede ytelsesordninger	746	239
Aktive medlemmer i usikrede ytelsesordninger	20	13
Pensjonister og uføre i ordningene	30	7
Sum personer som er med i usikrede ytelsesordninger	50	20
Aktive medlemmer av innskuddsordningen	53	35
Sum personer som er med innskuddsordningen	53	35

Forventet pensjonskostnad i 2015 er 42,9 mill. kroner for morbank/konsernet. Herav knytter 37,9 mill. kroner seg til selskapets ytelsesordninger.

Sensitivitetsanalyse pensjonsberegning

Konsernets pensjonskostnad og pensjonsforpliktelse er beregnet etter Norsk Regnskapsstiftelses anbefalinger. Sensitivitetsanalysen viser hvordan en endring i en enkelt forutsetning, gitt alle andre forutsetninger er uendret, påvirker pensjonskostnaden og brutto pensjonsforpliktelse for konsernet pr. 31.12.2014. Beregningene gjelder kun sikret ytelsesordninger.

Sensitivitetsanalyse

MILLIONER KRONER	Diskonterings- rente	Lønnsvekst	Regulering av folketrygdens grunnbeløp
Pensjonskostnad ved basisforutsetninger	26	26	26
Økning 1 % - poeng	21	30	24
Reduksjon 1 % - poeng	32	23	28
Brutto pensjonsforpliktelse ved basisforutsetninger	686	686	686
Økning 1 % - poeng	579	765	657
Reduksjon 1 % - poeng	817	620	716

Note 18 – Andre driftskostnader (inkl. godtgjørelse revisor)

MORBANK			KONSERN	
2013	2014	MILLIONER KRONER	2014	2013
12	41	Markedsføring	43	12
38	115	IT kostnader	118	40
10	45	Driftskostnader fast eiendom	41	10
2	27	Eksterne honorarer	28	2
5	10	Kontorrekvisita	10	5
9	18	Formueskatt	18	9
33	76	Andre driftskostnader	86	36
109	332	Sum andre driftskostnader	344	114

Godtgjørelse til revisor inngår i andre driftskostnader.

MORBANK			KONSERN	
2013	2014	TUSEN KRONER	2014	2013
844	1 288	Ordinært revisjonshonorar lovpålagt revisjon	1 458	1 031
	66	Skatterådgivning	66	
375	111	Andre attestasjonstjenester	220	428
1 220	165	Honorar for annen bistand (1)	165	1 227
2 438	1 630	Sum godtgjørelse til valgt revisor (inkl mva)	1 909	2 687

(1) Honorar for annen bistand gjelder i all hovedsak bistand og bekreftelser i forbindelse med fusjonen med Sparebanken Sør. Samt gjennomføring av finansiell Due Diligence av Sparebanken Sør våren 2013.

Note 19 – Skatt

MORBANK				KONSERN					
31.12.2013	Tilført ved fusjon	01.01.2014	31.12.2014	MILLIONER KRONER	31.12.2014	01.01.2014	Tilført ved fusjon	31.12.2013	
				Utsatt skatt og eiendel ved utsatt skatt					
43	36	79	76	Driftsmidler	74	101	58	43	
5	16	21	27	Verdipapirer	27	19	14	5	
23	-24	-1	89	Utlån	89	-1	-24	23	
-21	-7	-28	-64	Pensjonsforpliktelse	-64	-28	-7	-21	
-30	-80	-110	-146	Obligasjonslån	-182	-117	-87	-30	
-22	33	11	5	Derivater	39	13	35	-22	
	1	1	2	Andre regnskapsmessige avsetn.		-2	-2		
-2	-25	-27	-11	Sum utsatt skatt og eiendel ved utsatt skatt	-17	-15	-13	-2	

31.12.2013	31.12.2014	Utsatt skatt og eiendel ved utsatt skatt	31.12.2014	31.12.2013
-10	16	Endring utsatt skatt	-2	-10
7	34	Utsatt skatt ført over totalresultatet	34	7
		Andre endringer utsatt skatt	25	
-3	50	Utsatt skatt ført over årsresultatet	57	-3
31.12.2013	31.12.2014	Sammensetning av resultatført skatt	31.12.2014	31.12.2013
63	65	Betalbar skatt på årets resultat	160	114
-3	50	Resultatført utsatt skatt	57	-3
	-2	For mye avsatt forrige år	-2	
60	113	Årets skattekostnad	215	111
31.12.2013	31.12.2014	Avst. av betalbar skatt på årets resultat	31.12.2014	31.12.2013
65	195	27% av resultatet før skatt	298	116
-5	-81	27% av permante forskjeller	-81	-5
3	-49	Resultatført utsatt skatt	-57	3
63	65	Betalbar skatt på årets resultat	160	114
31.12.2013	31.12.2014	Balanseført betalbar skatt	31.12.2014	31.12.2013
63	65	Betalbar skatt på årets resultat	160	114
8	18	Formueskatt	18	9
71	83	Betalbar skatt i balansen	178	123

Formueskatt inngår i betalbar skatt i balansen, men er presentert som andre driftskostnader i resultatregnskapet.

Note 20 – Finansielle instrumenter etter kategori

KONSERN pr. 31.12.2014

MILLIONER KRONER	Virkelig verdi	Finansielle derivater brukt som sikrings-instrument	Frivillig kategorisert til virkelig verdi (1)	Finansielle eiendeler og gjeld til amortisert kost (2)	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker				595	595
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				180	180
Netto utlån til kunder			6 769	74 144	80 913
Obligasjoner og sertifikater			10 359		10 359
Aksjer			445		445
Finansielle derivater	350	556			906
Eierinteresser i tilknyttede selskaper				12	12
Sum finansielle eiendeler	350	556	17 573	74 931	93 410
Gjeld til kredittinstitusjoner				614	614
Innskudd fra kunder				48 250	48 250
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer				35 775	35 775
Finansielle derivater	521				521
Ansvarlig lånekapital				1 100	1 100
Sum finansiell gjeld	521	0	0	85 739	86 260

1. Maksimal kredittrisiko knyttet til finansielle instrumenter frivillig kategorisert til virkelig verdi, ekskl. aksjer utgjør 17 239 mill. kroner.
2. Gjeld som inngår i sikringsbokføring er presentert som finansielle eiendeler og gjeld til amortisert kost.

MORBANK pr. 31.12.2014

MILLIONER KRONER	Virkelig verdi	Finansielle derivater brukt som sikrings-instrument	Frivillig kategorisert til virkelig verdi (1)	Finansielle eiendeler og gjeld til amortisert kost (2)	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker				595	595
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				1 510	1 510
Netto utlån til kunder			6 769	54 111	60 880
Obligasjoner og sertifikater			10 059		10 059
Aksjer			445		445
Finansielle derivater	289	462			751
Eierandeler i konsernselskaper				1 258	1 258
Eierinteresser i tilknyttede selskaper				12	
Sum finansielle eiendeler	289	462	17 273	57 486	75 498
Gjeld til kredittinstitusjoner				627	627
Innskudd fra kunder				48 269	48 269
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer				18 414	18 414
Finansielle derivater	517				517
Ansvarlig lånekapital				1 100	1 100
Sum finansiell gjeld	517	0	0	68 410	68 927

1. Maksimal kredittrisiko knyttet til finansielle instrumenter frivillig kategorisert til virkelig verdi, ekskl. aksjer utgjør 16 939 mill. kroner.
2. Gjeld som inngår i sikringsbokføring er presentert som finansielle eiendeler og gjeld til amortisert kost.

KONSERN pr. 31.12.2013

MILLIONER KRONER	Virkelig verdi	Finansielle derivater brukt som sikrings-instrument	Frivillig kategorisert til virkelig verdi (1)	Finansielle eiendeler og gjeld til amortisert kost (2)	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker				1 340	1 340
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				50	50
Netto utlån til kunder			5 473	32 514	37 987
Obligasjoner og sertifikater			5 783		5 783
Aksjer			98		98
Finansielle derivater	91	112			203
Eierinteresser i tilknyttede selskaper				2	2
Andre eiendeler	16			14	30
Sum finansielle eiendeler	107	112	11 354	33 920	45 493
Gjeld til kredittinstitusjoner				2 027	2 027
Innskudd fra kunder				21 264	21 264
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer				17 935	17 935
Finansielle derivater	241				241
Annen gjeld	16			69	84
Ansvarlig lånekapital				899	899
Sum finansiell gjeld	257	0	0	42 195	42 451

1. Maksimal kredittrisiko knyttet til finansielle instrumenter frivillig kategorisert til virkelig verdi, ekskl. aksjer utgjør 11 361 mill. kroner.
2. Gjeld som inngår i sikringsbokføring er presentert som finansielle eiendeler og gjeld til amortisert kost.

MORBANK pr. 31.12.2013

MILLIONER KRONER	Virkelig verdi	Finansielle derivater brukt som sikrings-instrument	Frivillig kategorisert til virkelig verdi (1)	Finansielle eiendeler og gjeld til amortisert kost (2)	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker				1 340	1 340
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				579	579
Netto utlån til kunder			5 473	21 194	26 667
Obligasjoner og sertifikater			6 360	1 261	7 620
Aksjer			98		98
Finansielle derivater	91	112			203
Eierandeler i konsernselskaper				525	525
Eierinteresser i tilknyttede selskaper				2	2
Andre eiendeler	16			14	30
Sum finansielle eiendeler	107	112	11 931	24 915	37 065
Gjeld til kredittinstitusjoner				2 027	2 027
Innskudd fra kunder				21 264	21 264
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer				9 799	9 799
Finansielle derivater	241				241
Annen gjeld	16			69	84
Ansvarlig lånekapital				899	899
Sum finansiell gjeld	257	0	0	34 058	34 315

1. Maksimal kredittrisiko knyttet til finansielle instrumenter frivillig kategorisert til virkelig verdi, ekskl. aksjer utgjør 11 938 mill. kroner.
2. Gjeld som inngår i sikringsbokføring er presentert som finansielle eiendeler og gjeld til amortisert kost.

Note 21 – Virkelig verdi av finansielle instrumenter

Metoder for å fastsette virkelig verdi

GENERELT

For finansielle instrumenter, hvor den balanseførte verdien er en rimelig tilnærming til virkelig verdi, er det ikke benyttet verdsettelsesmetoder for å beregne virkelig verdi. Dette gjelder i hovedsak fordringer og gjeld som innen kort tid (3 mnd) forfaller til betaling eller hvor det er kort tid (3 mnd) til neste renteforfall/-regulering.

RENTEBYTTEAVTALER OG VALUTABYTTEAVTALER

Verdsettelse av rentebytteavtaler til virkelig verdi skjer gjennom bruk av verdsettelsesteknikker der forventede fremtidige kontantstrømmer neddiskonteres til nåverdier. Beregning av forventede kontantstrømmer og neddiskontering av disse, skjer ved bruk av observerte markedsrenter for de ulike valutaer og observerte valutakurser. Beregnede nåverdier kontrolleres mot tilsvarende beregninger fra motparter i kontraktene.

SERTIFIKATER OG OBLIGASJONER

Verdsettelse av sertifikater og obligasjoner er skjer gjennom bruk av verdsettelsesteknikker basert på fremtidig kontantstrøm og kredittrisiko vurdert på balansedagen. Verdsettelsen er basert på observerbare markedsrenter. For vurdering av kredittrisiko bygger banken på informasjon fra ulike meglerhus.

UTLÅN

For utlån vurdert til virkelig verdi, skjer verdsettelse gjennom bruk av verdsettelsesteknikker der forventede fremtidige kontantstrømmer neddiskonteres til nåverdier. Risikofri rente anslås som renten på lån mellom særlig kreditverdige banker. Påslag for kredittrisiko og marginer skjer med utgangspunkt i opprinnelig påslag for kredittrisiko og margin, og justeres i takt med endringer i markedets prising av risiko, låntagernes kreditverdighet og marginendringer i markedet.

For lån med flytende rente er virkelig verdi vurdert å være lik pålydende verdi.

INNLÅN

For innlån vurdert til virkelig verdi, vil innlån vurderes til noterte priser der slike er tilgjengelig og papirene omsettes i et likvid marked. For andre papirer er verdsettelse foretatt gjennom bruk av verdsettelsesteknikker og neddiskontering av forventede fremtidige kontantstrømmer. Risikofri rente anslås som renten på lån mellom særlig kreditverdige banker. Påslag for kredittrisiko er gjort på basis av de løpende vurderinger som andre markedsaktører gjør av bankens kreditverdighet.

INNSKUDD

For innskudd vurdert til virkelig verdi, skjer verdsettelse gjennom bruk av verdsettelsesteknikker der forventede fremtidige kontantstrømmer neddiskonteres til nåverdier. Risikofri rente anslås som renten på lån mellom særlig kreditverdige banker. Påslag for kredittrisiko er gjort på basis av de løpende vurderinger som andre markedsaktører gjør av bankens kreditverdighet. Påslag for marginer skjer med utgangspunkt i opprinnelig margin, men med senere justering av margin i takt med marginendringer i markedet.

For innskudd til flytende rente er virkelig verdi vurdert å være lik pålydende verdi.

OPSJONER

Verdsettelse av aksjeopsjoner og aksjeindeksopsjoner til virkelig verdi skjer via innhenting av markedspriser fra tilretteleggerne av de strukturerte produktene.

AKSJER

Aksjer er vurdert til noterte priser der dette er tilgjengelig. For andre aksjer er verdsettelsen foretatt ved bruk av verdsettelsesteknikker.

I noen tilfeller vil aksjer i lokale selskaper mest fremstå som en støtte til et positivt tiltak i lokalmiljøet. For slike aksjer er virkelig verdi satt til aksjens kostpris eller pålydende, evt. nedskrevet til kr. 1 der det er opplagt at aksjene ikke har noen kommersiell verdi.

Klassifisering av finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter er klassifisert i ulike nivåer.

Nivå 1:

Omfatter finansielle eiendeler og forpliktelser verdsatt ved bruk av ukorrigerede observerbare markedsverdier. Dette omfatter noterte aksjer, derivater som handles på aktive markedsplasser, øvrige verdipapirer med noterte markedsverdier.

Nivå 2:

Instrumenter verdsatt basert på verdsettelsesteknikker hvor alle forutsetninger (all input) er basert direkte eller indirekte på observerbare markedsdata. Verdier her kan hentes fra eksterne markedsaktører eller avstemmes mot eksterne markedsaktører som tilbyr slike tjenester.

Nivå 3:

Instrumenter er basert på verdsettelsesteknikker hvor minst en vesentlig forutsetning ikke kan støttes basert på observerbare markedsverdier. I denne kategorien inngår investeringer i unoterte selskaper og fastrenteutlån hvor det ikke foreligger nødvendig markedsinformasjon.

MORBANK				31.12.2014	KONSERN			
Innregnet verdi	Virkelig verdi			MILLIONER KRONER	Innregnet verdi	Virkelig verdi		
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3			Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
				Eiendeler innregnet til amortisert kost				
595		595		Kontanter og fordringer på sentralbanker	595		595	
1 510		1 510		Utlån til og fordringer på kredittinstitusjone	180		180	
54 111			54 111	Netto utlån til kunder (flytende rente)	74 144			74 144
				Eiendeler innregnet til virkelig verdi				
6 769			6 769	Netto utlån til kunder (fast rente)	6 769			6 769
10 059		10 059		Obligasjoner og sertifikater	10 359		10 359	
445	50		394	Aksjer	445	50		394
751		751		Finansielle derivater	906		906	
74 239	50	12 915	61 274	Sum finansielle eiendeler	93 397	50	12 040	81 307
				Gjeld innregnet til amortisert kost				
627		627		Gjeld til kredittinstitusjoner	614		614	
48 269			48 269	Innskudd fra kunder	48 250			48 250
18 414		18 700		Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	35 775		36 214	
1 100		1 109		Ansvarlig lånekapital	1 100		1 109	
				Gjeld innregnet til virkelig verdi				
517		517		Finansielle derivater	521		521	
68 927	0	20 953	48 269	Sum finansiell gjeld	86 259	0	38 458	48 250

MORBANK				31.12.2013	KONSERN			
Innregnet verdi	Virkelig verdi			MILLIONER KRONER	Innregnet verdi	Virkelig verdi		
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3			Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
				Eiendeler innregnet til amortisert kost				
1 340		1 340		Kontanter og fordringer på sentralbanker	1 340		1 340	
579		579		Utlån til og fordringer på kredittinstitusjone	50		50	
21 194			21 194	Netto utlån til kunder (flytende rente)	32 514			32 514
1 261		1 271		Obligasjoner og sertifikater				
				Eiendeler innregnet til virkelig verdi				
5 473			5 473	Netto utlån til kunder (fast rente)	5 473			5 473
6 360		6 360		Obligasjoner og sertifikater	5 783		5 783	
98	7		92	Aksjer	98	7		92
203		203		Finansielle derivater	203		203	
16		16		Andre eiendeler	16		16	
36 524	7	9 769	26 759	Sum finansielle eiendeler	45 477	7	7 392	38 079
				Gjeld innregnet til amortisert kost				
2 027		2 027		Gjeld til kredittinstitusjoner	2 027		2 027	
21 264			21 264	Innskudd fra kunder	21 264			21 264
9 799		9 882		Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	17 935		18 063	
899		894		Ansvarlig lånekapital	899		894	
				Gjeld innregnet til virkelig verdi				
241		241		Finansielle derivater	241		241	
16		16		Annen gjeld	16		16	
34 246	0	13 060	21 264	Sum finansiell gjeld	42 382	0	21 241	21 264

Morbank har innregnet obligasjoner utstedt av datterselskap til virkelig verdi og obligasjonene er eliminert i konsernregnskapet. Derav differansen mellom virkelig verdi på obligasjoner i morbank vs. konsernregnskapet pr. 31.12.2013. Det har ikke vært bevegelser mellom nivå 1 og 2 i 2014 eller 2013.

Bevegelser i verdier innregnet til virkelig verdi som er kategorisert i nivå 3

KONSERN / MORBANK					
MILLIONER KRONER	Utlån og fordringer på kunder	Herav kredittrisiko	Aksjer	Herav kredittrisiko	
Innregnet verdi 01.01.2013	5 471	-93	88	0	
Tilgang 2013	533				
Herav overført fra nivå 1 eller 2	0				
Verdiendringer ført i perioden	-54	-12	4	0	
Avgang 2013	-477				
Innregnet verdi 31.12.2013	5 473	-105	92	0	
Tilgang 2014 (inkl. tilgang fusjon)	2 655	-54	515		
Herav overført fra nivå 1 eller 2	0				
Verdiendringer ført i perioden	229	50	108	0	
Avgang 2014	-1 588		-322		
Innregnet verdi 31.12.2014	6 769	-110	394	0	

Verdiendringer bokført i året gjelder i all hovedsak finansielle instrumenter som er innregnet i balansen pr. 31.12.

Netto utlån til kunder

Utlån og fordringer på kunder består utelukkende av fastrenteutlån. Ved verdsettelse av fastrenteutlån har banken delt dette opp i kategoriene, personmarked (PM), store næringsengasjementer, øvrige næringsengasjementer. For privatmarkedet er kredittspreadene vurdert etter gjeldende markedspriser for fastrenteutlån. For store næringsengasjementer (50 største) er kundene og spread individuelt vurdert utfra hva den enkelte kunde ville kunne fått som spread/margin pr. 31.12. For øvrige næringslån er det beregnet verdi med en spread som representerer et snitt av hva mindre fastrentelån til næringskunder ville vært pr. 31.12.

Sensitivitetsanalyse nivå 3

Sensitiviteten for fastrenteutlån er estimert ved at marginkravet er endret med 10 basispunkter. I verdsettelsen for fastrenteutlån til privatkunder legges markedsrenter som er tilgjengelig til grunn. For bedriftsmarkedet er det større grad av skjønn ved fastsettelsen av hva markedsspread/-margin er pr. 31.12.

Aksjer

Gjelder aksjer og plasseringer i selskap hvor det er ingen eller lav omsetning og skjønn må utøves ved verdsettelsen. Det benyttes i stor grad mutipler og mindre grad av inntjeningsbaserte metoder ved verdsettelsen. Verdsettelsen påvirkes av den skjønnsmessige vurderingen. Analyser gjort av eksterne i forbindelse med oppkjøpsanalysen i fusjonen er benyttet som referanse.

KONSERN / MORBANK		
MILLIONER KRONER	31.12.2014	31.12.2013
Utlån til på kunder	22	21
- herav lån til bedriftsmarked (BM)	9	11
- Herav lån til personmarked (PM)	13	10

Sikringsbokføring

Banken benytter seg av sikringsbokføring for den delen av verdipapirgjelden som er emittert som fastrenteobligasjoner. Obligasjonslånene som inngår i sikringsbokføringen er innregnet til kostpris. Påfølgende målinger skjer til amortisert kost, og endringen i virkelig verdi knyttet til den sikrede risikoen. Sikringen avdekker renterisikoen i utstedte fastrenteobligasjoner. Sikringsbokføringen stiller krav til banken om å holde system på måling og dokumentasjon av sikringseffektivitet.

Samtlige obligasjonslån emittert som fastrente inngår i sikringsbokføringen. Sparebanken Sør benytter virkelig verdi sikring. Sikringen måles og dokumenteres hvert kvartal for å påse at sikringen er effektiv innenfor 80-125 %. Som metode for å måle effektiviteten av sikringen benyttes dollar-offset metode.

Resultat av sikringsbokføringen

MORBANK			KONSERN	
2013	2014	MILLIONER KRONER	2014	2013
		Resultat / ineffektivitet i sikringsbokføringen		
0	-9	Netto inntekter fra andre finansielle instrumenter	-10	0
0	-9	Sum	-10	0

Ineffektiviteten i sikringsbokføringen fremkommer også av note 16.

Sikringsbokføring i balansen

MORBANK			KONSERN	
31.12.2013	31.12.2014	MILLIONER KRONER	31.12.2014	31.12.2013
		Innregnet vedrørende sikringsbokføring		
112	432	Finansielle derivater	556	112
112	432	Sum finansielle eiendeler	556	112
3 671	9 812	Pålydende sikringsobjekter	10 662	3 671
112	440	Justering av sikringsobjekt - sikret risiko	566	112
3 783	10 252	Sum finansiell gjeld	11 227	3 783

Sikringsinstrumentet er innregnet under finansielle instrumenter. Verdi knyttet til den sikrede risikoen er innregnet under gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer og fremkommer av note 14.

Periodens verdiendringer for sikringsinstrumentet

Tabellen viser endringer i verdi på sikringsinstrumentet i regnskapsåret.

Endring i virkelig verdi på sikringsobjektet som kan henføres til den sikrede risikoen bokføres som en justering av sikringsobjektet i balansen.

Note 22 – Certifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer

MORBANK			KONSERN	
31.12.2013	31.12.2014	MILLIONER KRONER	31.12.2014	31.12.2013
		Langsiktige plasseringer vurdert til amortisert kost		
1 261	0	Certifikater og obligasjoner utstedt av datterselskap	0	0
1 261	0	Sum langsiktige plasseringer vurdert til amortisert kost	0	0
		Kortsiktige plasseringer utpekt til virkelig verdi over resultat		
1 349	2 613	Certifikater og obligasjoner utstedt av det offentlige	2 913	1 349
4 434	7 446	Certifikater og obligasjoner utstedt av andre	7 446	4 434
577	0	Certifikater og obligasjoner utstedt av datterselskap	0	0
6 360	10 059	Sum korts. plasseringer utpekt til virkelig verdi over resultat	10 359	5 783
7 620	10 059	Plassering i verdipapirer	10 359	5 783

Obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) som inngikk i bytteordningen med staten, er innregnet i balansen for morbanken pr. 31.12.2013. Bankens avtale med staten under bytteordningen forfalt i mars 2014.

Klassifisering av finansielle investeringer

Certifikater og obligasjoner blir ratet av eksterne. Der hvor verdipapirer har en offisiell rating er denne benyttet, men i tilfeller hvor offisiell rating ikke eksisterer benyttes eksterne meglers skyggerating som grunnlag for risikoklassifiseringen.

Bankens risikokategori	Rating
Laveste risiko	AAA, AA+, AA og AA-
Lav risiko	A+, A og A-
Middels risiko	BBB+, BBB og BBB-
Høy risiko	BB+, BB og BB-
Høyeste risiko	B+ og lavere

Certifikater og obligasjoner

MORBANK			KONSERN	
31.12.2013	31.12.2014	MILLIONER KRONER	31.12.2014	31.12.2013
		Certifikater og obligasjoner		
7 364	9 763	Laveste risiko	10 063	5 527
25	9	Lav risiko	0	25
220	221	Middels risiko	221	220
0	10	Høy risiko	10	0
0	46	Høyere risiko	46	0
11	19	Periodiserte renter	19	11
7 620	10 059	Sum sertifikater og obligasjoner	10 359	5 783

Note 23 – Aksjer

Alle aksjer og andeler er klassifisert til virkelig verdi over resultat.

31.12.2014					KONSERN
TUSEN KRONER	Antall aksjer	Eierandel	Balanseført verdi	Anskaff. kost	
Aksjer klassifisert til virkelig verdi					
Frende Holding	673 296	10	167 004	152 147	
Eksportfinans	4 026	1,5	85 000	74 081	
Brage Finans	7 000 000	14	58 100	58 100	
Eiendoms kreditt	112 396	4,1	12 500	11 321	
Norne Eierselskap	31 414 019	17,6	7 687	7 687	
Visa International	12 145		23 880	12 154	
Sparebank1 SMN	222 189		12 998	12 165	
Sparebank 1 SR Bank	169 925		8 921	10 111	
Sparebanken Vest	87 526		4 420	3 772	
NorgesInvestor Proto	156 000		15 600	15 600	
NorgesInvestor IV	98 750		12 048	8 256	
Øvrige selskaper (40 stk)			16 993	14 200	
Sum aksjer vurdert til virkelig verdi			425 152	379 594	
Andeler klassifisert til virkelig verdi					
Skagerak Venture Capital 1 KS		9,7	17 172	17 172	
Skagerak Seed Capital			2 676	2 676	
Sum andeler vurdert til virkelig verdi			19 848	19 848	
Sum			445 000	399 442	

31.12.2013					KONSERN
TUSEN KRONER	Antall aksjer	Eierandel	Balanseført verdi	Anskaff. kost	
Aksjer klassifisert til virkelig verdi					
NorgesInvestor IV AS	98 750	2,1	9 712	8 256	
NorgesInvestor Oppotunities II AS	50 000	17,3	5 410	5 000	
NorgesInvestor III AS	119 597	2,0	1 410	30	
Nets AS	501 350	0,27	39 138	21 729	
Eiendoms kreditt AS	112 396	4,1	12 500	11 321	
Eksportfinans ASA	529	0,2	10 015	7 879	
VISA International a-aksjer	1 489	0	2 017	638	
VISA International c-aksjer	3 475	0	4 707	1 488	
Andre selskaper (17 stk)			996	1 079	
Sum aksjer vurdert til virkelig verdi			85 906	57 420	
Andeler klassifisert til virkelig verdi					
Skagerak Venture Capital 1 KS			12 143	14 589	
Sum andeler vurdert til virkelig verdi			12 143	14 589	
Sum			98 049	72 009	

Sparebanken Sørs datterselskaper som konsolideres i konsernregnskapet har ingen plasseringer i aksjer pr 31.12. Oversikten over er derfor lik for morbank og konsern.

Bankens investering i ventureselskap er i hovedsak en deltakelse i investeringsselskap. Selskapet utarbeider selv verddivurderinger på grunnlag av underliggende porteføljeverdi, som banken benytter ved verdsettelse.

Konsernet har kommitert seg til ytterligere innbetalinger knyttet til investeringen i Skagerak Venture Capital 1 KS og Skagerak Seed Capital. Pr. 31.12.2014 er uinnkalt kapital kr. 2 865 000 (Pr. 31.12.2013 kr.3 050 000).

Det viser til note 33; Opplysninger om nærstående parter for tilleggsopplysninger knyttet til transaksjoner med tilknyttede selskaper.

Note 24 – Eierinteresser i konsernselskaper

31.12.2014					MORBANK
TUSEN KRONER	Type virksomhet	Forretningskontor	Eierandel	Aksjekapital	Bokført verdi
Sparebanken Sør Boligkreditt AS	Kredittforetak	Kristiansand	100 %	525 000	1 245 695
Sørmegleren Holding AS	Eiendomsmegling	Kristiansand	100 %	5 728	6 983
Rettighetskompaniet AS	Forvaltning navnerettigheter	Arendal	100 %	500	2 660
AS Eiendomsvekst	Eiendomsforvaltning	Arendal	100 %	3 000	2 935
Prosjektutvikling AS	Eiendomsforvaltning	Arendal	100 %	100	-
Bankbygg AS	Eiendomsforvaltning	Bygland	51 %		191
Sum					1 258 464

31.12.2013					MORBANK
TUSEN KRONER	Type virksomhet	Forretningskontor	Eierandel	Aksjekapital	Bokført verdi
Pluss Boligkreditt AS	Kredittforetak	Kristiansand	100 %	525 000	525 000
Sum					525 000

Eierandelene tilsvarer andelen av stemmeberettiget kapital.

Det viser til note 33; Opplysninger om nærstående parter for tilleggsopplysninger knyttet til transaksjoner med datterselskap.

Note 25 – Tilknyttede selskaper

31.12.2014					MORBANK
TUSEN KRONER	Type virksomhet	Forretningskontor	Eierandel	Bokført verdi	
Arendal Brygge AS	Eiendomsforvaltning	Arendal	29 %	10 713	
Søndeled Bygg AS	Eiendomsforvaltning	Arendal	35 %	1 125	
Sum				11 838	

31.12.2013					MORBANK
TUSEN KRONER	Type virksomhet	Forretningskontor	Eierandel	Bokført verdi	
Plussmegleren Holding AS	Eiendomsmegling	Kristiansand	20 %	2 250	
Sum				2 250	

Eneste forskjell mellom morselskap og konsern er at aksjene i de tilknyttede selskapene er bokført til EK metoden i konsernregnskapet og kostmetoden i morselskapet.

Note 26 – Finansielle derivater

KONSERN

MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.2014 (1) nettopresentert	31.12.13	31.12.2013 (1) nettopresentert
Eiendeler				
Finansielle derivater	906	477	203	99
Gjeld				
Finansielle derivater	521	93	241	137

MORBANK

MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.2014 (1) nettopresentert	31.12.13	31.12.2013 (1) nettopresentert
Eiendeler				
Finansielle derivater	751	326	203	99
Gjeld				
Finansielle derivater	517	93	241	137

(1) Viser eiendeler og forpliktelser dersom banken og konsernet hadde nettoført sine finansielle derivater mot hver enkelt motpart.

Banken og konsernets motregningsrett følger alminnelig norsk lov. Banken og Sparebanken Sør Boligkreditt AS har gjennom ISDA avtaler og master agreement, adgang til å motregne annet mellomværende dersom visse hendelser inntreffer. Beløpene er ikke motregnet i balansen pr.31.12.14 eller pr.31.12.13 fordi transaksjonene som regel ikke gjøres opp på nettogrunnlag.

Note 27 – Obligasjonsgjeld og ansvarlig lånekapital

Verdipapirgjeld - konsern

MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
Obligasjoner, nominell verdi	34 748	17 728
Verdireguleringer	692	100
Påløpte renter	335	107
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	35 775	17 935

Endring i verdipapirgjeld - konsern

MILLIONER KRONER	31.12.2013	Tilført i funsjonen	Emittert	Forfalt / innløst	Andre endringer i perioden	31.12.2014
Obligasjoner, nominell verdi	17 728	19 353	7 240	-9 573		34 748
Verdireguleringer	100	365			227	692
Påløpte renter	107	240			-12	335
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	17 935	19 958	7 240	-9 573	215	35 775

Endring i ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån - morbank og konsern

MILLIONER KRONER	31.12.2013	Tilført i funksjonen	Emittert	Forfalt / innløst	Andre endringer i perioden	31.12.2014
Ansvarlig lån	400					400
Fondsobligasjoner	500	200				700
Verdireguleringer	-1	1				0
Sum ansvarlig lånekapital	899	201				1100

Verdipapirgjeld - morbank

MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
Obligasjoner, nominell verdi	17 587	9 600
Verdireguleringer	542	104
Påløpte renter	285	95
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	18 414	9 799

Endring i verdipapirgjeld - morbank

MILLIONER KRONER	31.12.2013	Tilført i funksjonen	Emittert	Forfalt / innløst	Andre endringer i perioden	31.12.2014
Obligasjoner, nominell verdi	9 600	10 328	3 990	-6 331		17 587
Verdireguleringer	104	339			99	542
Påløpte renter	95	194			-4	285
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	9 799	10 861	3 990	-6 331	95	18 414

Note 28 – Utlån og gjeld til kredittinstitusjoner

MORBANK		KONSERN	
2013	2014	MILLIONER KRONER	
			2014
			2013
		Utlån til kredittinstitusjoner	
573	1 365	Uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid	35
6	145	Med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	145
		Opptjente renter	
579	1 510	Sum utlån til kredittinstitusjoner	180
			50
		Gjeld til kredittinstitusjoner	
191	210	Uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid	210
1 836	417	Med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	404
2 027	627	Sum gjeld til kredittinstitusjoner	614
			2 027

Note 29 – Varige driftsmidler

KONSERN	Maskiner, inventar, transportmidler		Bygninger		Immaterielle eiendeler	
MILLIONER KRONER	2014	2013	2014	2013	2014	2013
Anskaffelseskost 31.12.	135	135	216	216	56	56
Anskaffelseskost tilført ved fusjon	147		407		143	
Oppskrivning ved fusjon			162			
Anskaffelseskost 01.01.	282	135	785	216	199	56
Årets tilgang	11	8	19		14	
Årets avgang	-41	-2	-226		-32	
Anskaffelseskost 31.12.	252	141	578	216	181	56
Akkumulert av- og nedskrivninger 31.12.	186	94	141	8	161	47
Bokført verdi 31.12	66	47	437	208	20	9
Ordinære avskrivninger	21	13	9	2	10	
Nedskrivninger			12			
Gevinst/tap ved salg	-2		5			

MORBANK	Maskiner, inventar, transportmidler		Bygninger		Immaterielle eiendeler	
MILLIONER KRONER	2014	2013	2014	2013	2014	2013
Anskaffelseskost 31.12.	134	134	216	216	56	56
Anskaffelseskost tilført ved fusjon	135		198		42	
Oppskrivning ved fusjon			175			
Anskaffelseskost 01.01.	269	134	589	216	98	56
Årets tilgang	10	8	18		14	
Årets avgang	-40	-2	-56		-32	
Anskaffelseskost 31.12.	239	140	551	216	80	56
Akkumulert av- og nedskrivninger 31.12.	175	93	140	8	63	47
Bokført verdi 31.12	64	47	411	208	17	9
Ordinære avskrivninger	20	13	6	2	10	
Nedskrivninger			12			
Gevinst/tap ved salg	-2		2			

Antatt økonomisk levetid harmonerer med avskrivningstiden for de enkelte grupper av driftsmidler. Driftsmidlene avskrives lineært. Konsernets bygninger ligger i bankens eget distrikt og disponeres i det alt vesentlige til bankens eget bruk.

Avskrivningssatsen for bygninger er i intervallet 2-5 %, avskrivningssatsen for maskiner, inventar, transportmidler og immaterielle eiendeler er i intervallet 10-33 %.

Banken leier eiendommer og betalte i 2014 16,4 mill. kroner (2,7 mill. kroner i 2013) i årlig leie. Normal leieperiode er 5 år med opsjon på ytterligere 5 år.

Note 30 – Innskudd fra kunder

Innskudd fra kunder fordelt på sektorer og næringer

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14	MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
7 919	23 233	Personkunder	23 233	7 919
2 271	4 278	Offentlig forvaltning	4 278	2 271
48	256	Primærnæring	256	48
1 165	2 015	Industri	2 015	1 165
1 318	2 206	Bygg og anlegg	2 206	1 318
782	1 265	Transport og kommunikasjon	1 265	782
677	931	Varehandel	931	677
49	149	Hotell og restaurant	149	49
1 708	3 417	Eiendom	3 399	1 708
974	2 382	Finansiell/forretningsmessig tjenesteyting	2 381	974
4 338	8 124	Annet/øvrige næringer	8 124	4 338
15	13	Påløpte renter	13	15
21 264	48 269	Sum innskudd fra kunder	48 250	21 264

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14	MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
9 942	40 269	Innskudd fra kunder uten avtalt løpetid	40 250	9 942
11 307	7 987	Innskudd fra kunder med avtalt løpetid	7 987	11 307
21 249	48 256	Sum innskudd fra kunder	48 237	21 249
15	13	Påløpte renter	13	15
21 264	48 269	Sum innskudd fra kunder inkl. påløpte renter	48 250	21 264

Note 31 – Annen gjeld

MORBANK			KONSERN	
2013	2014	MILLIONER KRONER	2014	2013
2	12	Leverandørgjeld	21	2
7	14	Skattetrekk	23	7
6	33	Avregningskonti	33	6
36	60	Annen gjeld	65	38
12	35	Påløpne feriepenger	40	12
18	40	Øvrige påløpte kostnader	49	18
81	194	Sum annen gjeld	231	83

Note 32 – Gjennomsnitt rentesatser

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14		31.12.14	31.12.13
		Gjeld til kredittinstitusjoner		
2,19 %	1,92 %	Gjeld til kredittinstitusjoner	1,92 %	2,19 %
		Innskudd fra kunder		
2,42 %	2,06 %	Innskudd fra kunder	2,06 %	2,42 %
		Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		
2,72 %	2,68 %	Obligasjonsgjeld flytende rente	2,25 %	2,39 %
4,53 %	4,36 %	Obligasjonsgjeld fast rente	4,32 %	4,53 %

Gjennomsnittlig rente er beregnet som veid gjennomsnitt av de faktiske rentebetingelser i pr. 31.12. definert som helårlig etterskuddsrente. Ingen gjeldsposter har særlige vilkår.

Den samlede gjeld til kredittinstitusjoner er i det alt vesentlige i norske kroner. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer er i sin helhet i norske kroner.

Note 33 – Opplysninger om nærstående parter

Sparebanken Sør har inngått i transaksjoner med nærstående parter som beskrevet i herværende note, samt note 34. Transaksjoner med datterselskap er eliminert i konsernregnskapet. Sparebanken Sør sine egenkapitalbevisiere fremkommer i note 36. Foruten lån gitt til særskilte betingelser til ansatte, er alle transaksjoner med nærstående inngått på markedsmessige vilkår. Utover de transaksjoner som identifiseres i denne note og note 34, samt eliminerte transaksjoner innenfor konsernet Sparebanken Sør er det ikke transaksjoner eller utestående av betydning med nærstående parter.

TUSEN KRONER	Konsernledelse	Styret	Kontrollkomite	Forstanderskapets leder
Lån utestående pr. 31.12.	16 666	9 197	669	2 527
Renteinntekter	287	310	27	57
Innskudd 31.12.	5 349	6 484	4 849	174
Rentekostnader	113	127	93	0

Datterselskaper	Lån	Renteinnt.	Innskudd	Rentekostn.	Renter obl	Forv. Honorar
Prosjektutvikling AS	19 736	874	15	8		
Eiendomsvekst AS	5 000		2 477	9		
Rettighetskompaniet AS			1 545	18		
Sørmegleren Holding AS	15 467	7 039	15 875	7 242		
Sparebanken Sør Boligkreditt AS	1 330 419	41 319	12 588	16 437	44 892	32 521
Sum	1 370 621	49 232	32 500	23 713	44 892	32 521

Tilkn. selskaper	Lån	Renteinnt.	Innskudd	Rentekostn.
Arendal Brygge AS	51 757	1 885	406	4
Søndeled Bygg AS			0	0
Sum	51 757	1 885	406	4

Sparebanken Sør har fraregnet lån som er overført til Pluss Boligkreditt AS. Avtalene er utformet slik at utlånene kvalifiserer til å fraregnes. Omfanget av slike fraregnede utlån er gjengitt nedenfor.

MILLIONER KRONER	31.12.2014	31.12.2013
Sparebanken Sør Boligkreditt AS	20 079	11 320

Sparebanken Sør Boligkreditt AS kjøper de fleste tjenester fra banken. Alle avtaler mellom selskapene er inngått på markedsmessige vilkår. Sparebanken Sør Boligkreditt AS har pr. 31.12.2014 en innvilget kredittramme på 5 500 mill. kroner i Sparebanken Sør. I tillegg har Sparebanken Sør Boligkreditt AS en til enhver tid tilgjengelig lånefasilitet med morbank hvor det betales en årlig kommisjon.

Note 34 – Godtgjørelse og liknende

Informasjon i denne noten gjelder status for konsernets styre, ledelse og tillitsvalgte pr.31.12.14.

Konsernledelse	Stilling	Antall egenkapitalbevis	Samlet lønn	Bonus	Naturalytelser	Periodisert pensjonskostnad	Samlet godtgjørelse	Lån
Geir Bergskaug	Adm. direktør	0	2 524	0	179	1 806	4 509	2 982
Lasse Kvinlaug	Viseadm. direktør/direktør BM	180	1 579	0	172	450	2 201	1 597
Gunnar Thomassen	Direktør personmarkedet	0	1 479	30	158	157	1 824	2 692
Rolf Søraker	Direktør konsernstab	0	1 040	30	134	113	1 317	947
Marianne Lofthus	Direktør kapitalmarked	0	1 127	86	63	208	1 484	41
Bjørn A. Friestad	Direktør risikostyring	475	1 279	0	163	208	1 650	1 593
Gry Moen	Direktør forretningsutvikling	0	1 162	30	161	227	1 580	5 127
Tellef Myrvold	Direktør fusjonssekreteriat	20	1 215	0	166	263	1 644	1 687
Sum			11 405	176	1 196	3 432	16 209	16 666

Administrerende direktør har avtale om ett års etterlønn ved pålagt fratreden før utløpet av avtalt tjenestetid.

Det er et bonussystem for alle bankens ansatte inkludert konsernets ledelse.

Styret		Antall egenkapitalbevis	Honorar	Naturalytelser	Periodisert pensjonskostnad	Samlet godtgjørelse	Lån
Stein A. Hannevik	Leder	60	2 465	181	1 249	3 895	1 426
Torstein Moland	Nestleder	0	160			160	0
Jill Akselsen	Medlem	0	108			108	0
Trond Bjørnenak	Medlem	0	108			108	0
Inger Johansen	Medlem	0	100			100	2 996
Siss June Ågedal	Medlem	0	130			130	0
Marit Kittelsen	Medlem	0	108			108	0
Erling Holm	Medlem	0	140			140	0
Bente Pedersen	Ansattevalgt	0	100			100	2 548
Per Adolf Bentsen	Ansattevalgt	0	100			100	2 227
Sum			3 519	181	1 249	4 949	9 197

		Antall	Honorar	Lån
Kontrollkomite		egenkapitalbevis		
Dag Jørgen Hveem	Leder	0	107	0
Georg Fritzman	Nestleder	0	70	0
Yngvar Aulin	Medlem	0	60	669
Sverre Irgens	Medlem (permisjon)	0	0	0
Eva Elisabeth Johnsen Holm	Varamedlem	0	48	4 641
Sum			285	5 310

		Antall	Honorar	Lån
Forstanderskapet		egenkapitalbevis		
Øystein Haga	Leder, Innskytervalgt	0	39	2 527
Carsten Akselsen	Nestleder, egenkapitalbeviser	10 250	9	0
Terje Røsnes	Innskytervalgt	600	9	1 190
Mette Vestberg Sørensen	Innskytervalgt	0	9	29
Yngvar Aulin	Innskytervalgt	0	9	669
Ståle Rysstad	Innskytervalgt	0	12	9
Per Olav Skutle	Innskytervalgt	0	7	0
Kjell Bjarne Back	Innskytervalgt	0	9	0
Tor Kim Steinsland	Innskytervalgt	0	11	1 892
Kai Magne Strat	Innskytervalgt	0	11	7 964
Linda Gjertsen	Innskytervalgt	0	9	685
Lisa Jensen	Innskytervalgt	0	9	0
Wigdis Hansen	Innskytervalgt	0	11	53
Birgitte Midgaard	Innskytervalgt	0	9	295
Øyvind Tveit	Innskytervalgt	0	18	0
Hans Otto Lund	Offentlig valgt	0	12	2 074
Atle Drøsdal	Offentlig valgt	0	2	0
Tove M. Kirkevik	Offentlig valgt	0	9	1 675
Jone Nikolai Nyborg	Offentlig valgt	0	9	0
Ernst David Kolstad	Offentlig valgt	0	9	995
Bernt Slettedal	Offentlig valgt	0	2	0
Harald Fauskanger Andersen	Offentlig valgt	0	14	2 175
Torunn Ostad	Offentlig valgt	0	9	105
Erling Laland	Offentlig valgt	0	2	1 942
Tormod Nyberg 2)	Egenkapitalbeviser	2 700	7	0
Egil Galteland	Egenkapitalbeviser	3 010	9	0
Jens Helge Hodne 3)	Egenkapitalbeviser	300	28	0
Endre Glastad 4)	Egenkapitalbeviser	91 250	0	0
Karl Moursund 5)	Egenkapitalbeviser	62 300	4	0
Tone Helene Strat 1)	Egenkapitalbeviser	0	17	650
Eirik C. Sætra 1)	Egenkapitalbeviser	0	11	1 053
Ole Martin Retterholdt 1)	Egenkapitalbeviser	0	11	669
Cheryl MacDonald 1)	Egenkapitalbeviser	0	11	3 848
Søren Seland 1)	Egenkapitalbeviser	0	11	1 706
Einar Amundsen 1)	Egenkapitalbeviser	0	9	254
Arvid Berg	Valgt av de ansatte	0	9	1 092
Jan Erling Tobiassen	Valgt av de ansatte	0	9	932
Bente Sørensen	Valgt av de ansatte	60	12	1 033
Jahn Frode Hanssen	Valgt av de ansatte	0	9	2 501
Pål Hompland	Valgt av de ansatte	0	9	2 221
Andreas Gulsrud	Valgt av de ansatte	50	7	3 237
Merete Lie Seland	Valgt av de ansatte	0	4	2 692
Anne Efstad	Valgt av de ansatte	0	9	1 606
Ellen Haugen	Valgt av de ansatte	0	9	1 513
Erik Opsal	Valgt av de ansatte	0	9	541
Birger Sløgedal	Valgt av de ansatte	0	14	2 545
Arve Askildsen	Valgt av de ansatte	0	11	1 843
Per Bø	Valgt av de ansatte	0	9	3 304
Sum			487	57 518

1) Representerer Sparebankstiftelsen Sparebanken Sør som eier 3 518 674 egenkapitalbevis, 2) Representerer Acto AS, 3) Representerer Hodcon AS, 4) Representerer Glastad Invest AS, 5) Representerer Sparebankstiftelsen DNB.

Note 35 – Pantstillelser og garantivar

MORBANK			KONSERN	
31.12.13	31.12.14	MILLIONER KRONER	31.12.14	31.12.13
		Pantstillelser		
4 188	8 731	Stillet sikkerhet i obligasjoner for trekkadgang i Norges Bank	8 731	4 188
		Garantisvar		
352	432	Betalingsgarantier	432	352
365	599	Kontraktsgarantier	599	365
0	6	Garanti for skatter	6	0
46	102	Annet garantisvar	102	46
764	1 139	Sum garantisvar	1 139	764

Note 36 – Egenkapitalbevis, eierandelskapital og foreslått utbytte

De 20 største egenkapitalbevisene pr. 31.12.2014

NAVN	ANTALL EKB	ANDEL AV EKB-KAP. %	NAVN	ANTALL EKB	ANDEL AV EKB-KAP. %
Sparebankstiftelsen					
1. Sparebanken Sør	3 518 674	73,79	11. MP Pensjon PK	26 900	0,56
2. Parento AS	124 150	2,60	12. Spareskillingsbanken	26 600	0,56
3. Glastad Invest AS	91 250	1,91	13. Allumgården	25 179	0,53
4. Verdipapirforndet BKA	66 460	1,39	14. Birkenes Sparebank	20 000	0,42
5. Sparebankstiftelsen DNB	62 300	1,31	15. Flekkefjord Sparebank	15 800	0,33
6. Brøvig Holdig AS	34 800	0,73	16. Albert Alf	15 120	0,32
7. Harald Espedal AS	34 542	0,72	17. Apriori Holding AS	13 900	0,29
8. Varodd AS	32 800	0,69	18. Strømme Leif Eiendom	13 400	0,28
9. Gumpen B eiendom AS	32 350	0,68	19. Lund Hans Arvid	12 500	0,26
10. Sparebanken Sør	31 600	0,66	20. Spectatio Invest	11 900	0,25
Totalt - 10 største eierne	4 028 926	84,49	Totalt - 20 største eierne	4 210 225	88,28

Pr. 31.12.2014 utgjorde eierandelskapitalen 476 867 400 kroner, fordelt på 4 768 674 egenkapitalbevis, pålydende 100 kroner.

Foreslått, ikke vedtatt utbytte

	MORBANK	
	2014	2013
Totalt foreslått utbytte	47,7 mill. kroner	12,5 mill. kroner
Foreslått utbytte pr. egenkapitalbevis	kr. 10,0 pr. bevis	kr. 10,0 pr. bevis
Antall egenkapitalbevis	4 768 674	1 250 000

Eierandelskapital og resultat pr. egenkapitalbevis

Antall egenkapital bevis	Pålydende pr. bevis	Eierandels kapital (1)	Overkurs fond (1)	Eierbrøk 01.01 (2)	Resultat for regnskapsår et morbank (1,2)	Resultat morbank pr. egenkapitalbevis	Resultat for regnskapsår et konsern (1,2)	Resultat konsern pr. egenkapitalbevis
4 768 674	100	477	242	14,1%	411	12,2	685	20,3

Antall egenkapital bevis	Pålydende pr. bevis	Eierandels kapital (1)	Overkurs fond (1)	Eierbrøk 01.01	Resultat for regnskapsår et morbank (1)	Resultat morbank pr. egenkapitalbevis	Resultat for regnskapsår et konsern (1,2)	Resultat konsern pr. egenkapitalbevis
1 250 000	100	125	34	7,5%	172	10,3	302	18,1

1. Tall i hele mill. kroner
2. Eierbrøken er justert 01.01.2014 som følge av inntektsføring av negativ goodwill som også er disponert direkte mot utjevningsfondet. Av denne grunn er også negativ goodwill holdt utenfor i resultat for regnskapsåret og resultat pr. egenkapitalbevis.

Resultat pr. egenkapitalbevis er beregnet som forholdet mellom årets resultat som tilfaller eierne av egenkapitalbevis iht. egenkapitalbevisbrøken i morselskapet 01.01 og antall utstedte egenkapitalbevis ved utgangen av året.

Eierandelen som eierkapitalen representerer pr. 01.01.2015 er på 13,5 prosent. Pr. 31.12.2013 var den 7,13 og for den sammensluttede banken (jf. Note om virksomhetssammenslutning) var den 14,1 prosent 01.01.2014.

Egenkapitalbevis eiet av administrerende direktør, ledende ansatte, medlemmer av styret, medlemmer av forstanderskapet og kontrollkomiteen og deres personlige nærstående definert etter regnskapsloven § 7-26 og tilleggsforskrift § 8-20 er opplyst i note 34.

Sparebanken Sør eier 31 600 egne egenkapitalbevis pr. 31.12.2014.

Note 37 – Virksomhetssammenslutning

Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør ble fusjonert 1. januar 2014. Sparebanken Pluss er overtakende bank i fusjonen og har endret navn til Sparebanken Sør. Regnskapsmessig er fusjonen behandlet etter oppkjøpsmetoden i samsvar med IFRS 3. Banken har sitt hovedkontor i Kristiansand.

12. mars 2013 vedtok styrene i bankene en intensjonsavtale om sammenslåing. Den 15. mai 2013 ble fusjonsplanen vedtatt av styrene i bankene og fusjonen ble endelig vedtatt i bankenes Forstanderskap 20. juni 2013. Den 17. desember 2013 besluttet styrene i de to bankene gjennomføring av fusjonen pr. 1. januar 2014 etter at det var gitt tillatelse til dette av Finanstilsynet og Finansdepartementet. I den endelige fusjonsplanen ble bytteforholdet angitt, og det ble besluttet en kapitalforhøyelse i Sparebanken Pluss på 3 518 674 nye egenkapitalbevis som skulle utgjøre vederlag i fusjonen til egenkapitalbevisene i Sparebanken Sør.

Virkelig verdi av de 3 518 674 egenkapitalbevisene som er utstedt som vederlag til egenkapitalbevisene i Sparebanken Sør er satt til 140 kroner pr. egenkapitalbevis. Verdien fremkommer som siste omsetningskurs før fusjonen ble gjennomført 01.01.2014 justert for at vederlagsbevisene ikke hadde rett til utbytte for 2013. I tillegg er utbytte vedtatt til egenkapitalbevisene i «gamle» Sparebanken Sør behandlet som et kontantvederlag.

Sparebankens Grunnfond føres opp til andel av nettoeiendeler i henhold til oppkjøpsanalysen. Negativ goodwill beregnes og betegnes som differansen mellom virkelig verdi av utstedte egenkapitalbevis og deres andel av nettoeiendeler på oppkjøpstidspunktet. I tabellen nedenfor vises vederlaget, virkelig verdi av eiendeler og gjeld fra Sparebanken Sør, samt beregning av negativ goodwill på virkningstidspunktet.

Det er gjort justeringer i oppkjøpsanalysen knyttet til postene utlån og eierinteresser i konsernselskaper i løpet av 2014. Det er i tillegg gjort justeringer knyttet til vederlaget. Effekten på nettoeiendeler er negativ med 61 mill. kroner i morbank og 22 mill. kroner i konsernet.

Vederlag	Antall	Verdi pr. egenkapitalbevis	Vederlag mill. kroner
Egenkapitalinstrumenter (3 518 674 ordinære egenkapitalbevis)	3 518 674	140,0	493
Utbytte / kontantvederlag til egenkapitalbevisene			30
Sum vederlag			522

Balanseført beløp av identifiserbare eiendeler og forpliktelser	MORBANK	KONSERN
Kontanter og fordringer på sentralbanker	381	381
Utlån og fordringer på kredittinstitusjoner	1 485	285
Brutto utlån til kunder	28 144	39 885
Avsetninger for tap	-472	-478
Overtatte eiendeler	2	2
Obligasjoner og sertifikater	8 464	6 445
Aksjer	536	536
Finansielle derivater	363	400
Eierinteresser i konsernselskaper	757	
Immaterielle eiendeler	4	7
Utsatt skattefordel	24	11
Varige driftsmidler	266	448
Andre eiendeler	34	55
Gjeld til kredittinstitusjon	-2 630	-1 465
Innskudd fra kunder	-22 492	-22 476
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-10 861	-19 958
Finansielle derivater	-61	-66
Annen gjeld	-106	-137
Forpliktelser ved periodeskatt	-64	-111
Avsetning for forpliktelser	-38	-34
Fondsobligasjonslån	-201	-201
Nettoeiendeler	3 532	3 532
Sparebankens grunnfond (eierbrøk 79,54)	2 809	2 809
Eierandelskapitalen sin andel av identifiserbare nettoeiendeler (eierbrøk 20,46)	723	723
Sum vederlag	522	522
Negativ goodwill (vederlag - verdijustert eierandelskapital)	-200	-200

Negativ goodwill på 200 mill. kroner er inntektsført i sin helhet i resultatregnskapet i 1. kvartal 2014 og er overført til bankens utjevningssfond for å hindre utvanning av egenkapitalbrøken. Ved beregning av netto eiendeler som inngår i fusjonen, er utbytte for 2013 (utbetalt til egenkapitalbeviserne i overdragende selskap) og avsatte gaver holdt utenfor. Dette kunne inngått som en del av vederlaget ved fusjonen da det er gått til eierne av banken på fusjonstidspunktet.

Dersom fusjonen hadde vært gjennomført med virkning fra 1. januar 2013 ville resultatregnskapet vist Netto renteinntekter på 1 018 mill. kroner (morbank) og 1 443 mill. kroner (konsern). Årsresultatet ville vært 711 mill. kroner (morbank) og 973 mill. kroner (konsern).

Egenkapitalbrøken i den sammensluttende banken er på 14,1 %. Denne utgjorde hhv. 7,1 % i Sparebanken Pluss og 20,5 % i Sparebanken Sør før fusjonen ble gjennomført.

Note 38 – Hendelser etter balansedagen og betingede utfall

Det er ikke oppstått noen hendelser av vesentlig betydning for regnskapet etter balansedagen.

Eierstyring og selskapsledelse

Sparebanken Sør og Sparebanken Pluss fusjonerte med virkning fra 1. januar 2014. Sparebanken Pluss var den overtakende sparebanken og navnet på den nye banken er Sparebanken Sør. Bankens organisasjonsnummer er 937 894 538. Hovedkontoret og forretningsadressen for den fusjonerte banken er i Kristiansand. Hovedkontor for personmarkedsavdelingen og deler av fellesfunksjoner er lokalisert i Arendal.

Denne redegjørelsen tar utgangspunkt i NUES (Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse) og Oslo Børs krav om å følge eller forklare avvik fra denne.

Selskapets intensjon med dette dokumentet er:

- Klargjøre rollefordelingen mellom bankens styrende organer og daglig ledelse
- Optimalisere selskapets verdier i et langsiktig perspektiv
- Lik og sikker tilgang til pålitelig og tidsriktig informasjon om selskapets virksomhet
- Lik behandling av egenkapitalbeviserne

Prinsippene for eierstyring og selskapsledelse er konkretisert i ulike styringsdokumenter for Sparebanken Sørs virksomhet. Dette omfatter blant annet bankens vedtekter, strategier, styreinstruks, instruks for arbeidende styreleder og adm. direktør, rammeverk for styring og kontroll, etiske retningslinjer og rutiner for egenhandel.

De avvikene fra NUES anbefaling som kommenteres i dette dokumentet er alle godkjent av Finanstilsynet i forbindelse med tillatelse til fusjonen mellom Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør.

REDEGJØRELSE FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Redegjørelsen tar utgangspunkt i NUES anbefaling og bygger på «følg eller forklar»-prinsippet.

Verdigrunnlag

Bankens verdigrunnlag og retningslinjer for etikk og samfunnsansvar har stor betydning for omverdenens vurdering av selskapet. Det er enda viktigere at handlinger som selskapet og hver enkelt ansatt gjør, oppleves som at verdigrunnlag og retningslinjer etterleves.

Samfunnsansvar

Sparebanken Sør ønsker å være en ansvarlig og entusiastisk bidragsyter til samfunnet. Våre forretningsmål kan ikke nås uten at vi handler i forståelse med det samfunnet vi er en del av.

Ved å være en samfunnsbyggende aktør, bidrar vi til en bærekraftig nærings- og samfunnsutvikling gjennom å skape verdier for landsdelen. Banken støtter også prosjekter innenfor kultur, idrett og andre områder som bidrar positivt i våre lokalsamfunn. I tillegg til tradisjonell sponing av lag og foreninger, viderefører vi som selvstendig sparebank vår felles, sterke tradisjon med å gi pengegaver til allmenntilretteleggende formål.

Etiske retningslinjer

Styret i Sparebanken Sør har vedtatt eget «Etikkdokument».

Som basis for sin virksomhet, skal banken legge til grunn strenge krav til redelighet og god forretningsetikk. Banken legger derfor til grunn at ansatte skal ha høy grad av integritet, og holdninger i samsvar med bankens etiske retningslinjer.

Bankens etiske retningslinjer omfatter så vel tillitsmenn som ansatte, og gir føringer knyttet til kundepleie, gaver, taushetsplikt, deltakelse i annen næringsvirksomhet og transaksjoner med nærstående. Retningslinjene omfatter også informasjonsplikt for ansatte ved brudd på interne retningslinjer, lover og forskrifter. Det er beskrevet fremgangsmåte for hvordan slik informasjon/varsling skal gis.

Det er et mål at rådgivere i Sparebanken Sør skal være autorisert i nødvendige autorisasjonsordninger. Gjennom denne autorisasjonen er hver enkelt prøvd i teoretisk og praktisk kunnskap om etisk teori og dilemmaer. Det er bankens intensjon at de etiske retningslinjer skal gjennomgås av leder med alle ansatte minimum en gang pr. år.

Tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering

Sparebanken Sør er underlagt myndighetenes antihvitvaskingsregelverk som skal bidra til å bekjempe hvitvasking og terrorfinansiering. I dette inngår både et automatisk varslingssystem av mistenkelige transaksjoner og et ansvar for hver enkelt ansatt til å innrapportere enkeltsaker evt. gjennomføre forsterket kundekontroll. Banken har vedtatte rutiner for dette området og gjennomfører kontinuerlig opplæring av ansatte, spesielt i kundeoppløsning.

Miljømessige forhold

Sparebanken Sør tar hensyn til klimautfordringene. Det å verne om miljøet blir stadig viktigere, og vi ønsker å gjøre vårt for å bidra.

Sparebanken Sør har definert arbeid med intern miljøeffektivitet som et prioritert område innen bankens klimaarbeid.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

VIRKSOMHETEN

Sparebanken Sør er en sammenslutning av Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør med virkning fra 1. januar 2014. Bankvirksomheten i de fusjonerte bankene spores tilbake til etablering i 1824.

Sparebanken Sør har til formål å fremme sparing ved å ta i mot innskudd fra en ubestemt krets av innskyttere og å forvalte på en trygg måte de midler den får over i samsvar med de lovregler som til enhver tid gjelder for sparebanker.

Sparebanken Sør kan utføre alle vanlige bankforretninger og banktjenester, samt tilby investeringstjenester i samsvar med de til enhver tid gjeldende regler.

Se vedtektene på bankens hjemmeside www.sor.no.

Mål og hovedstrategier

Sparebanken Sør har en strategi for høy verdiskaping for å skape vekst og utvikling i landsdelen - herunder bidra med gode råd, nærhet til markedet, ledende regional markedsposisjon, lokal beslutningskraft, konkurransedyktige produkter, motiverte medarbeidere og kostnadseffektive prosesser. Det er et mål å skape et nytt finansielt senter i landsdelen med løfteevne, risikospredning, konkurransekraft og lønnsomhet.

Bankens strategiske posisjon skal nås gjennom kundeorientering, basert på relasjonsbygging, kompetanse, finansiell rådgivning og kryss-salg, og på den måten bygge omdømme, sikre lønnsomhet og skape lojale kunder.

Sparebanken Sør har Agder som sin markeds-base. I tillegg skal banken styrke sin posisjon i KNIF-segmentet (Kristen-Norges Innkjøpsfelleskap) og i Telemark, både på PM og BM. Ekspansjonen på KNIF og i Telemark gir vekstmuligheter og risikospredning. Veksten skal være kontrollert og basert på lønnsomhet og lav risiko.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

SELSKAPSKAPITAL OG UTBYTTE

Selskapskapital

Sparebanken Sørs kapital er sammensatt ut fra flere hensyn. De viktigste er konsernets størrelse, et stabilt marked for langsiktig finansiering og bankens målsettinger i et langsiktig strategisk perspektiv. Gjennom årlig evaluering av styring og kontroll, herunder kapitalbehovsvurderinger (ICAAP), har konsernet sterk fokus på at kapitalen er tilpasset mål, strategier og risikoprofil. Kapitalsituasjonen følges kontinuerlig gjennom året med interne beregninger og rapporteringer.

Utbytte

Den risikjusterte avkastningen forutsettes å være høy og konkurransedyktig i markedet. Egenkapitalbeveiseiernes matematiske andel av resultatet fordeles mellom kontantutbytte og utjevningfond.

Bankens egenkapitalutvikling, soliditet, likviditetssituasjon og markedsmessige tilpasning vektlegges for kontantutbytets størrelse og andel av resultatet.

Styresfullmakter

Bankens vedtekter har ikke bestemmelser om kjøp av egne egenkapitalbevis. Vedtak om dette må behandles og vedtas i Forstanderskapet, som kan gi fullmakt til styret. Slike vedtak/fullmakter bygger ellers på Finansieringsvirksomhetsloven og prinsippene i Allmennaksjeloven.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

LIKEBEHANDLING AV AKSJE-EIERE OG TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE

Sparebanken Sør ønsker å videreføre det gjensidig gode tillitsforhold som er opparbeidet mellom de to fusjonerte bankene og de viktigste interessegruppene inn i den nye banken. Banken vil derfor legge stor vekt på åpenhet i forhold til både de som skaffer banken egenkapital og finansiering, og de som har relasjoner til banken på annen måte.

Sparebanken Sør har en egenkapitalbevisklasse og alle egenkapitalbeveiseiere likebehandles. Banken forholder seg til finansieringsvirksomhetslovens regler for eier- og stemmerettsbegrensninger så langt bestemmelsene gjelder for sparebank med egenkapitalbevis. Eksisterende egenkapitalbevis har fortrinnsrett ved egenkapitalforhøyelser med mindre særskilte forhold tilsier at dette fravikes. Fravikelse vil i så fall bli begrunnet og begrunnelsen vil bli offentliggjort i børsmedling.

Dersom banken har transaksjoner i egne egenkapitalbevis, foretas disse på børs.

Dersom det skulle forekomme ikke uvesentlige transaksjoner mellom Sparebanken Sør-konsernet og egenkapitalbeveiseiere, styremedlemmer, ledende ansatte eller nærstående av disse, skal styret sørge for at det foreligger verdivurdering fra uavhengig tredjepart.

Banken er bundet av Børsens regler for rapportering av finansiell og annen informasjon til markedet.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

FRI OMSETTELIGHET

Sparebanken Sørs egenkapitalbevis er notert på Oslo Børs, og er fritt omsettelige.

Enestebegrensninger lovmessigekrav som for tiden fastsetter at erverv av kvalifisert andel av eierandelskapitalen, på 10 prosent eller mer, krever samtykke fra Finansdepartementet.

Børsnoteringen sikrer at banken forholder seg til de markedsvilkår som til enhver tid gjelder i egenkapitalmarkedet.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

FORSTANDERSKAPET

En sparebank er i utgangspunktet en selveid institusjon og styringsstrukturen og sammensetningen av styringsorganene skiller seg fra aksjeselskaper, jfr. sparebanklovens § 7 om hvilke organer en sparebank skal ha. Sparebanken Sør etterlever bestemmelsene i sparebankloven. Dette antas å ligge innenfor anbefalingens formulering «så langt den passer, for sparebanker med noterte egenkapitalbevis».

Bankens øverste organ er Forstanderskapet som skal se til at banken virker etter sitt formål i samsvar med lover, vedtekter og forstanderskapets vedtak. Det er gjort vesentlige overgangsordninger i Forstanderskapets sammensetning de første to årene som en del av fusjonsavtalen. Dette framgår av bankens vedtekter. Forstanderskapet er fram til 31. des. 2015 sammensatt på følgende måte;

- 14 representanter fra innskyterne
- 9 representanter fra det offentlige
- 12 representanter fra egenkapitalbevisiere
- 13 representanter fra de ansatte

Ved sammensetning av forstanderskapet i den sammensluttede banken skal det tilstrebes lik fordeling mellom representanter fra gamle Pluss og gamle Sør.

Fra og med 2016 vil Forstanderskapet bestå av 28 medlemmer. 12 representanter for innskyterne, 3 representanter fra det offentlige, 6 representanter fra egenkapitalbevisiere og 7 representanter fra de ansatte. Det er vedtatt ordninger som sikrer en geografisk spredning i representasjon fra de to bankenes markedsområder.

Innkalling til Forstanderskapets møter, sendes ut med minst 21 dagers varsel. Forstanderskapet treffer ikke beslutninger i andre saker enn de som bestemt er angitt i innkallingen.

Styret, valgkomite og revisor møter i Forstanderskapet.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

VALGKOMITEER

I h.t. bankens vedtekter velges 4 valgkomiteer;

- En valgkomite på 8 medlemmer velges blant forstanderskapets medlemmer og skal ha representanter fra alle grupperinger som er representert i Forstanderskapet.
- En valgkomite på 4 medlemmer velges av de innskytervalgte medlemmer av Forstanderskapet.
- En valgkomite på 4 medlemmer velges av de egenkapitalbevisvalgte medlemmer av Forstanderskapet.
- Det oppnevnes en valgkomite for ansattes valg bestående av 6 medlemmer, hvorav 2 ansatte fra hver av de fusjonerte bankene og 2 medlemmer som

representerer de to bankenes ledelse. Valgkomiteen skal ha en veiledende funksjon i forhold til de valg som ansatte skal gjennomføre til Forstanderskapet i den fusjonerte banken.

Det er i vedtektene omtalt overgangsordninger vedr. sammensetningen av valgkomiteene fram til 31/12-15. Medlemmer av de ulike valgkomiteer ligger på bankens hjemmeside www.sor.no.

Valgkomiteens arbeid

Forstanderskapets valgkomitee forbereder valg av leder og nestleder i forstanderskapet, leder, nestleder, øvrige medlemmer og varamedlemmer til styret eksklusive de ansattes representanter. Likeså valg av leder, nestleder, medlemmer og varamedlemmer av kontrollkomiteen, samt valg av leder, medlemmer og varamedlemmer av valgkomiteen.

Forstanderskapets, innskytervalgte, egenkapitalbevisvalgte og ansattes valgkomiteers innstillinger, skal begrunnes.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

STYRET, SAMMENSETNING OG UAVHENGIGHET

Styrets sammensetning framgår av bankens vedtekter § 5-1. Fram til 31/12-15 består styret av 10 medlemmer valgt av Forstanderskapet, inkl. to medlemmer valgt blant de ansatte.

F.o.m. 2015 vil styret bestå av 7-9 medlemmer, hvorav minst to fra Vest-Agder, minst to fra Aust-Agder og minst ett fra Telemark. I tillegg velges to medlemmer blant de ansatte.

Det er vedtatt at representasjonen fra de fusjonerte bankene skal være balansert også i en periode på 4 år etter overgangsperioden.

Styremedlemmene velges for 2 år.

Sammensetningen av styret er basert på kompetanse, kapasitet og mangfold, og basert på bankens vedtekter mht. geografisk fordeling.

Styrets uavhengighet

Ingen i bankens daglige ledelse er medlem av styret.

Styreleder, tidligere administrerende direktør i Sparebanken Pluss, er for en periode på 2 år valgt som arbeidende styreleder.

Styremedlemmers uavhengighet

Med unntak av styreleder er alle Forstanderskapsvalgte styremedlemmer uavhengig av ledende ansatte. Styremedlemmene er også uavhengige av vesentlige forretningsforbindelser.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

STYRETS ARBEID

Styret leder bankens virksomhet og styrearbeidet følger en fastsatt årsplan og styreinstruks. Styret er ansvarlig for at de midler banken rår over forvaltes på en trygg og hensiktsmessig måte. Styret skal sørge for en tilfredsstillende organisering av bankens virksomhet og har plikt til å påse at bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Styret skal påse at banken har god internkontroll for oppfyllelse av de bestemmelser som gjelder for virksomheten.

Styret gjennomfører årlig en egenvurdering.

Revisjonsutvalg

Revisjonsutvalget har egen instruks vedtatt av styret. Utvalget er et forberedende og rådgivende utvalg for styret for å styrke arbeidet med finansiell rapportering og internkontroll. Minst ett av utvalgets medlemmer skal ha kvalifikasjoner innen regnskap eller revisjon.

Revisjonsutvalget forbereder styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen, overvåker systemene for intern kontroll og risikostyring, har løpende kontakt med bankens valgte revisor, samt vurderer og overvåker revisors uavhengighet.

Styret velger 4 medlemmer til utvalget blant styrets medlemmer. Styreleder er valgt til leder av Revisjonsutvalget.

Flertallet i utvalget er i h.h.t. NUES anbefaling uavhengig av virksomheten.

Risikoutvalg

Risikoutvalget har egen instruks vedtatt av styret. Risikoutvalget er et forberedende og rådgivende utvalg for styret og skal bidra til at risiko- og kapitalstyringen i konsernet støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og samtidig sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Risikoutvalget skal overvåke den samlede risiko og vurdere om konsernets styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivået og omfanget av virksomheten.

Styret velger 4 medlemmer til utvalget blant styrets medlemmer. Styreleder er valgt til leder av Risikoutvalget.

Flertallet i utvalget er i h.h.t. NUES anbefaling uavhengig av virksomheten.

Godtgjørelsesutvalg

Godtgjørelsesutvalget har egen instruks vedtatt av styret. Godtgjørelsesutvalget skal medvirke til at banken når sine målsettinger og fremme god styring og kontroll med bankens risiko, herunder sørge for godtgjørelsesordninger som ikke oppmuntrer til å ta høy risiko. Utvalget skal også bidra til samsvar mellom bankens overordnede mål, risikotoleranse og langsiktige interesser.

Utvalget forbereder alle saker om godtgjørelsesordninger for styret. Utvalget skal støtte styrets arbeid med å fastsette

og sørge for at banken til enhver tid har og praktiserer retningslinjene og rammene for godtgjørelsesordninger.

Banken har opprettet godtgjørelsesutvalg på 4 styre medlemmer. Styreleder er valgt til leder av Godtgjørelsesutvalget.

I henhold til NUES anbefaling bør et slikt utvalg bestå av styremedlemmer som er uavhengige av ledende ansatte. I og med at styreleder er arbeidende styreleder og tidligere ansatt, rapporteres et avvik fra anbefalingen.

Avvik fra anbefalingen: Som et ledd i fusjonsavtalens intensjon om balanse og parallellitet mellom bankene, er arbeidende styreleder valgt til leder av Godtgjørelsesutvalget. Dette er godkjent av Finansdepartementet.

RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

Banken har etablert egen risikostyringskomité og egen divisjon for risikostyring og kontroll. I henhold til lov og forskrift, samt internt vedtatte styrings-, kontroll- og rapporteringsrutiner er det klare ansvarsdelinger mellom ulike organer i banken. Sentrale organer er forstanderskap, kontrollkomite, styret, ekstern revisjon, internrevisjon, konsernledelse, risikostyringskomite.

Kontrollkomite

Kontrollkomiteen har 4 medlemmer, er uavhengig av styret og administrasjonen og velges av Forstanderskapet annet hvert år. Et medlem av komiteen skal tilfredsstillende de krav som stilles til dommere etter lov av 13. aug. 1915 nr. 5. Kontrollkomiteen skal, på vegne av Forstanderskapet, føre tilsyn med at bankens virksomhet utøves i samsvar med lover, forskrifter og instruks gitt av Forstanderskapet.

Komiteen skal se til at selskapet har betryggende styringssystemer og interne kontrollordninger.

Internrevisjon

Bankens internrevisor er underlagt styret og avgir årlig en rapport til styret om gjennomførte revisjonsprosjekter. Internrevisor skal på vegne av styret påse at det er etablert og gjennomført en tilstrekkelig og effektiv intern kontroll og risikostyring. Det er utarbeidet egen instruks for intern revisjonssjef. Styret godkjenner hvert år internrevisjonens årsplan og ressursbehov. Internrevisor er sekretær for Kontrollkomiteen, og kan delta som observatør i styrets møter.

Internkontroll

Banken er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Banken har etablert egen compliance funksjon som er ivarettatt av divisjon Risikostyring, organisert uavhengig av forretningsenhetene. Compliance funksjonen sikrer den praktiske gjennomføringen av bankens internkontroll. Internkontrollen omfatter hele bankens virksomhet.

Risikostyring og kapitaldekning

God risiko- og kapitalstyring står sentralt i Sparebanken Sørs langsiktige verdiskapning. Bankens overordnede mål følger av det strategiske forretningsgrunnlaget. Avkastningsmålet er styrende for bankens aktiviteter og konkretisering av delmål. Fokus settes på å sikre bankens kortsiktige og langsiktige konkurransevne. Sparebanken Sørs markeds- og forretningsmessige mål balanseres mot bankens risikoevne og -vilje. Risiko- og kapitalvurderinger er en integrert del av bankens strategiske og forretningsmessige prosesser.

Styret har vedtatt retningslinjer for bankens kapitalvurdering. Det gjennomføres årlig en prosess knyttet til bankens risiko og kapitalbehov (ICAAP). Styret påser dermed at banken har kapital som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og bankens virksomhet, og sørger for at banken er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Denne bygger på krav fastsatt av myndighetene, samt bankens egne vurderinger.

Banken er underlagt Finanstilsynets regler for "Minstekrav til kapitaldekning og regler om store engasjementer med enkeltkunder i forhold til ansvarlig kapital".

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

GODTGJØRELSE TIL STYRET

Styreonoraret fastsettes av Forstanderskapet etter innstilling fra valgkomiteen. Honorarenes størrelse reflekterer styrets ansvar, kompetanse, tidsbruk og virksomhetens kompleksitet. Medlemmer av revisjonsutvalg mottar særskilt godtgjøring.

Styreleder er i en periode på to år fram til 31/12-15, arbeidende styreleder og honoreres tilsvarende som det han ville mottatt som administrerende direktør i Sparebanken Pluss.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

GODTGJØRELSE TIL LEDENDE ANSATTE

Godtgjørelse til administrerende direktør fastsettes av styret. Godtgjørelse til direktører i konsernledelsen fastsettes av administrerende direktør etter retningslinjer vedtatt av styret etter anbefaling fra Godtgjørelsesutvalget. Godtgjørelse til intern revisjonssjef, fastsettes av styret etter forslag fra Godtgjørelsesutvalget. Ingen av direktørene har resultatbasert avlønning utover å delta i bankens ordinære bonusprogram som omfatter alle ansatte i banken. Intern revisjonssjef har ikke resultatbasert avlønning og deltar heller ikke i bankens ordinære bonusprogram.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Banken skal ha en åpen og aktiv dialog med alle interessenter. Det er bankens intensjon at kunder, egenkapitalbeveiere, långivere (finansmarkedsaktører) og offentlige myndigheter skal ha samtidig tilgang til korrekt, tydelig, relevant og utfyllende informasjon om bankens strategier og finansielle mål, økonomiske utvikling og finansielle stilling.

Informasjon til markedet formidles gjennom kvartalsvise børs- og pressemeldinger, eget Investor Relations-område på bankens hjemmeside samt regnskapsrapporter.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

SELSKAPSOVERTAKELSE

Sparebanken Sør er en selveiende institusjon som ikke kan bli overtatt av andre gjennom oppkjøp. Eierstrukturen er lovregulert og ingen kan eie mer enn ti prosent av bankens eierandelskapital. Ved erverv utover dette må det søkes tillatelse fra Finanstilsynet.

Sparebankstiftelsen Sparebanken Sør har en eierandel på 73,8 % av egenkapitalbevisene i den fusjonerte banken.

Lovpålagte eierbegrensninger antas å ligge innenfor anbefalingens formulering «så langt den passer, for sparebanker med noterte egenkapitalbevis».

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

EKSTERN REVISOR

Ekstern revisor velges av Forstanderskapet og avgir årlig revisjonsberetning i forbindelse med behandlingen av årsregnskapet. Eksternrevisor deltar i styremøtet som behandler endelig årsregnskap. Ellers deltar ekstern revisor i møter med Revisjonsutvalget og har ett årlig møte med styret uten at administrasjonen er til stede. Eksternrevisors godtgjørelse behandles i Forstanderskapet når årsregnskapet behandles. Forholdet til ekstern revisor er dessuten regulert i et eget engasjementsbrev, som bl.a. omhandler partenes ansvar.

Revisjonsutvalget skal overvåke revisors uavhengighet, herunder hvilke evt. andre tjenester som er levert av revisor.

Avvik fra anbefalingen: Ingen avvik.

Erklæring fra styret og daglig leder

Erklæring i henhold til Verdipapirhandellovens § 5-5

Styret og administrerende direktør i Sparebanken Sør bekrefter at bankens og konsernets årsregnskap for 2014 er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder, og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av selskapets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet.

Videre bekreftes det at årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til banken og konsernet, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer banken og konsernet står overfor.

Kristiansand, 31. desember 2014 / 3. mars 2015

 Stein A. Hannevik
Styrets leder

 Torstein Moland
Styrets nestleder

 Trond Bjørnenak

 Inger Johansen

 Siss Ågedal

 Jill Akselsen

 Marit Kittilsen
Marit Kittilsen

 Erling Holm
Erling Holm

 Bente Pedersen
Bente Pedersen

 Per Adolf Bentsen
Per Adolf Bentsen

 Geir Bergskaug
Adm. direktør

Revisjonsberetning for 2014

Til forstanderskapet i Sparebanken Sør

Revisors beretning

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Sparebanken Sør som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2014, resultatregnskap, utvidet resultatregnskap, endringer i egenkapital og kontantstrømpstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapet og konsernet Sparebanken Sørs finansielle stilling per 31. desember 2014 og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Revisjonsberetning for 2014

Revisors beretning - 2014 - Sparebanken Sør, side 2

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om styrets beretning og om redegjørelser om eierstyring og selskapsledelse og samfunnsansvar

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i styrets beretning og i redegjørelsene om eierstyring og selskapsledelse og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 "Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon" mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokførings praksis i Norge.

Kristiansand, 3. mars 2015
PricewaterhouseCoopers AS

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Reidar H.', is written over a horizontal dashed line.

Reidar Henriksen
Statsautorisert revisor

Kontrollkomiteens årsmelding for 2014

Til Forstanderskapet i Sparebanken Sør

KONTROLLKOMITEENS ÅRSMELDING FOR 2014

Kontrollkomiteen har i henhold til gjeldende instruks ført tilsyn med at virksomheten i Sparebanken Sør er drevet i samsvar med sparebanklovens bestemmelser, bankens vedtekter, forstanderskapets vedtak og andre gjeldende bestemmelser.

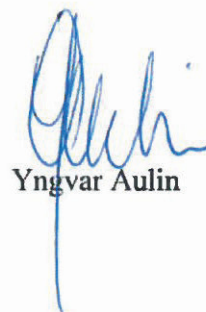
Kontrollkomiteen har gjennomgått bankens årsregnskap, årsberetning og revisors beretning og tilrår at det utarbeidede årsregnskapet fastsettes som bankens regnskap for 2014.

Kontrollkomiteen finner styrets vurdering av bankens økonomiske stilling dekkende.

Arendal, 3. mars 2015

Dag Jørgen Hveem

Georg Fritzman

Yngvar Aulin

Sverre Irgens

Konsernledelsen

Geir Bergskaug (1960)

Administrerende direktør fra 1. januar 2014. Tidligere administrerende direktør i «gamle» Sparebanken Sør fra 1. november 2010. Arbeidet i Gjensidige som direktør og konserndirektør (1999-2010), styreleder i Gjensidige Bank (2008-2010), banksjef/direktør i DnB NOR (1988-1999). Utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole. Tilleggsutdannelse fra Harvard Business School i Boston - GMP, INSEAD Fontainebleau Frankrike - MBA.

Lasse Kvinlaug (1961)

Viseadministrerende direktør fra 1. januar 2014 og leder for bedriftsmarkedet. Utdannet siviløkonom. Tidligere arbeidet i Sparebanken Pluss som viseadministrerende direktør, direktør og banksjef (1997-2013). Erfaring også fra Sparebanken NOR / Sparebanken ABC (1987-1997), som ass. banksjef med ansvar for bedriftsmarkedet i Kristiansand. Finans- og økonomikonsulent i Statoil (1984-87).

Marianne Lofthus (1961)

Direktør kapitalmarked fra 1. januar 2014 og daglig leder i Sparebanken Sør Boligkreditt. Var finanssjef i Sparebanken Pluss (2003 - 2013) og har mange års erfaring fra finansvirksomhet i Sparebanken Pluss, Norsk Hydro og Sparebanken NOR. Utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole.

Gunnar P. Thomassen (1965)

Direktør personmarkedsdivisjonen fra 1. januar 2014. Tidligere arbeidet i Sparebanken Sør som direktør, regiondirektør og banksjef (1999-2013). Erfaring også fra Ernst & Young Management Consulting og Industrifondet/ SND. Utdannet sivilingeniør fra NTH, linje for industriell økonomi.

Konsernledelsen

Rolf H. Søraker (1960)

Direktør konsernstab fra 1. januar 2014. Var også direktør konsernstab i «gamle» Sparebanken Sør fra (2009 – 2013) og har bred erfaring fra ulike roller i Sparebanken Sør fra 1986. Var adm. dir. i Sør Boligkreditt (2008 – 2013). Har også erfaring fra skoleverket og forsvaret. Utdannelse fra Forsvaret, Høgskolen i Telemark og BI, Master of Management.

Bjørn A. Friestad (1959)

Direktør risikostyring fra 1. januar 2014. Hadde ansvar for kreditt og forretningsutvikling i Sparebanken Pluss (2001 – 2013). Har bred erfaring fra ulike virksomhetsområder i Sparebanken Agder/Sparebanken Pluss siden 1986. Utdannet siviløkonom og aut. finansanalytiker (AFA) fra Norges Handelshøyskole.

Tellef A. Myrvold (1951)

Direktør fusjonssekreteriat fra 1. januar 2014. Hadde koordineringsansvar i fusjonsprosessen mellom Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør (2013). Banksjef i Sparebanken Pluss med ansvar for bankens regnskap/økonomifunksjonen, forvaltning av bankens eiendommer, samt IT-drift. Tidligere arbeidet som revisjonssjef i Sparebanken Pluss (1994 – 2001). Utdannet revisor med mangeårig praksis fra ekstern revisjon, inkludert ti år med egen revisjonsvirksomhet.

Gry Moen (1963)

Direktør forretningsutvikling fra 1. januar 2014. Arbeidet også i «gamle» Sparebanken Sør som direktør forretningsutvikling fra 2011. Var daglig leder i ABCenter Holding (2009-2010) og markedsdirektør i Sparebanken Sør (2006-2009). Har tidligere erfaring fra bl.a. Statoil, Telenor og LOS / Agder Energi. Utdannet fra Trondheim Økonomiske Høgskole / École Supérieure de Commerce Grenobles / Nantes.

Informasjon

Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør fusjonerte med virkning fra 1. januar 2014. Sparebanken Pluss var overtakende bank i fusjonen, og endret navn til Sparebanken Sør. Som en følge av dette er alle sammenligningstall i regnskapet historiske tall fra Sparebanken Pluss.

Da de offisielle regnskapstall 2013 for Sparebanken Pluss sammenholdt mot regnskapstall for den fusjonerte banken for 2014 ikke viser hvordan den faktiske utviklingen i perioden har vært, er det i nøkkeltallene utarbeidet proformatall som sammenligningsgrunnlag. Proforma finansiell informasjon er utarbeidet for å vise den sammensluttede banken som om transaksjonen hadde blitt gjennomført med effekt fra 1. januar 2013. Proforma finansiell informasjon er utelukkende utarbeidet for veiledende formål, og det er høyere usikkerhet knyttet til proforma finansiell informasjon enn den historiske informasjonen.

I tillegg er inntektsføringen av negativ goodwill holdt utenfor i presenterte nøkkeltall. Fusjonen følger reglene i IFRS 3 og er gjennomført som en transaksjon. Netto eiendeler i Sparebanken Sør er innregnet i balansen til Sparebanken Pluss pr. 1. januar 2014. Negativ goodwill har oppstått ved at verdien av netto eiendeler ikke samsvarer med vederlaget som er gitt i fusjonen. For å hindre en utvanning av egenkapitalbrøken er negativ goodwill inntektsført i sin helhet umiddelbart etter at fusjonen ble gjennomført, og er overført direkte til utjevningfondet (se note 37 - Virksomhets sammenslutning). Negativ goodwill er i nøkkeltallene holdt utenfor både på faktiske regnskapstall og for sammenligningstall.

Nøkkeltall vedrørende egenkapitalbevis er ikke omarbeidet i oppstillingen.

Nøkkeltall konsern

(alle nøkkeltall er eksklusive negativ goodwill)

Resultat (millioner kroner)	31.12.2014	31.12.2013
		Proforma
Netto renteinntekter	1 511	1 443
Netto provisjonsinntekter	284	252
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	184	201
Andre driftsinntekter	23	22
Sum netto inntekter	2 002	1 918
Sum driftskostnader før tap	834	800
Resultat før tap	1 168	1 118
Tap på utlån og garantier	268	126
Resultat før skattekostnad	900	992
Skattekostnad	215	219
Resultat for perioden	685	773
Resultat i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital		
Netto renteinntekter	1,60 %	1,60 %
Netto provisjonsinntekter	0,30 %	0,28 %
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	0,20 %	0,22 %
Andre driftsinntekter	0,02 %	0,03 %
Sum netto inntekter	2,12 %	2,13 %
Sum driftskostnader før tap	0,88 %	0,89 %
Resultat før tap	1,24 %	1,24 %
Tap på utlån og garantier	0,28 %	0,14 %
Resultat før skattekostnad	0,95 %	1,10 %
Skattekostnad	0,23 %	0,24 %
Resultat for perioden	0,73 %	0,86 %
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	94 300	90 200
Balanse		
Forvaltningskapital	94 062	93 758
Netto utlån til kunder	80 913	77 450
Utlånsvekst i % siste 12 mnd.	4,5 %	6,8 %
Innskudd fra kunder	48 250	43 740
Innskuddsvekst i % siste 12 mnd.	10,3 %	8,3 %
Innskudd i % av netto utlån	59,6 %	56,5 %
Egenkapital	7 157	6 658
Tap i prosent av netto utlån, annualisert	0,33 %	0,16 %
Brutto misligholdte engasjementer over 90 dager i % av brutto utlån	0,71 %	0,60 %
Andre nøkkeltall		
Kostnader i % inntekter	41,7 %	41,7 %
Egenkapitalavkastning etter skatt	10,1 %	12,3 %
Ren kjernekapitaldekning	13,1 %	12,8 %
Kjernekapitaldekning	14,4 %	14,2 %
Kapitaldekning	15,1 %	15,1 %
Kjernekapital	7 792	7 076
Netto ansvarlig kapital	8 170	7 522
Antall ekspedisjonssteder	40	44
Antall årsverk i bankvirksomheten	454	489
Nøkkeltall hvor historikk ikke er proforma		
Egenkapitalbevisbrøk	14,1 %	7,1 %
Antall utstedte bevis	4 768 674	1 250 000
Resultat / utvannet pr. egenkapitalbevis (morbank)	12,2	10,3
Resultat / utvannet pr. egenkapitalbevis (konsern)	20,3	18,1
Utbytte siste år pr. egenkapitalbevis (morbank - foreslått utbytte 2014)	10,0	10,0
Bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis	214	187
Kurs/bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis	0,9	0,8
Børskurs ved utgangen av perioden	196	150

